

Erindringer om min barndom

Af Henning Eriksen

Forord til mine erindringer om livet hjemme i Nordjylland:

Disse erindringer er ikke egentlig historie skrivning. Skulle det, jeg fortæller være historisk korrekt, var der mange ting, jeg måtte undersøge nærmere. Det har jeg imidlertid ingen mulighed haft for at gøre på grund af mit dårlige syn. Jeg har egentlig heller ikke haft lyst til at gøre det. Det har været mit mål at nedskrive, det jeg husker, på den måde jeg husker det.

De er heller ikke litteratur. I så fald skulle det, jeg fortæller, underordnes en ren æstetisk bedømmelse. Så skulle historien fremtræde som en klart fremadskridende fortælling om mig som barn, der efterhånden bliver voksen. Den skulle vise, hvem jeg nu er, og hvordan jeg er blevet til det. Alt det, der i erindringen ikke tjente til dette formål skulle så skæres bort. Dette har jeg bestemt heller ikke haft lyst til at gøre.

Hvad er det så for noget, jeg har skrevet? Og hvad er formålet med det? Det jeg har skrevet her er en blanding af mange ting. Det er lidt af en egnsbeskrivelse fra min barndom i det østlige Himmerland i fyrrerne og halvtredserne. Det er en fortælling om livet på et husmandssted i samme periode. Det er også en fortælling om at være blind og have sin barndom i dette miljø.

Jeg har altså nedskrevet, det jeg kan huske, og på den måde jeg kan huske det. Stoffet har altså gennemgået en bearbejdning i erindringen i de ca. 50 år, der er gået, fra de blev oplevet til de blev skrevet ned. Det kan ændre meget på oplevelserne. Erindringen er selektiv. Mange ting, jeg har erfaret i tiden efter disse erindringer blev oplevet, har på forskellig vis belyst de oplevelser, jeg havde som barn. Det vil fremgå af teksten.

Jeg har altså ikke forsøgt at sætte mig i det barns sted, jeg var dengang. Det kræver et meget stort indlevelsestalent. En meget fint registrerende hukommelse og et stort skrivetalent. Jeg indlever dårligt, husker godt og skriver forståeligt. Jeg har bestræbt mig på at være så objektiv som muligt. Min barndom er en blanding af godt og dårligt. Jeg har ikke villet bare fortælle om de negative sider. Men jeg har heller ikke gøre det modsatte. Jeg har prøvet at løse problemet ved at fortælle løs, og så håbe på, at resultatet giver et nogenlunde afbalanceret og troværdigt billede af min barndom.

Hvorfor jeg skriver disse erindringer blæser i vinden. Jeg har lyst til at skrive. Og mine barndomsminder har jeg lyst til at iklæde ord. Når jeg gør det nu, hænger det nok sammen med, at nu har jeg tid til det, og har fået en vældig opmuntring til at gøre det, mange gerne vil, men som de færreste får gjort. Om nogen kommer til at læse disse erindringer, er usikkert. De er egentlig heller ikke skrevet med henblik på at være til underholdning for nogen. Det er skrevet, fordi jeg havde lyst til at skrive. Så var det vel naturligt at skrive den mest nærliggende historie. Nemlig historien om min egen barndom. Jeg har foretrukket at skrive erindringerne nu, hvor jeg er nogenlunde sikker på, at min hukommelse er intakt både for positive og negative oplevelser i min barndom.

Måske vil Nationalmuseets virksomhed med at indsamle erindringer modtage disse erindringer til senere generationers historiske og kulturhistoriske undersøgelser af denne periode. I så fald har arbejdet ikke været gjort forgæves. Erindringerne vil blive overgivet til det lokalhistoriske arkiv, der nu dækker min hjemegn. Endelig nærer jeg det håb, at Blindehistorisk Museum engang vil få så mange ressourcer, at de vil kunne påtage sig at indsamle gamle blindes erindringsstof. Når det sker, vil disse tekster blive overgivet til Blindehistorisk Museum.

Min slægt:

Jeg er født i 1939 i det østlige Himmerland som den yngste af en søskendeflok på 5. En datter af en af mine talrige fætre er slægtsforsker. Hun har forsket i min slægt på mødrene side og fundet en del ting frem. Slægten hører til i det østlige Himmerland, nærmere begrænset af Mariager fjord mod syd, Kattegat mod øst, Limfjorden mod nord og landevejen Hobro Ålborg mod vest. Hun har fundet slægtninge tilbage til sidste halvdel af syttenhundredtallet. Det hun har fundet er småkårsfolk: Husmænd, tyende og fattiglemmer.

Der er en undtagelse. Hun har fundet en tilsyneladende velstillet og ret stridbar gårdmand i Bælum fra sidste halvdel af sekstenhundredtallet. Han bryder unægtelig forestillingen om, at min slægt hører til samfundets laveste klasser. Jeg er ikke klar over, om han er en undtagelse, eller om slægten har oplevet en social nedgang.

Jeg har svenske gener. Min oldefar på mødrene side var en forløben svensk smed, der nåede at avle 2 uægte børn med min oldemor, før han forsvandt. En ottendedel af mine gener stammer fra ham. Det gør nok ikke den store forskel. Men det ville have glædet svenskerne, jeg i 1969 var på sprogkursus med i England som den eneste dansker, umådelig meget.

Min oldemors historie endte lykkeligt. Hun fik en anden mand, der hed Øland til efternavn. Han forsørgede både hende og hendes børn. Han skulle have været en stovt mand, der blev over hundrede år. Gennem hele min opvækst, har jeg ikke hørt andet, end at han var min oldefar. Men det var han altså ikke. I al fald ikke biologisk.

Min morfar hed Ole (Wolle). Han ejede et lille husmandsbrug i Blenstrup på 5 til 6 tønderland. Derudover var han tækkemand. Han var gift og havde 10 børn. 8 af dem var piger. Min mor var nummer 6. Min mors yndlingssøster døde som ung pige af tuberkulose. En yngre søster døde som ung fra mand og 3 børn. De øvrige piger fik et normalt langt liv. De blev gift med husmænd og bosat i området.

En undtagelse var min moster Else. Hun traf en københavner, der af en eller anden grund - måske arbejdsløshed - havde slået sig ned i Nordjylland. De blev gift og flyttede snart efter til København, hvor han fik fast arbejde på Carlsberg. Min moster Else besøgte familien nogenlunde hver sommer. Manden blev i København. Hun talte "fint" og var en rigtig bydame. Sådan husker jeg hende.

Min ældste morbror giftede sig og købte ejendom i Vodskov. Den yngste morbror Henry overtog barndomshjemmet og drev jorden som fritidslandmand. Derudover var han arbejdsmand og tog forefaldende arbejde på egnen. Det var som regel som murearbejdsmand for en lokal muremester eller ved andre anlægsarbejder. Han var ofte arbejdsløs. Der var megen arbejdsløshed på den egn. De sidste 10 år af hans arbejdsliv, var han hver sommer fast mand i det sjak, der vedligeholdte Lindenberg å. Han var så god til at håndtere en le. Det var et koldt og vådt job. Han sluttede sit arbejdsliv, da han var 67 år og gik på folkepension. Så blev han syg, og 2 år efter var han død.

Jeg kendte ikke min morfar eller mormor. De var begge døde, før jeg blev født. Hvordan de var, blev der egentlig aldrig talt om hjemme. Jeg har dog hørt, at min morfar var en meget venlig mand, der gerne ville slå en sludder af med folk, der kom forbi. Derimod har jeg aldrig hørt, noget om, hvordan min mormor var.

Der er så vidt jeg ved ikke drevet slægtsforskning i min fars slægt. Hvis nogen tog sagen op, tror jeg dog, at resultatet ville blive noget lignende, som det billede, der tegnede sig af min mors slægt. Min fars forældre var også begge døde, før jeg blev født. Dem har jeg altså heller ikke kendt.

Min farfar ejede et husmandssted i Gammel Skørping. Det var heller ikke særlig stort. Han var træskomager ved siden af at være landmand. Dette håndværk gav mange træspåner. Dem udnyttede han i en rygeovn, der også forskaffede ham en smule indtægt. Hvordan han var, ved jeg meget lidt om. Men min far fortalte, at han var en ivrig jæger. Denne interesse var der ingen af hans sønner, der arvede. Det er vist kun mig i næste slægtled, der ville være blevet jæger, hvis synet havde tilladt det. Interessen for det var i al fald tilstede hos mig. Hvordan min farmor var, ved jeg slet ikke noget om. Jeg kan ikke mindes, at jeg har fået nogen beretninger om, hvad hun har sagt eller gjort.

I min fars hjem var der 9 børn. 5 piger og 4 drenge. En af pigerne forblev ugift. Hun blev plejemor på Vodskov Åndsvageanstalt. Hun var en fin dame med en god indkomst. Hun var jo statsansat og fik fast løn. Det var en noget mere sikker tilværelse, end den øvrige familie havde. De øvrige piger blev gift med husmænd og boede rundt på egnen. Min faster Marie blev endda gift med en gårdmand og boede i Store Brøndum.

Drengene blev alle husmænd. De 2 ældste købte ejendomme, hvis jord var opdyrket hedejord henholdsvis i Volsted og Flamsted. Min yngste farbror Thorvald overtog barndomshjemmet. Min onkel Erik "Ja.k" - ham der boede i Voldsted - blev, efter hvad min far påstod, med tiden ret velstillet, selv om hans jord ikke var særlig god. Sådan var det i al fald, hvis man kun bedømte formuens størrelse efter det beløb, der stod på hans bankkonto. Denne bankkontos størrelse opnåede han ved at spare på alting. Hos dem, blev der intet ofret på "unødvendige" bekvemmeligheder i og omkring huset. Hos Ja.k's pumpede de vand med håndkraft ude på gårdspladsen. Konen malkede kørerne 3 gange om dagen med håndkraft. De brugte petroleumslamper, for hos dem var der ikke indlagt elektricitet, selv om deres naboer havde fået det for mange år siden. Et besøg hos dem var en rejse mindst 50 år tilbage i tiden. Sønnerne videreførte denne tradition.

Indboet i min fars barndomshjem blev indkøbt af Ålborg museum. Lederen af museet Peter Riismøller var en af min fars legekammerater fra barndommen. Jeg er ikke klar over, om "Skørpingstuen", nogensinde er blevet udstillet på museet, eller kun ligger i magasin.

Min hjemegn:

Når vi tænker på en egn, tænker vi egentlig meget upræcis. Vi tænker os et område beliggende et sted. Men der er ingen præcis afgrænsninger af dette sted. Min barndomsegn var i det østlige Himmerland. Mit barndomshjem var centrum i min barndoms hjemegn. Det lå ved amtslandevejen midtvejs mellem Ålborg og Hadsund. Egnen bestod først og fremmest af Blenstrup-Gerding kommune. Men et par byer i periferien af det, jeg vil betegne som min barndoms egn skal da også omtales.

Ålborg:

Egnens store by var Ålborg. Den lå 21 kilometer mod nord til nordvest fra mit barndomshjem ad landevejen. Vi kom til Ålborg enten ved at cykle den lange vej eller ved at tage rutebilen derud. Vi kom kun til Ålborg, hvis vi havde ærinder derude. Ålborg var den by, vi tog til, når vi skulle købe ting, det ikke var muligt at skaffe sig nærmere ved. Det var især tøj, vi købte der. Men vi købte også husgeråd og lignende. Det var også der, vi betalte renter og afdrag på de statslån, der havde muliggjort, at vi ejede vort husmandssted. Den slags ærinder var det min mor, der gjorde. Når min far var i Ålborg var det for at handle dyr. Dyr blev handlet på kvægtorvet i Ålborg.

Terndrup:

8 kilometer syd for mit barndomshjem lå byen Terndrup. Det var dengang lidt mere end en almindelig landsby. Terndrup var på mange måder en centerby for os. I Terndrup lå egnens sygehus. Skulle folk endelig på hospitalet, bad de da til, at de kunne komme til at ligge PÅ Terndrup SYGEHUS. Her var der knap så fremmed, som der var på sygehusene i Ålborg. I Terndrup lå også apoteket, som leverede den medicin, vi tid efter andet blev ordineret af vor sygekasselæge. Terndrup tog man også til, hvis man var kommet på kant med loven. Her var der retslokale. Her boede dommeren og her lå også arresten. Meget belejligt var det også her, man kunne finde den nærmeste sagfører, hvis man havde brug for sådan en.

Der var blevet bygget et alderdomshjem i Terndrup. Det blev også benyttet af borgere fra vor kommune. Vi havde nemlig ikke noget selv. Det var heller ikke så mange gamle, der FLYTTEDE IND på Alderdomshjemmet. Det var især de gamle enlige mænd. Mange af dem var yderst taknemmelige for, at de var blevet indflyttet der. Men forholdene på sådan et alderdomshjem afhang i høj grad af, hvordan bestyrerparret var. Det var svagheden ved alderdomshjemmene dengang

I Terndrup var der naturligvis mange butikker og håndværksvirksomheder. Men dem havde vi nærmere VED, så dem benyttede vi ikke så ofte. Da vi skulle have Vores stue malet, blev denne opgave dog overladt til en malermester fra Terndrup. I BLENSTRUP VAR DER MÆRkelig NOK INGEN MALER PÅ DAVÆRENDE TIDSPUNKT.

Skørping:

2 kilometer fra mit barndomshjem i sydvestlig retning lå stationsbyen Skørping. Skørping lå ved den østjyske længdebane lige i den nordlige udkant af Rold Skov. Det var til Skørping, vi tog, hvis vi skulle med toget syd på. Det var godt nok sjældent. Før jeg kom til reftsnæsskolen var jeg vist kun med toget 2 gange.

Skørpings erhvervsliv var præget af det nære naboskab til Rold Skov. Byens største arbejdsplads var således et savværk. Inde i skoven ikke ret langt fra byen lå der dengang et tuberkulosesanatorium. Dette sanatorium spillede under krigen en stor rolle i modstandskampen. Det var, IFØLGE DET, man har fortalt mig, gemmested for mange nedkastede våben. Det hændte også, at modstandsfolk, der var på flugt pludselig blev indlagt på sanatoriet.

I Skørping var der også mange forretninger. Men vi foretrak at tage til Ålborg, når der skulle handles. Forbindelserne til Ålborg var simpelthen bedre end til Skørping. Til Ålborg var der faste rutebilforbindelser FLERE GANGE OM DAGEN. Det var der ikke til Skørping dengang. Skulle man derop måtte man cykle eller køre i hestevogn. I Skørping blev der holdt marked - i al fald 1 gang om året. Det var ikke noget stort marked. Men i de år, min far drev hesteavl var det på Skørping Marked, de færdige heste blev solgt.

Blenstrup-Gerding kommune:

Min egentlige barndomsegn var Blenstrup og Gerding sogne, som dengang udgjorde en selvstændig kommune under det såre fantasiforladte navn Blenstrup-Gerding kommune. Denne kommune gik i nord til Lindenberg Å. I Øst var det Skibsted Å, som var grænsen. Skibsted Å forenede sig med Lindenberg Å i Åkrogen langt ude i Lindenburgs enge mod øst. Mod syd og vest havde kommunen ingen naturlige grænser.

Kommunen bestod af Landsbyerne: Blenstrup, Gerding, Askildrup, Horsens og Dollerup. Herregårdene: Lindenberg og Thuestrup. derudover var der nogle udflytterkolonier: Horsens Hedegårde, Horsens Østergårde, Dollerup Huse og Smalby. Ingen af disse lokaliteter var særlig store. Det var et typisk landbrugsområde. Her var ingen store virksomheder eller speciel natur, der kunne gøre stedet kendt. Der var ingen større skove. Rold Skov lå i nærheden. Men den

var alligevel så langt borte, så den ikke hører med i denne beretning. Kattegat lå langt ude mod øst på den anden side af Lille Vildmose. I Øster Hurup var der fiskerihavn. Men vi kom aldrig derud. Jeg var teenager, før jeg kom ud til Kattegatkysten første gang.

Vest for Skørping lå Rebild Bakker. Det er jo en landskendt lokalitet. Rebild Bakker er en del af randen ned til Lindenberg ådalen ved åens øvre løb. De var ejet af en fond, stiftet af Dansk-amerikanske udvandrere. Rebildfesterne, som blev holdt på USA' nationaldag 4. Juli, husker jeg som noget særligt. Der var, før festlighederne begyndte, en kolossal trafik på vejene. Radioen bragte altid transmission fra hele festen og der var en stor mængde af egnens folk tilstede under festen. Men jeg har nu aldrig deltaget. Jeg kom først i Rebild Bakker, da jeg var 20 år, og det er længe efter, denne beretning slutter.

Gerding:

Den vestligste by i kommunen var Gerding. Gerding var fra gammel tid sogneby. I gamle dage var Gerding egnens vigtigste landsby. Der gik en offentlig vej igennem Gerding, der førte ned til en bro over Lindenberg å og derfra mod nord frem til Limfjorden. Selv lå byen oppe i bakkerne ovenfor ådalen. Der var en skole i Gerding, så børnene fra den del af kommunen havde vi ingen samkvem med. Det var en lille skole med kun 1 lærer. I Gerding boede præsten og her var kommunens anden kirke. Når børnene skulle gå til konfirmationsforberedelse, måtte de tage den lange vej op til Gerding.

Askildrup:

Syd for Gerding lå herregården Thuestrup. Det var en lille herregård. Den lå ved en bæk, der dog var så vandrig, at den kunne drive en vandmølle. Vandmøllen blev brugt til at forsyne herregården med elektricitet. Omkring Thuestrup var der mange træer. Næsten som en lille skov. Det var der ellers ikke så mange steder på egnen. Det normale var, at der var træer omkring husenes og gårdenes haver. Ellers var der åbne marker.

Længere nede ad bækløbet i østlig retning lå landsbyen Askildrup. Det var heller ikke nogen stor landsby. I Askildrup lå egnens mejeri. Det var vi andelshavere i. Grunden til, at mejeriet i sin tid var blevet lagt netop i denne lille by, skulle være den rigelige vandmængde, dér var på grund af bækken. Men der har måske også været vakse bønder i Askildrup, der har kunnet bruge det argument, da man skulle pladsere mejeriet.

På et tidspunkt, medens jeg endnu var hjemme, fandt man ud af, at det ville være en god ting, hvis andelshaverne kunne få mulighed for at fryse deres fødevarer ned, så de kunne få ferskt kød året rundt. Det blev besluttet at bygge et frysehus i Askildrup. Så kunne frysehuset udnytte mejeriets maskineri. Det var en frivillig sag for andelshaverne, om de ville være med eller ej. Var de med, fik de tildelt en fryseboks hver. Der var en mand ansat til at passe frysehuset. Frysehuset blev ikke brugt særlig længe. Så begyndte andelshaverne at få hjemmefrysere. Man kan spekulere på, hvad der var det rigtigste set fra et miljøsynspunkt. Skulle man bruge energi på at producere mange hjemmefrysere og holde dem i drift, eller skulle man bruge energi for at tage til Askildrup hver gang, man skulle have fat på et stykke ferskt kød.

I Askildrup var der også en smed og en brugs. Det var ikke nogen stor brugs. Men folkene i Askildrup foretrak tilsyneladende at have deres egen brugs frem for at tage de 3 kilometer, der var til Blenstrup, og handle i Blenstrup brugs.

Horsens:

Nord for Blenstrup nede i ådalen, men ikke helt nede ved Lindenberg Å, lå landsbyen Horsens. Navnet og pladseringen af byen i landskabet kunne tyde på, at det er en rigtig gammel bebyggelse. Men det er der vist aldrig blevet forsket i. I Horsens var der intet ud over gårde og huse. Engang har der været købmandsforretning der. Min mor har tjent hos købmanden i Horsens. Men det var under første verdenskrig, så det var længe siden allerede dengang, jeg var barn.

Forfatteren Knud Sørensen har skrevet en biografi om Sten Steensen Blicher. I den anledning har han drevet noget slægtsforskning og fundet ud af, at den ældste af Blichers aner, man kan identificere, er en festedebonde i Landsbyen Horsens i Himmerland. Da er vi dog tilbage i fjortenhundredtallet. Selv denne lille by har altså noget, den med lidt god vilje kan være stolt af.

Mellem Horsens og Askildrup lå Horsens Hedegårde. Det var en koloni af mindre og mellemstore landbrug. Engang har her været hede. Det siger navnet. Men heden er blevet udstykket til nye landbrug. De ny landmænd har bygget huse på deres jordlodder, og heden har de opdyrket. I min barndom var der ingen hede her overhovedet. Kun navnet vidner om, at her var der hede engang. Mellem Horsens og Amtslandevejen Hadsund Ålborg lå Horens Østergårde. Det er udflyttergårde fra udskiftningen i syttenhundredtallet. Der var 3 rigtig store gårde og 1 mindre ejendom. Den gård, der lå nærmest landevejen hed Henriksdal. Det var en stor gård med mange tjenestefolk. Det var egnens sidste fæstegård under Lindenberg gods. Det var vist ikke nogen dårlig forretning at være forpagter på Henriksdal. I min Barndom hed forpagteren Søren Damtoft. Han var en meget markant mand i egnens liv. Da den forrige forpagter trak sig tilbage, var han i stand til at bygge sig den største og flotteste villa i Blenstrup. Den var så flot og stor, at det måtte være et problem at få den solgt, når enken døde. Det talte egnens folk en del om. Det blev den unge dyrlæge, der fik villaen. Men det er en anden historie.

Dollerup:

kilometer syd for mit barndomshjem lå landsbyen Dollerup. Det er den landsby, der har været ophav til mit kaldenavn. Egentlig er det underligt, for Dollerup er en meget lille landsby. Den ligger ved landevejen, men de færreste lægger mærke til, at der overhovedet er en landsby der. Den ligger i bakkerne ned til engene ved Skibsted Å. Nu har jeg været i 3 byer, der hed Dollerup. Det der var fælles for dem var, at de alle lå i Jylland og at de alle lå i, eller ved nogle store bakker. På jysk hedder en dal (en dål). Så får navnet Dollerup mening. Det er torpet i dalen.

Dollerup bestod af 6 store gårde og nogle huse. I et af disse huse boede Jens Mortensen (Mottensen). Han var vognmand og hans kone Marie drev et lille udsalg af nødvendighedsartikler. Jeg husker det nu mest, fordi det var et af de steder, vi kunne købe ispinde. Nogen stor fortjeneste har de ikke haft af udsalget. Men sådan et udsalg kunne snildt passes ind i en husmoders daglige gøremål. Hun har nok ikke forsømt noget med at have det.

Langs landevejen syd for Dollerup var der i tidens løb blevet oprettet en række mindre landbrug. Dem kaldte vi Dollerup huse. Oprindeligt lå bygningerne ved amtslandevejen. Men landevejens forløb blev flyttet. Vejen var her nemlig både meget bakket og havde mange farlige sving. Man påbegyndte derfor at bygge det ny vejforløb før krigen. Men det gik som så meget andet i stå under krigen. Men det varede ikke så længe efter, at krigen var ophørt, før man igen tog fat på at færdiggøre "Den ny vej", som vi kaldte stykket. Den gamle amtslandevej blev liggende, den var jo adgangsvej for Dollerup Huse. Men nu lå de godt nok noget afsides.

Syd for Blenstrup på vejen mod Store Brøndum lå Smalby. Man kikker forgæves efter navnet på noget kort. Navnet Smalby var simpelthen opstået af folkeviddet på egnen. Hvorfor lokaliteten havde fået det navn, ved jeg intet som helst om.

Der var ikke noget der var smalt der. Det var heller ikke en by. Det var en række husmandssteder udstykket fra gårdene i Dollerup. De lå i en række parallelt med Brøndumvejen et stykke inde på marken. De var blevet udstykket nogenlunde samtidig med, at jorden, der hørte til mit barndomshjem var blevet udstykket. Navnet var derfor heller ikke gammelt. Hvem ved, hvor mange lokaliteter, der i tidens løb er blevet navngivet af folkeviddet på stedet, uden der var nogen særlig påviselig grund til at stedet netop fik dette navn.

Lindenberg:

Ca. 2 kilometer nord for mit barndomshjem lå godset Lindenberg. Det lå helt ned til Lindenberg Å. Lindenberg var en stor virksomhed. Der var et meget stort jordtilliggende til godset. Det var både landbrugsjord, enge og ikke mindst skov. En ikke helt ubetydelig del af Rold skov tilhørte Lindenberg.

Man kunne først se Lindenberg, når man kom sydfra i det øjeblik, man kom op over bakketoppen på Lindenberg bakke. Stod man foran den tunneldal, i bunden af hvilke Lindenberg Å løb. Der lå Lindenberg. Det man kunne se var en mægtig avlsgård med en meget stor lade og store stalde til malkekøer og ungkvæg. Mellem avlsgården og åen var der en helt skov af træer.

Når der var så meget kvæg på Lindenberg hørte det sammen med, at der var så store arealer med våde enge, der hørte til Lindenburgs jordtilliggende. Disse enge lod sig dengang kun udnytte til afgræsning og til høslæt. Lindenberg var ikke andelshaver i Askildrup mejeri. De leverede deres mælk direkte til et af konsummejerierne i Ålborg.

Fulgte man vejen efter avlsgården kom man ind i en mindre skov, hvori der lå diverse huse. Her var godsets smedje f.eks. godskontoret lå også her. Lindenberg beskæftigede mange mennesker dengang. Der var naturligvis alle arbejderne, der arbejdede i skoven. De spillede ingen rolle for vor egn, for skovarealerne lå oppe i nærheden af Skørping. I marken arbejdede et folkehold. Bl.a. havde Lindenberg nogle landbrugsmedhjælpere. De kaldtes elever. Det var ligesom finere end at være tjenestekar, som bøndernes medhjælpere kaldtes. De skulle vel hjem og overtage fædrenes gårde til sin tid eller på videregående landbrugsfaglig uddannelse. Der var også det folkehold, der var knyttet til godsets husholdning. Lindenberg havde bl.a. Eget gartneri. Skytten hørte også til denne gruppe. Dertil kom slottets stab af personale til rengøring, køkken, bygninger,, osv.

Vejen gik stejlt ned ad mod broen over åen. Den slog under vejs en masse sving. Der var flere af dem, der var på 90 grader. Trafikalt set var Lindenberg et farligt sted. Svingene var helt uoverskuelige takket være de mange træer. Jeg har dog aldrig hørt om, at Lindenberg var blevet pålagt at fælde alle sine træer af hensyn til trafikikkerheden. Der skete nu heller aldrig nogen alvorligere trafikulykker dernede. Alle vidste, at når man kørte igennem Lindenberg, skulle man køre forsigtigt. Desuden var der dengang ikke så megen trafik på vejene.

Når vejen var nødt til at slå så mange sving var en af grundene, at den skulle uden om Lindenberg slot. Lindenberg slot er ikke nogen rigtig gammel historisk bygning. Jeg vil tro, den er bygget i syttenhundredtallet. Slottet lå bag en voldgrav. Denne har dog aldrig haft nogen som helst militær betydning. Den var anlagt af samme grund, som voldgraven foran Rosenborg slot. Den tjente kun dekorative formål.

Slottet og den bagved liggende park var absolut forbudt område. Der har jeg aldrig været. Der boede greven og han krævede privatlivets fred respekteret. Slottet er i øvrigt stadig forbudt område. Nu er vejen lagt helt udenom Lindenberg. Så nu er der ingen, der ser det. Det er en skam, at det er så privat, for Lindenberg er absolut min hjemegns mest seværdige lokalitet. Her er både flot dansk natur og gammel kulturhistorie.

Lindenborgs historie:

Hvor længe, der har været herregård på stedet, ved jeg ikke. Men mit gæt er, at Lindenborg kan føre sin historie temmelig langt tilbage i historien. Min far har fortalt mig, at før godset kom til at hedde Lindenborg, hed det Dåsholm. I tidsskriftet Skalk har jeg læst om arkæologiske udgravninger længere øst på ude i mosen. Her fandt man rester af en palisadebefæstet borg fra trettenhundredtallet. Jeg tror, at det var forløberen for det nuværende Lindenborg. Det er dog ren gætterier af mig.

På egnen går der sagn om en af ejerne på Lindenborg. Det er "Den gale grevinde". En enke, som sad på stedet i lang tid. Hun skulle have ladet sin mand myrde: En sen aften Parret kom kørende i deres vogn, blev de ved herregårdsdiget passet op af en bevæbnet mand. Han havde ligget i dækning af diget. Han skød manden ned. Enken blev aldrig retsligt draget til ansvar. Men folk på egnen var ikke i tvivl om, at hun var medskyldig. Det troede de såmænd stadig i min barndom, og da var det et par hundred år siden, begivenheden havde fundet sted.

Begivenheden fandt sted ved "Røde led". Det er lidt interessant for mig, for Røde led lå kun ca. 100 meter fra mit barndomshjem. I gamle dage var den nuværende amtslandevej en privatvej, som førte mod Ålborg over Lindenborgs marker. Ejeren opkrævede bompeng af de vejfarende, der ville den vej. Til at opkræve bompengene havde han ansat en ledvogter, som boede i et hus ved vejen tæt på ledet. Vor nabo Antons ejendom var bygget på tomten af dette hus. Hans sted blev ofte kaldt "Røde led" i folkemunde. Om navnet var kommet af, at vejbomben var rødmalet, eller fordi der var blevet begået et mord på herremanden der. Det ved jeg ikke.

Den eneste spøgelseshistorie, jeg kender fra min hjemegn, er for øvrigt knyttet til "Den gale grevinde". Hun døde og blev begravet på Blenstrup kirkegård. Her kunne hun naturligvis ikke få ro i sin grav på grund af den slemme forbrydelse, hun havde iværksat. Hun besøgte derfor åstedet om natten. Hun kører i sin kiste derud. Jeg har nu aldrig set hende. Måske har hun endelig fået fred i sin grav? Måske er det mig, der ikke har evnen til at se den slags ting? *Oprindeligt havde de fleste gårde på min hjemegn hørt under Lindenborg. Det drejede sig om virkelig mange landsbyer. De lå i en tyk bræmme omkring Lindenborgs jorder. Men gårdene var efterhånden blevet solgt fra. I min barndom var Henriksdal den sidste forpagtergård under Lindenborg gods.

Lindenborg var ejet af en greve, der hed Schimmelmänn til efternavn. De, som kan deres danmarkshistorie, vil vide, at den danske konge tilkaldte en nordtysk finansstrolch midt i syttenhundredtallet til at komme herop og gøre noget for at rette de Danske finanser op. Økonomiske kriser i Danmark er ikke af ny dato. Denne købmand hed Schimmelmänn. Han blev en dygtig finansminister i Danmark. Det var i den florissante tid. Han blev adlet. Men han fik også selv meget ud af sin ulejlighed. Han købte sig flere godser rundt om i landet. Et af dem var indenborg.

Det var en efterkommer efter denne finansmand, der nu var ejer af Lindenborg. Han blev altid omtalt af egnens folk som greven kort og godt. Han havde haft nazistiske sympatier under krigen. Men jeg har aldrig hørt det nævnt, at han på nogen måde har deltaget i landsforræderiske aktiviteter under krigen. Det blev der i al fald aldrig snakket om. Men der blev naturligvis fortalt historier om grevens meritter under krigen. Det blev således fortalt følgende historie: Under krigen kunne privatfolk ikke få benzin tildelt til deres private biler. Nogen spændte så heste for bilen og brugte den som vogn. Det gjorde greven på Lindenborg også. Engang skete der det, at hestene, der trak bilen, rev sig løs og løb deres vej. Men grevens bil fortsatte sin fremdrift uanfægtet af, at den havde mistet sin trækraft.

Jagt på Lindenberg:

Greven på Lindenberg var jagtgal. Han brugte formuer på sin jagt. Han lod således opføre og vedligeholdt et vildthejn hele vejen rundt om Lindenegs marker. Det hejn var højt, så hjortevildtet ikke kunne springe over det. Det var tæt i bunden og hejnet var nedgravet, så smådyrene blev, hvor de var. Han oprettede en regulær dyrepark ude i nærheden af Kattegatkysten, hvor han også ejede nogle skovområder. Her holdt han bl.a. Vildsvin. Det gjorde landmændene udenfor denne dyrepark bekymrede og jægerne forhåbningsfulde, når det rygtedes, at der igen var sluppet vildsvin ud. Endelig søgte han at leje jagtretten på bøndernes og husmændenes marker, der stødte op til Lindenegs jorder. Det gjorde han for at få en bræmme af land, hvis jagt han kontrollerede udenom Lindenegs marker og skove.

Vi havde f.eks. Lejet vor jagt ud til greven. For det fik vi et læs brænde. Det var naturligvis kun sekundatræ, vi fik. Det var udvist til os blandt de træer, som af skovdriftsmæssige grunde alligevel skulle fældes. Men det var en god forretning for os. Vi havde i alt 11 1/2 tønderland. Vor mark lå langs med en trafikeret landevej. Her kom der næsten aldrig vildt. Til gengæld så vi heller aldrig skytten eller andre jægere fra Lindenberg på vore marker.

Engang skulle far hente sit brænde på Lindenberg. Det år havde man tyndet ud i slotsparkens træer. Far blev følgelig vist ned i parken, hvor han læssede sit brænde. Da han skulle tilbage, var det et problem at komme til at vende vognen. Altmuligmanden på Lindenberg, som far kendte, fortalte, at greven ikke var hjemme. Han mente derfor nok, at far kunne køre ind og vende vognen i slotsgården. Det var ellers et af de steder, hvor det var helt utænkeligt at bønderne måtte komme. Far kørte derind, og så kvitterede vor gamle veltjente hest Peter med at producere sit helt eget visitkort, som lå tilbage på gårdspladsen, da far kørte derfra. Det havde altmuligmanden for sin gode vilje. Om Peter på denne helt specielle måde kommenterede menneskenes måde at rangordne sig på, ved jeg naturligvis ikke.

På Lindenberg holdt man endnu dengang klapjagter. Det var en af de store begivenheder om efteråret. Klapjagten varede i 2 dage. Grevens venner, egnens honoratiores, og hvem det ellers kunne betale sig at invitere til jagtselskab, deltog. I en klapjagt deltager der jægere og klappere. Jægerne er de absolut fineste. Jægerne bliver pladseret i en kæde med en vis afstand mellem hver jæger. Klapperne bliver ligeledes pladseret i en kæde og bevæger sig hen mod jægerne, under udøvelsen af støj f. eks håndklap, deraf navnet. Vildtet bliver skræmt op af klapperens støj og flygter foran dem hen mod jægerne. Jægerne kan så stå eller sidde på deres post og skyde på det vildt, klapperne driver frem mod dem.

Jeg har i dag svært ved at se, hvad fornøjelse, jægerne kunne have af at være med i en klapjagt. For mig at se, var det en form for særdeles inhuman slagteri af vildt. Det var ikke mange chancer vildtet havde. Denne jagtmetode kunne heller ikke retfærdiggøres med, at vildtet var nødvendig for at jægerne kunne opretholde livet.

Når jagten var forbi blev resultatet gjort op. Det drejede sig om at få nedlagt så meget vildt som muligt. Det var en god dag, hvis der var blevet dræbt mere vildt end den foregående dag, eller jagtresultatet overgik tidligere års klapjagter. Om aftenen var der så selskab på Lindenberg. Men kun for jægerne forstås. Det var også en stor dag for klapperne. Det var de store børn på egnen, der blev brugt som klappere. De fik simpelthen fri fra skole de dage, klapjagten fandt sted. Tilmed fik de en smule betaling for at være med.

Der var ingen, der dengang tænkte på, hvor uetisk en klapjagt egentlig er. Jeg er glad for, at jeg kan melde hus forbi. Jeg har aldrig deltaget som klapper i disse jagter. Det skyldes dog ikke etiske overvejelser fra min side. Havde jeg

haft muligheden, havde jeg som end nok været en meget begejstret klapper. Men Da jeg var gammel nok til at deltage som klapper, var jeg kommet på Refsnæsskolen. Jeg var altså ikke hjemme, når jagterne fandt sted. Men jeg tror nu heller ikke, jeg havde fået lov til at være med på grund af mit nedsatte syn. Jeg måtte altså nøjes med mine kammeraters beretninger om jagterne.

Blenstrup:

Der er en landsby i kommunen, jeg endnu ikke har omtalt. Det er Blenstrup. Det var kommunens tyngdepunkt både politisk, kulturelt og økonomisk. I al fald os, der boede i byen eller tæt på byen er slet ikke i tvivl om den ting.

Lidt historie:

Blenstrup var ligesom Gerding en gammel Kirkeby. Der var kirke i Blenstrup. Det var en typisk jysk kvadderstenskirke. Den var bygget af tilhugne kvadere, sådan som man byggede dem i ellevehundredtallet. Blenstrup kirke havde blot det fortrin frem for Gerding kirke, at den havde været sognekirke for de skiftende herskaber på Lindenberg. I 1788 havde herremanden på Lindenberg bekostet opførelsen et kirketårn og et våbenhus til Blenstrup kirke. Det stod at læse på murene. Tårn og våbenhus var hvidkalket og havde tegltag. Hvorimod kirkemurenes kvadre var synlige og selve kirken havde blytag.

Lige Syd for Blenstrup på vej mod Store Brøndum var der en lokalitet, der hed Galgebakken. Galgebakker er der så mange steder i landet. Men galgebakken ved Blenstrup har tilsyneladende været i brug til langt op mod vor tid. Jeg har i Tidsskriftet skalk læst en historie om en uheldig hestetyv, der blev dømt til døden i Terndrup Ret og hængt i Blenstrup Galge. Det var sket i midten af syttenhundredtallet.

Min mor fortalte, at da man i hendes barndom byggede ny skole i Blenstrup. Det skete ved århundredskiftet. Gravede man jorden væk udenfor Sydsiden af kirkediget for at få grunden jævn. Ved den lejlighed blev der fundet flere skeletter. Det var folk, der var blevet begravet i uindviet jord. En nærliggende tanke var det, at det var folk, der var blevet hængt i galgen, man havde fundet de jordiske rester af. Men der var ingen sagn bevaret på egnen om galgen i Blenstrup. Jeg har i al fald ikke hørt om dem.

Bybeskrivelse af Blenstrup:

Blenstrup blev i de år, da jeg var barn, kommunens administrative centrum. Tidligere var kommunens administration foregået fra den til enhver tid siddende sognerådsformands skrivebord. I min barndom var det en gårdmand, der var sognerådsformand. Talrige var beretningerne om størrelsen af sognerådsformandens skrivebord og størrelsen af de papirbunker, der dækkede det helt.

Engang i slutningen af fyrrerne besluttede sognerådet at ansætte en kærner til at forestå den daglige administration, og at bygge et kærnerkontor. Der var tilfældigvis en ledig byggegrund lige midt i Blenstrup. Det var et nu helt opfyldt vandhul. Det hed Søndre Kjål. Den blev erhvervet og kærnerkontoret blev bygget der. Så blev der ikke noget af det anlæg, som nogen i byen, drømte om, skulle pladseres netop på denne grund. Det var der nogen knurren over. Der var derudover mange i kommunen, der syntes, at det ny kærnerkontor var unødigt luksuriøst, og at nu blev sognerådets administration da alt for kostbar. Nogen af dem, der mente det, havde også kritiseret, at sognerådsformanden aldrig havde orden i sine sager. Der er jo en gruppe mennesker, det aldrig vil være muligt at gøre tilfredse uanset, hvad man gør.

I Blenstrup var der ikke ret mange gårde. Den største af dem var Rosenvang. Det var egentlig en gård, der var flyttet ud fra Dollerup under udskiftningen i syttenhundredtallet. Det var i øvrigt den eneste udflyttergård fra den by. Den

var kommet til at ligge nærmere Blenstrup end Dollerup. Nu havde udviklingen ført med sig, at Der var blevet bygget så mange nye huse i Blenstrup, at Rosenvang var blevet en del af Blenstrup. Der var en række mindre gårde i byen. I en af dem boede sognefogeden. Der var også nogle husmandssteder. De havde alle et meget lille jordtilliggende. Min mors barndomshjem var et af dem.

Blenstrup var en by på næppe over 500 sjæle. Alligevel var der en vældig aktivitet i byen. I Blenstrup lå skolen. Blenstrup skole var meget større end skolen i Gerding. Her lå Brugsen. Brugsen var nok egnens største handelsvirksomhed. I brugsen købte vi alle nødvendige forbrugsvarer af alle slags. Udtrykket en blandet landhandel passede i høj grad på brugsen i Blenstrup. Det var også i brugsen landmændene købte deres korn, kraftfoder og kunstgødning. Brugsen indhandlede tillige æg og bærfrugter fra egnens befolkning.

Men der var mange andre forretninger i Blenstrup. Brugsen havde en direkte konkurrent i købmanden. Derudover var der en bager, en manufakturhandel, en slagter, en skomager, en barber, en smed, en snedker, en karetmager, en murer, en mekaniker og ethotel. Det var ganske mange virksomheder til en så tyndt befolket egn. Men samfærdselsmulighederne var begrænsede. Det var dyrt og besværligt at tage nogen steder hen og det tog lang tid. Resultatet blev, at en masse mennesker fandt beskæftigelse lokalt. De fleste af de penge, der kom til egnen udefra blev givet ud til virksomheder i lokalområdet. Det gav omsætning og beskæftigelse især i Blenstrup. Men selv om avancerne dengang nok var højere, end de er i dag, så gav det kun et beskedent udkomme til indbyggerne. Men det var alle, der levede beskedent. Man behøvede derfor ikke at føle sig fattig. Man havde lige så meget som naboerne havde. Fattigdom er et relativt begreb.

Næsten alle på egnen havde eget hus. Butikker og værksteder var indrettet i samme hus, som indehaverne boede i. Det gjorde, at der altid var folk på gaden at træffe i Blenstrup såvel om dagen som om aftenen. Ordet soveby passede ikke på landsbyerne dengang.

Historier om folk i Blenstrup:

De nævnte virksomheder var dem, der kunne beskæftige deres indehavere på fuld tid. Men der var megen anden virksomhed i byen. Der var "Jens på Hjørnet". Det var et ældre ægtepar, der boede i et hus beliggende, der hvor vejen fra landevejen gik ind i Blenstrup hovedgade. De havde et lille udsalg af diverse dagligvarer. Den kunne ingenlunde forsørge dem. Men den kunne da give et tilskud til aldersrenten. Butikken trak folk ind. dem kunne man snakke med, så man ikke skulle sidde så alene. Deres butik lå på min skolevej. Når vi havde kontanter, kunne vi finde på lige at smutte ind og købe bolsjer der. Men jeg brød mig ikke så meget om dem. Af en eller anden grund, virkede de nysgerrige og påtrængende på mig.

Der var "Træhandleren". Det var der, vi købte træskobunde, når de træsko vi gik i til daglig, var slidt op. Det var trædelen af træskoene, der blev slidt op. Overlæderet var normalt intakt. Det blev følgelig taget af de opslidte træsko og sat på de nye træskobunde. Der var 2 slags træsko. Der var de almindelige træsko, som man bruger dem i dag. Dem kaldte vi "franske træsko". Så var der de spidsnæsedede træsko. Her endte snuden af træskoene i en lidt opadbøjet snabel. Dem foretrak vi drenge så afgjort. Af en eller anden grund, blev denne model anset for at være mere mandig, end de "franske træsko".

"Træhandleren" solgte mange andre ting. F.eks. Gummistøvler. Men de hørte nu til en af de varekategorier, det dengang var yderst vanskelig at få. Det var jo lige efter krigen. Hos "Træhandleren" kunne man også købe is, så det var et populært sted for børnene. Min første foldekniv købte jeg der. Den kostede #b kroner. Den eneste gang, jeg har ejet fyrværkeri, blev det indkøbt hos træpoul, som vi somme tider kaldte indehaveren. Så blev det hævdet, at han drev smugkro om aftenen. En

af mine fætre fortalte senere, da vi var blevet teenagere, at han havde siddet i "Træhandlerens" butik sammen med en flok andre unge mænd en aften. Da kom politiet pludselig på uventet besøg. Så måtte de ud af bagdøren og gemme sig i haven under bærbuskene. Det er vel ikke så mærkelig, at de ikke måtte komme ind igen, da politiet var kørt. Historien er jo god. Men om den også er sand, tør jeg ikke garantere for.

Der var Gusta. Hendes mand var blevet ramt af "Parkinsons syge". Vi kaldte det rystesyge. Han var helt ude af stand til at forsørge sig og familien. Det gjorde Gusta. Hun drev et mælkeudsalg om formiddagen og et udsalg af håndkøbsmedicin om eftermiddagen. Havde vi fået en recept på medicin fra lægen. Tog vi den med op til Gusta. Hun sørgede for, at den kom med rutebilen til Terndrup apotek. Her effektuerede de recepten og sendte medicinen med rutebilen til Blenstrup. Vi kunne så hente den hos Gusta sent på eftermiddagen.

Det kan undre, at en så lille by havde en karetmager. Det var nu heller ikke kareter, han arbejdede med. Heller ikke arbejdsvogne. Det var almindelig snedkerarbejder, han udførte. Karetmageren hed Hvid. På et tidspunkt ansatte han en norsk Svend, Han hed Tellefsen. Han slog rod i Blenstrup. Han overtog forretningen, dengang Hvid ønskede at trække sig tilbage. Tellefsen var en dygtig og vellidt håndværker. Men han havde det lidt svært med at lade bajerne stå. Det varede dog mange år, før det blev et problem. Det er jo en lidt forunderlig historie, at en norsk snedkersvend, der er taget på valsen, finder frem til den ravnekrog, som Blenstrup vitterlig var, og slog sig ned der for resten af livet.

Så var der Ferdinand. Han var en noget vidtløftig størrelse. Han havde oprindeligt været husmand i Smalby. Men det var han gået fra. En tid var han Fiskemand. Tog til Øster Hurup og købte fisk af fiskerne der, som han solgte på egnen. Det sluttede han også med. Hvad han egentlig derefter lavede ved jeg ikke. Men han har jo nok udført forskellige småjobs. Konen derimod drev et gartneri og producerede prima grønsager. De havde 3 børn med egnens mest fantasifulde navne. Pigerne hed henholdsvis Viola og Rosa. Sådanne navne ville ingen anden på egnen give deres pigebørn. Drengens navn var næsten endnu bedre. Han hed Ege. Det er da et navn, der forpligter. På et tidspunkt blev Ferdinand grebet af "Jehovas vidners" lære. Så holdt familien ikke jul længere. Jeg spekulerer på, om han er død nu. Hvis han er, må han have fået sig et problem i dødsøjeblikket. Ferdinand var nemlig overbevist om, at han tilhørte den ret beskedne skare, som efter bevægelsens lære vil overleve dommedag.

I Blenstrup boede også min morfars bror Niels Peter. Han fik sig et problem. Han turde ikke køre med rutebilen, der skulle igennem Lindenberg. Han var ret overbevist om, at bilen ville vælte, når den passerede de skarpe sving, der var dernede. Det gjorde tilsyneladende ikke det store indtryk på ham, at rutebilen aldrig væltede. Når han skullete til Ålborg cyklede han. Da han blev for gammel til at cykle så langt, holdt han op med at tage til Ålborg. Nu skete der bare det, at hans søn, som havde haft en af ejendommene i Dollerup Huse, solgte denne og købte sig en større ejendom ude ved Hals Nord for Limfjorden. Niels Peter ville Svært gerne se sin søns nye ejendom. Men der var jo det der med rutebilen. For at komme til Hals måtte man til Ålborg og skifte til en anden rutebil der. Dengang var færgen mellem Egense og Hals endnu ikke oprettet. Svingene i Lindenberg var det altså ikke muligt at undgå. Så en dag løb rygtet. Nu har Niels Peter været i Hals. Hans nysgerrighed havde altså overvundet hans frygt. Da var Niels Peter langt over firs år. Men endnu var der viljekraft og vovemod i ham.

På et tidspunkt kom der en dyrlæge og slog sig ned i Blenstrup. Da var han ung og fattig. Han fik sig hurtigt en stor familie. der var 6 eller 7 børn. Det var mange også dengang. Men han tog fat. Han var dygtig og vellidt og der manglede helt givet en dyrlæge på egnen. Han begyndte at tjene penge. På et tidspunkt købte han en gård i Horsens og blev den første der på egnen, som indrettede moderne kyllingehuse. Da Lassens hus, den største villa i Blenstrup blev til

salg, var det denne dyrlæge, der købte den. Det er en rigtig succeshistorie, når en mand ved dygtighed, flid og held arbejder sig op.

En anden succeshistorie var Johannes på Fløegården. Den lå mellem Blenstrup og store Brøndum. Han begyndte at plante en stor del af sin mark til med frugttræer og satte løg i resten. Alle egnens landmænd var enige om, at det aldrig ville gå. Nicheproduktioner og alternative måder at udnytte jorden på, var ikke noget, egnens befolkning beskæftigede sig med. Landbrug var for dem ret så entydigt. Det var at dyrke jorden med foderafgrøder, som man så brugte til dyrene. Det var så dem, der gav landmanden sine indtægter. Men det gik for Johannes. Han opnåede at blive kommunens næststørste skatteyder kun overgået af greven på Lindenborg.

Lidt udenfor Blenstrup på vej ud mod landevejen lå Ølandshuset. Det var et kaldenavn for huset. I det havde min oldefar boet. Han hed Øland til efternavn. I min barndom flyttede en mand ind i huset med sin familie. Han var egnens produkthandler. Han handlede med alt. I den meget store have, der hørte til Ølandshuset hobede alverdens ting sig op. Det har næppe været et særlig skønt syn. Jeg tror i øvrigt, at det var i det hus, de senest fik indlagt elektricitet. Det var underligt at gå forbi det hus om aftenen, når der var lys i stuen, og at se det helt anderledes lys, en petroleumslampe leverer, end det, der kommer fra elektriske pærer. I sine yngre år var denne mand ikke altid på lovens rigtige side. Han var ikke nogen stor og slem forbryder. Det blev til lidt rapseri nu og da. Han var heller ikke nogen særlig heldig tyv.

Engang havde han således været ude øst på et sted for at hente nogle slagtefærdige ænder, som ikke var hans. Dem havde han stoppet i en sæk, som hængte over cykelstyret. Da nu Jens Mikael kommer trækkende op af en bakke med sin cykel i mørket. Er der en bil der standser ham. I bilen sidder 2 politibetjente. De ville så gerne vide, hvorfor han ikke havde lygte på cyklen. De blev så opmærksom på sækken. Så kom ænderne tilbage til deres ejermand, og den uheldige tyv måtte forlægge residensen til Terndrup arrest en tid. Det har jo nok fået smilet frem på rutebilpassagerernes ansigter og skamrødmens frem på moderens, da Jens Mikael's lille datter Mary engang i rutebilen med høj og begejstret røst fortalte sin mor, idet hun pegede på arresten, "der sidder far".

Indre mission:

På vor egn var hverken kultur eller åndsliv i særlig høj kurs. det var ikke mange begivenheder med kulturelt indhold, der foregik hos os. Der havde aldrig været nogen religiøs vækkelse på vor egn. I Støvring var der en højskole. Men den hørte jeg først om, da jeg var blevet voksen. Den spillede ingen rolle for vor egn. I Bælum var der en ungdomsskole. Men jeg har aldrig hørt om, at den skulle være initiativtager til noget arrangement med kulturelt indhold.

Det åndsliv, der var, stod "Indre Mission" for. Det var kun en lille gruppe, der tilhørte "Indre Mission". Men hos os var det lidt atypisk i forhold til det øvrige land. Det var nemlig indehaverne af de største gårde på egnen, der tilhørte denne bevægelse. De var egentlig ikke så mange i tal. Men de havde en ret dominerende stilling på egnen.

Det var f.eks. Svært at være præst hos os, hvis man ikke tilhørte missionen. Engang var der gøgl i Blenstrup. Aftalen var, at gøglet ikke måtte være åbent i kirketiden. Derfor ville gøglet åbne søndag eftermiddag kl.14,00. Men så blev gudstjenesterne i Gerding og Blenstrup af en eller anden grund byttet om, således at gudstjenesten i Blenstrup skulle begynde kl.14,00. Missionsfolkene fik gennemført, at gøglet så ikke måtte åbne før kl.16,00. Det kostede formodentlig indehaverne det meste af fortjenesten. Siden kom der ikke gøgl til byen. Missionsfolkene forhindrede i mange år, at hotellet i Blenstrup kunne få spiritusbevilling. Det forhindrede nu ikke drikkeriet, når der var bal i byen. Spiritussen blev så bare indtaget udendørs direkte fra flaske.

Første læreren i Blenstrup var medlem af missionen og var et ivrigt medlem. Det satte sit præg på skolen. Det var også "Indre mission", der drev søndagsskolen for børnene. Der var også en afdeling af KFUM&K i byen.

Missionsfolkene dannede netværk. Det blev hævdet med misundelse i stemmen, at hørte man til missionsfolkene, havde man altid kautionister. Forpagteren på Henriksdal var ivrig missionsmand. Han hjalp beredvilligt de af sine tjenestefolk, der ønskede at købe ejendom og stifte familie, hvis de tilhørte missionen. De folk der hørte til "Indre mission", kunne man selvfølgelig også regne med. De ville ikke bruge pengene til spiritus og fjas. Hos de missionske blev der ikke serveret spiritus under nogen form, og der blev aldrig spillet kort. De unge, der tilhørte missionen dansede ikke og deltog ikke i ballerne. Det var jo sikkert udmærket for dem. Men det var ikke så udmærket, at de missionske havde svært ved ikke at blande sig i, hvad ikke-missionske måtte og skulle.

Der var også en udbredt fornemmelse blandt de ikke-missionske af, at missionsfolkene sagde et og somme tider kom til at gøre noget helt andet. Historier om det var der mange af. Unge missionske, der gik til bal i smug f.eks. Min søster fortalte en historie fra dengang hun var tjenestepige på Henriksdal. Der kom en film til egnen, som var meget omtalt, og som sikkert var lidt vovet. Den ville de unge gerne se. Men det måtte de ikke. Da de var under 18 år, var det madmor, der bestemte. De tog så til en anden by for at se filmen der. Her så de en gruppe af egnens missionsfolk, der også var i biografen den aften langt hjemmefra.

Foreningsliv:

På egnen var der naturligvis også et foreningsliv. Det er vel ikke til at forestille sig et sted i Danmark, hvor der ikke var mange foreninger.

Brugsen fungerede i allerhøjeste grad som en forening. Der blev holdt generalforsamling og valgt bestyrelse engang om året. Var der noget, folk var utilfredse med, mødte de op på generalforsamlingen og gav udtryk for dette. De brugte deres stemmeret til at øve indflydelse på den kommende bestyrelse og på de ting, der skulle gøres. Dividenden var ikke, som nu, en kunderabat. Den var udtryk for, hvordan Brugsens regnskabsresultat havde været.

Det samme var tilfældet med andelsmejeriet i Askildrup. Det kom i høj grad andelshaverne ved, hvordan mejeriet blev drevet. hvad det producerede og ikke mindst, hvilken pris andelshaverne skulle have for deres mælk. Det er på mange måder en skam, at disse små mejerier er forsvundet fra landkortet. Landmændene følte, at mejeriet var deres. Disse små mejerier kunne have været ryggraden i en produktion, der i højere grad kunne have leveret specialiteter og givet vores udbud af fødevarer en meget stor variation. Men vi skulle igennem en periode, hvor det var stordriftsfordelene der talte. Det var sagen at producere helt ensartede og billige produkter. Nu må de små nicheproduktioner, der repræsenterer forskelligheden og dermed fornyelsen af danske fødevarerprodukter genopstå fra et nulpunkt. Men det sker ikke i andelsbevægelsens regi. Landbrugets andelsbevægelse sidder Arla og Danish Crown godt og solidt på. Men der er næppe nogen landmænd, der i det daglige føler, at disse gigantfirmaer netop repræsenterer deres interesser. Det vil også være svært for almindelige landmænd at øve indflydelse på driften af disse firmaer. Storkapitalen sejrede til slut ude på landet.

Husejerne i Blenstrup var tilsluttet en vandværksforening, som drev byens vandværk og stod for fordelingen af vandet. Under - og lige efter krigen blev al vand til Blenstrup pumpet op ved hjælp af en vindmølle. Dengang blev det anset for et stort fremskridt, da møllen blev taget ned, og der kom elektriske pumper i stedet.

En transformatorforening indkøbte højspændingsstrøm fra elektricitetsværket i Ålborg. Transformerede den til lavspændingsstrøm i en transformatorstation, der stod lige øst for Blenstrup ved Dollerupvejen. Strømmen blev fordelt til foreningens medlemmer gennem foreningens elektricitetsnet. Der var kun denne ene transformatorstation i hele kommunen. Det blev, efterhånden som der kom malkemaskiner på gårdene, et problem at holde spændingen oppe i malketiden. Det kunne ses på lyset. Det blinkede og var svagt. Når der var storm og uvejr. Skete det, at ledningerne, der alle var lufterledninger, blæste ned eller på anden måde gik ud af drift. Så gik strømmen - det skete som jeg husker det ret ofte hos os i de år. Så var det godt at have en petroleumslampe i reserve. Men større var katastrofen heller ikke hos os ved et strømudfald.

Al underholdning i form af fælles arrangementer stod egnens foreninger for. Det var ikke alverden der skete. Der var baller engang imellem. Idrætsforeningen spillede med i fodboldturneringerne. Blenstrup var på ingen måde noget særligt indenfor det idrættslige. Folkedanseforeningen havde danseaftner med instruktør om vinteren. Dillitant forestillinger var der også. Men ikke nødvendigvis hvert år. Arrangementer med mere kulturelt indhold såsom musik, oplæsninger eller bare foredrag var der så godt som aldrig. Jeg tror slet ikke der var publikum til den slags arrangementer. Det er utroligt så lidt åndsliv folk kan nøjes med, når bare de ikke er vandt til andet.

Egnens befolkning:

Den største gruppe på egnen udgjorde landmændene. Men der var sandelig store standsforskelle indenfor denne gruppe. Den virkelige standsgrænse gik mellem de bønder, der sad på de store gårde og så vi andre. De udgjorde et ret lille mindretal. den største gruppe af landmænd sad på mindre gårde eller var regulære husmænd.

Det var de store gårde, der holdt tjenestefolk. Alle der sad på de mindre landbrug havde i deres ungdom tjent hos bønder. Det var vel en af forklaringerne på denne følelse af standsforskelle, som vi, der kom fra de mindre brug, havde. Jordtilliggendet spillede stadig en meget stor rolle, når folks sociale position skulle bedømmes. Det var gårdmændene, der bestemte. Sådant oplevede vi det i al fald. Det var dem, der sad i sogneråd andelsselskabers styrelser og andre steder, hvor der skulle disponeres. Det var de måske også bedst kvalificeret til. Vante, som de var, til at håndtere store værdier. Men vi havde nu følelsen af, at gårdmændenes interesser i allerhøjeste grad blev varetaget. Husmændene var i al fald ikke i tvivl om, hvem det var, der betalte relativt mindst i skat. Dengang var der åbne skattelister. Listerne blev lagt frem så alle kunne se, hvad hver især i sognet betalte i skat. Det kom der megen snak ud af.

Arbejderne var en mindre gruppe end landmændene. Dem så vi også lidt skævt til. På den ene side følte jordejerne - herunder også husmændene - sig hævet over arbejderne. Men det var ondt at se på, når arbejderne kl.16,30 cyklede hjem fra arbejde, når man selv måtte regne med endnu et par timers arbejde. Det var også surt at tænke på, at når der ikke var noget arbejde, så kunne arbejderne bare gå til fagforeningen og få udbetalt deres arbejdsløshedsunderstøttelse. Landmændene havde ikke sådant et socialt sikkerhedsnet. Mange husmænd var næppe bedre stillet end arbejderne rent økonomisk. Men de havde måske frynsegoder i form af de produkter til husholdningen, de kunne tage ud af ejendommens produktion. Arbejderne havde haver, hvor de kunne dyrke lidt grønsager og gjorde det. Men landmændene var deres egen herre. De havde ikke nogen over sig til at fortælle dem, hvad de skulle lave, hvornår det skulle laves, hvor lang tid, de måtte være om at lave det osv. Men de havde deres prioriteter, der skulle falde til tiden. Jeg tror nu ikke arbejdernes situation var så misundelsesværdig. Der var ikke ret meget arbejde at få, og arbejdsløshedsunderstøttelsen var sparsom. Den var også tidsbegrænset.

Landbruget havde brug for ekstra arbejdskraft, når der skulle køres møg ud, når der skulle luges ror og når der skulle høstes. Men det arbejde var slet ikke nok til at give en arbejderfamilie tilstrækkelig indkomst så de kunne klare dagen og vejen hele året. Kommunen havde altså et problem. Hvis arbejderen ikke kom i beskæftigelse i en periode inden arbejdsløshedsunderstøttelsen ophørte, måtte de søge socialhjælp. Denne hjælp skulle kommunen udrede af egen kasse.

Man greb så til det middel, at man satte offentlige beskæftigelsesarbejder i gang. Til den slags virksomhed fik kommunen solide tilskud fra staten. Så kunne man beskæftige de arbejdere, der havde brugt mest af deres arbejdsløshedsunderstøttelse. Når så beskæftigelsesarbejdet var afsluttet havde arbejderne optjent til en ny periode med arbejdsløshedsunderstøttelse. Kommunal kassetænkning er slet ikke af ny dato. Den kendte vi også til i fyrrerne og halvtredserne. Det må siges, at det var rimelig fornuftige ting, man dengang satte ledige arbejdere til at udføre. Hele det kommunale vejnet i vor kommune blev i de år på det nærmest nybygget. I Nordjylland er der et utrolig flot vejnet af biveje. Det er der altså en god forklaring på. Men det var arbejde, der var meningsfuldt, for der var brug for vejene. Der var heller ingen, der blev sat til at udføre arbejde for slaveløn. Man fik sin tarifmæssige betaling og arbejdede i sjakket på lige fod med de andre så længe der var arbejde. Bagefter kunne man så med værdigheden i behold hæve sin arbejdsløshedsunderstøttelse.

Der var andre grupper. Men de var mindre. Greven på Lindenberg boede på egnen. Men deltog ikke i egnens liv. Præst og skolelærer var studerede folk for hvem der gjaldt andre sociale regler end for egnens øvrige folk. Butiksindehaverne og håndværkerne i Blenstrup var vel en gruppe, der var på vej over i en bytilværelse. Men socialt rangerede de vel på linie med de mindre gårdmænd.

Når folk var 65 år tog de deres aldersrente. Jeg har aldrig hørt om nogen, der var for stolte til ikke at gøre det. Men de fleste på egnen havde heller ikke en økonomi, der gjorde det relevant for dem at være stolte. Der var ikke mange på egnen, der fik invaliderente. Det var vist kun folk med et fysisk handicap, der kunne få det. Der var mange, der mente, det måtte være lykken, at komme på invaliderente, og bare kunne hæve sine penge uden at skulle bestille noget for dem. Det var vel et forståeligt synspunkt i en befolkning, der var nødt til at arbejde så meget. Men hverken aldersrenten eller invaliderenten var særlig fyrstelig. Men dem, der fik disse ydelser, var naturligvis sikret økonomisk. Det var landmændene ikke

Rigtige sociale tilfælde på egnen var der ikke så mange af. Kommunen fik dog et problem, da en familie flyttede dertil. De levede udelukkende af socialhjælp. Hverken faderen eller moderen var særlig godt udrustet intelligensmæssigt., de kunne derfor ikke passe et arbejde, de kunne leve af. Men de fik mange børn. Kommunen anbragte dem i (kjarhuset). Det var et hus, kommunen brugte som husvildebolig. Det lå som navnet antyder nede i kørene ikke ret langt fra Lindenberg Å. Huset lå helt isoleret med et par kilometer til nærmeste hus. Her boede familien i mange år. Den var jo godt og grundig isoleret der. Men familiens gøren og laden blev en stadig kilde til historier, som blev fortalt. En af dem var, at konen tog fra mand og børn til Ålborg, hvor hun imidlertid blev jaget bort fra af byens ludere, da hun skulle have underbudt dem. Den histories rigtighed kan jeg ikke stå inde for. Men det var da en god historie, som der blev grinnet meget af på egnen.

Ungdommens vilkår:

Skolegangen sluttede for de flestes vedkommende efter 7 års skolegang. Skolegangen sluttede med, at de blev konfirmeret. dengang var konfirmationen noget særligt. Den betød afslutningen på barndommen og indledningen til ungdommen. Det var kun lærerens og nogle få af gårdmandsbørnene, der fortsatte i mellemskolen. Når de var færdig med skolegangen kom de allerfleste ud at

tjene på egnens gårde. Drengene blev tjenestekarle, pigerne tjenestepiger. Nogle få drenge kom i lære i et håndværksfag. Men det var få. Man tjente hos bønderne for drengenes vedkommende til de blev indkaldt som soldat. Pigerne begyndte at gifte sig allerede fra 18 års alderen. Men mange piger søgte efter et par år som tjenestepiger på landet plads i byerne.

Militærtjenesten varede dengang over et år. Den kunne føre de unge mænd viden om i landet. Det kunne betyde et afgørende afbræk i deres videre livsforløb. Nogle søgte til byerne. Andre søgte måske plads andre steder i landet. Hos os var der en tradition for, at unge mænd søgte plads på gårdene på Fyn, hvor lønnen var bedre end i Himmerland. Til gengæld var der så vendelboer, der søgte pladser i Himmerland af samme grund.

Når man var tjenestekarl eller tjenestepige boede man på gården, hvor man var fæstet. Man fæstede sig normalt for et halvt år. Somme tider for et helt år. Man aftalte lønnen, man skulle have for perioden ved fæstemålets indgåelse. Der skete en oplæring, ved at man udførte de pålagte opgaver. Det gjaldt både for drengene og pigerne. Forholdene på gårdene var meget forskellige. Jeg har hørt mange fortællinger fra mine forældre om deres oplevelser rundt på de gårde, hvor de tjente. Det var forfærdelige forhold, de levede under. Det er mit indtryk, at forholdene for tjenestefolkene var blevet rigtig meget forbedret, da mine søskende blev fæstet som tjenestefolk. Men forholdene var helt præget af den arbejdsgiver, man fik. Det var ulempen. Der var ingen, der for alvor interesserede sig for tjenestefolkenes forhold. Det var konkurrencen fra byerne, der nok havde tvunget forbedringerne igennem for gårdenes ansatte.

De unge, som kom ud at tjene - det var de aller fleste - så ikke deres forældre så ofte. Man tog hjem, når man havde frisdag og når man havde sin uges sommerferie. Det kunne vel også hænde, man tog hjem engang imellem en aften. Men man levede sit ungdomsliv borte fra sine forældre. Jeg har ikke prøvet at have plads, så jeg ved ikke, om det var bedre eller dårligere end i dag, hvor de helt unge bor hjemme, Men har eget værelse. Jeg tror, det var hårdt i begyndelsen. Men jeg tror også, de unge hurtigere end i dag modnedes og blev selvstændige mennesker.

Efter militærtjeneste fortsatte de unge mænd med at tage plads som tjenestekarle. Men det varede ikke så længe før de giftede sig og ønskede at stifte bo og få familie. De flestes drøm var at få sit eget landbrug. Skulle de det, måtte de være i stand til at spare op af den løn, de fik som tjenestekarle. Havde de en velstillet familie, der kunne og ville kautionere, var det også muligt at erhverve landbrugsejendom.

Nogle skulle naturligvis arve forældrenes landbrugsejendom. Men ofte var forældrene på det tidspunkt kun middelaldrende og havde mange arbejdsår tilbage. Ejendommen var som regel ikke stor nok til, at den kunne forsørge 2 familier. Dette problem havde man i mine forældres ungdom løst ved omfattende udstykninger. De var imidlertid stort set ophørt efter krigen. Resultatet blev, at enten måtte de flytte til byen og gå ind i konkurrencen om de få arbejdspladser, der var der, eller også måtte de blive landarbejdere på landet og dele de endnu færre jobs, der var der. Dem der fik eget landbrug kunne se frem til mange år med hård slid og store prioriteter.

Sladder:

Min barndomsegn var tyndt befolket. Det betød, " at alle kendte alle. Alle interesserede sig for alle. Og alle vidste alt om alle. Havde man noget, man gerne ville skjule for andre, var det ikke på den egn, man skulle slå sig ned. Sådanne forhold har 2 sider. Den positive er, at ingen blev glemt. Man kom hinanden ved. Man hjalp hinanden. Det kunne man have en indlysende interesse i. Næste gang, kunne det jo være en selv, der havde brug for hjælp. Der var ingen, der blev glemt og kunne dø i ubemærket og først blive fundet måneder senere.

Nogen ville for længst have bemærket, at NN ikke var blevet set, og nogen ville have lagt vejen om ad NN for at se, om alt stod vel til.

Det lyder meget idyllisk i dag. Det er denne kommen hinanden ved, som mange byboere drømmer om at få genoplivet. Men det var nu ikke idylt alt sammen. Der blev sladret meget på egnen. Alle sladrede om alle. Der manglede aldrig emner til en interessant samtale, når vejret, der aldrig var tilpas, var kommenteret, og når priserne på landbrugets produkter var kommenteret. De var altid for små og englænderne løb med fortjenesten og skulle absolut altid have de bedste produkter.

Når disse emner var uddebatteret kunne man så tage fat på NN' gøren og laden. Man kom nok hinanden ved. Men man havde et særdeles åbent blik for næstens uheldige sider. De blev ivrigt kommenteret. Sladder kan være venlig. Men det er den bare ikke altid. Vi levede i en egn, hvor der var en meget effektiv social kontrol. Der var mange ting, man skulle undlade at gøre eller sige, hvis man ikke ville give ophav til folkesnakken. Var man af folkesnakken først blevet udpeget som underlig, skulle der meget til, før man blev taget ind i varmen igen. Sladder kan være ond, men dem, der bringer den ondsindede sladder til torvs, behøver ikke at være onde mennesker. De har bare en god historie at fortælle. Når de fortæller den, får de anerkendelse af de øvrige i gruppen. De tænker ikke over konsekvenserne for dem, deres gode historie går ud over.

Naboer:

Mit barndomshjem var en del af en husmandskoloni, der lå mellem Dollerup og Lindenberg. Den var opstået i løbet af tyverne. Men i modsætning til de andre husmandskolonier på egnen, havde vores ikke noget egentlig navn. Nogle kaldte den for Dollerup Mark. Det var misvisende, da 2 af husmandsstederne havde adressen Lindenberg Mark. Nogle kaldte os for "Røde Led". Men det var kun den rette betegnelse for vor nabo Antons sted, der lå nord for vort sted. Selv om jeg gennem hele min barndom demonstrativt skrev "Røde led", når jeg sendte breve hjem, så var det altså kun dette sted, der med rette kunde kalde sig det. Det lå nemlig der, hvor det gamle ledvogterhus lå, der vogtede vejen, som førte ind over Lindenburgs marker frem mod avlsgården og slottet og videre nord på mod Ålborg.

Vor koloni bestod ikke af store ejendomme. Størrelsen varierede fra knap 12 tønderland til godt 16 tønderland pr. Brug. De 2 brug, der var udstykket fra Lindenberg var de største. De øvrige var udstykket fra gårdene i Dollerup. De havde standardstørrelsen for husmandsbrugene udstykket i tyverne 12 tønderland. 12 tønderland var den mængde jord, en familie skulle dyrke for at den kunne eksistere. Vi havde alle statslån, hvilket betød, at renteudgifterne var lave i forhold til, hvis vi havde været finansieret med banklån eller kreditforeningslån.

Vi 7 brug udgjorde på mange måder en enhed. Vi havde f.eks. Egen mælketur. Vi opfattede os alle 7 som værende naboer, selv om vi naturligvis ikke var det rent formelt på den måde, at vore marker havde skel til fælles mad alle de andre.

Naboer på landet hjalp hinanden. Det var ikke, fordi vi var særlig gode mennesker. Men en husmand skulle udføre alt arbejdet på sit sted alene eller med hjælp fra sin familie. Men der kunne jo let opstå situationer, hvor det var godt, hvis der var flere mænd til at hjælpes ad. Hvis f.eks. En ko skulle føde, og fødslen så ud til at kunne blive kompliceret, så sendte man bud efter den nærmeste nabo. Han slap beredvilligt det, han var i gang med, og kom til hjælp. Det kunne hende, at der skulle 2 mand til at trække kalven ud af koen.

Husmændene var frem for nogen bundet til deres sted. Der var jo dyrene, der skulle passes. Det var dyrene, vi levede af, så det var vigtigt. Hvis det hændte, at en husmand skulle rejse bort en dag eller 2 f.eks. På familiebesøg. Så bad han en nabo, om han ikke ville passe dyrene så længe. Det gjorde naboen naturligvis. Så kunne naboen nemlig også regne med, at der var en, der ville passe hans dyr, når det var hans tur til at rejse bort.

Der var mange fællesskaber mellem naboerne om indkøb af landbrugsmaskiner. Vi delte f.eks. Vor hesterive med vor nabo Holger. Det havde flere fordele. Man sparede mange penge på indkøbet på den måde. Mange landbrugsmaskiner blev kun brugt 1 gang om året, og blev så kun brugt i kort tid. Derfor var det muligt at deles om dem. Der var ikke tale om noget organiseret fællesskab. Fællesskaberne gik på kryds og tværs mellem naboerne. Det skete da også, at man lånte et redskab hos sin nabo, hvis man ikke havde det selv. Så kunne naboen senere låne et andet redskab, som han ikke rådede over.

Engang havde vor nabo Niels Peter en kvie, der gik i køret en sommer. Hun forvildede sig ind i et pigtrådshegn og rev sig slemt. Desværre blev det opdaget for sent. Da dyrlægen kom kunne han kun slå kvien ned og stemple kødet som egnet til menneskeføde. Niels Peter fik så kvien slagtet og parteret. Han kørte herefter rundt i omegnen og solgte det kød, han ikke selv ville have. På den måde reddede han lidt af det tab, han havde lidt ved at kvien forulykkede. Vi købte alle af kødet. Dels var det naturligvis dejligt at få fersk oksekød midt om sommeren. Det var vi bestemt ikke forventet med. Men vi følte også en solidaritet med en uheldig nabo. Det kunne lige så godt have været os, det var gået ud over.

Engang var min far syg. Sygdommen trak ud. Det kneb for ham at komme i gang med forårsarbejdet. Især var udkørslen og spredningen af møget et problem. Det talte naboerne om. De mødte alle op en dag og havde kørt møget ud i løbet af dagen. Når 6 mand tager fat, bliver det til noget.

Konerne hjalp også hinanden. Når en kone lå i barselsseng - det var en selvfølge, at fødslen foregik i hjemmet - hjalp nabokonerne til. De kom også med barselsgaver, når de gik på besøg for at se den nyfødte. De gaver, de havde med, var mad, så den øvrige familie havde noget at leve af, så længe konen i huset var sengeliggende.

Vi deltog i og holdt selv nabogilder. Så var det folkene fra de 7 husmandsbrug, der blev inviteret. Det var ikke store selskaber. Vi mødtes en hverdags aften til en kop aftenkaffe. Det var værtindens ansvar, at der var et rimeligt udvalg af kager ved en sådan lejlighed. Helst skulle der da være boller med smør, et stykke kringle (kaffekage) og i al fald en lagkage af en slags og småkager. Var der mere, var det fint. efter gildet blev traktementet livligt kommenteret af de hjem ad vandrede nabokoner.

Der var ingen form for underholdning på sådanne aftner. Underholdningen var snakken og de nyheder denne snak kunne bringe frem. Mændene snakkede landbrug og konerne snakkede husholdning. Men de lokale begivenheder, der foregik på egnen og de gode historier, der var at fortælle om folk på egnen var fælles samtaleemner.

Der var meget, man ikke var enige om f.eks. Indenfor Politiken. Men det, der var af størst betydning, herskede der fuld enighed om. Vejret var drilagtig. Regnen faldt ikke, når man havde brug for den. Kom der regn, kom der enten for lidt eller for meget vand. Begge dele var lige dårlige. De priser, landmændene fik for deres produkter, var alt for dårlige. Det var englændernes skyld. De ville have, at vi på det nærmeste skulle forære dem vort smør og bacon. Og så bestemte byboerne i øvrigt alt for meget. Det var hovedårsagen til, at alting gik så dårligt, som det gjorde. Jeg har siden hen forstået, at denne periode, denne

beretning omhandler, netop var tilgodeset med udmærkede priser på vore landbrugsvarer. Men det var altså ikke bøndernes og husmændenes oplevelse.

Men der blev naturligvis på sådanne aftner fortalt mange historier om folk på egnen. Vi havde et skarpt blik for andre folks mærkværdigheder. Der blev ikke lagt fingre imellem, når næsten skulle karakteriseres. Der kunne også falde drøje bemærkninger om gæsterne, når disse var gået. Det var noget, jeg i min naivitet ikke kunne forstå.

Nabohjælpen var ikke godgørenhed. Det var nærmere en uformel forsikringsordning. Det var en god ting. Det betød nemlig, at naboer kunne bede om hjælp i situationer, de ikke selv kunne klare, uden at miste værdigheden af den grund.

Mit barndomshjem:

I 1929 blev der udstykket jord fra gårdene i Dollerup til husmandsbrug. Min far købte en lod på 9 tønderland. Det var et stykke jord, som var blevet udskilt fra gårdens jorder, da amtslandevejen mellem Hadsund og Ålborg, var blevet ført uden om Blenstrup. Jorden var af vekslende kvalitet. Noget af jorden var rimelig god. Andre steder lå der ler og sandbanker, der nåede helt op til jordens overflade. Overalt var skrivekridtet tæt på jordoverfladen. Nogen steder fik jorden et hvidt skær, når den blev pløjet. Når man lavede huller til hegnspæle, kom skrivekridtet med op.

Vor jord dannede en trekant, hvor spidsen vendte mod syd. Jorden lå ud til landevejen. Det var skellet mod vest. Mod nord stødte vor jord op til det gamle skel ind til Lindenborgs marker. Men denne jord var imidlertid blevet udstykket fra Lindenborg gods nogle år før, vor jord blev udstykket. Der var oprindeligt et stendige som skel ind til Lindenborgmarken. Dette blev imidlertid solgt til vejskærver engang i trediverne. Det kunne man frit gøre dengang. Det var en skam, at sådan et kulturminde skulle gå til på den måde. Men husmændene havde hårdt brug for de penge, disse unyttige sten kunne kaste af sig. Mod øst var der det gamle skel mellem 2 af Dollerups gårde. Her var der et ret stort stejlfald ned til vor mark. Det har altså været et gammelt skel.

Min far byggede på sin jord. Bygningerne blev lagt ud til landevejen nogenlunde midt på jorden. Det hus, han lod bygge, var et vinkelhus. Det korte ben vendte ud til landevejen. Det lange ben i vinklen indeholdt lade og stald. Det vendte gavlen ud mod landevejen. Inde i gården var der boret efter og fundet vand, så der stod vandværket. Vandet blev pumpet op i en vandbeholder, der udgjorde en del af den østlige side af gården. Jorden skrånede en del, hvor husene blev lagt. Der var derfor sokkel på stuehuset.

Foran huset ud til vejen blev haven anlagt. Der blev plantet et læbælte. Der var nemlig megen vind på vort sted. Dels blæser der mere i Nordjylland, end det gør på øerne. Dels var der lidt længere mod vest en slugt mellem 2 bakker. Her pressede vestenvinden sig sammen og fik kurs lige ned mod vort hus. Der var altså god grund til at plante læ på dette sted.

Huset var desværre bygget lige der, hvor vejen gjorde et stort sving. Det var næppe noget problem, da huset blev bygget. Da var der ikke så megen trafik på vejen. Men det varede ikke så længe, så groede haven op, og der kom flere biler på vejen. Svinget blev helt uoverskueligt. Til sidst greb amtet ind og eksproprierede cirka halvdelen af vor have. Det eksproprierede stykke lå hen som et græsbevokset areal mellem haven og vejen. der blev ikke plantet nyt læhegn

efter eksproprieringen, så der har jo nok været forbud mod at gøre det. Manglen på læ for vinden og så den stærkt kalkholdige jord bevirkede, at vi aldrig fik særlig gode resultater med havedyrkingen. Der var ikke rigtig nogen af vore grønsager, der ville trives ordentlig.

Husene var hvidkalkede. Døre og vinduer var grønmaledede. Oprindeligt var stuehuset tækket med tagsten og udhusene med blikplader. Men da huset blev bygget op igen efter branden, blev det hele tækket med eternitplader. Oprindeligt var der ikke indlagt elektricitet i huset. Det fik vi engang i trediveerne, da denne del af kommunen blev elektrificeret. Før den tid klædede vi os med petroleumslamper og en transportabel petroleumsmotor, til at trække vandpumpen, kværnen og tærskværket. Men det har jeg ikke oplevet.

I 1942 brændte stuehuset og laden. Kun stalden stod tilbage efter ildebranden. Det var for familien en stor ulykke. Jeg var kun 3 år, da det skete, og kan derfor intet huske om branden. Hvad jeg ved har jeg altså hørt af mine forældre og søskende. Brandårsagen var kortslutning i et elektrisk kabel, der forbandt en transportabel motor til stikket. Kablet lå i noget løst halm. Gnister fra kablet havde altså antændt halmen. Det var jo en meget skødesløs måde at omgås elektricitet på. Far blev faktisk idømt en bøde for det og fik tilmed et nedslag i forsikringssummen, der blev udbetalt efter branden. Mange år senere har min ældste bror Knud fortalt, at det var værre end som så. Der var sat et stykke sølvpapir i måleren, der hvor sikringen skulle sidde. Det nåede man imidlertid at få fjernet, før der blev foretaget undersøgelser. Det virker i bagklogskabens spejl som groft uforsvarlig omgang med noget så farligt som elektricitet. Jeg tror ikke, min far var mere uforsigtig end sine naboer. Men det var altså hos ham, ulykken ramte. Uvidenhed er en farlig passager at have ombord. Det var stuehuset og laden, der var brændt medens stalden (kohuset) var nogenlunde intakt. Det var noget af et problem at skulle genopbygge husene efter branden. Det var under krigen. Materialer var vanskelige at få, og dem man kunne få var af dårlig kvalitet. Det kom husene til at lide under i mange år. Denne brand gjorde os unægtelig heller ikke rigere.

Den megen vind omkring husene og de dårlige materialer, huset var bygget af, og det noget skræbende byggeri, der var råd til, bevirkede, at huset var svært at varme op. Det varede ikke længe, før vinduerne var utætte. Isolering af husene kendte man ikke til. Der var ganske vist hulmure, men på grund af sparsommelighed ved byggeriet, var der ikke tæt ind til hulmuren. Resultatet var, at vinden trak som i en skorsten inde i muren, så den hele tiden blev kølet af. Vi havde altså ikke den mest optimale udnyttelse af det brændsel, vi brugte i stuen.

Indgangen til stuehuset var på sydgavlen. Her var husets hoveddør. Men den blev næsten aldrig brugt. Foran denne var der en slags muret terrasse. Vi kaldte den verandaen. Den fik også store skader under branden. Men det blev den absolut sidste del af huset, der blev genopbygget. Det skete først 5 år efter branden. Vi brugte bryggersdøren. Den var pladseret ud til gårdspladsen helt inde i hjørnet, hvor de 2 vinkelben, som husene udgjorde, løb sammen.

Bryggerset var et ret lille rum. Gulvet var belagt med røde klinker. Det ene hjørne af rummet var skilt fra med en mur. Bag denne mur var spisekammeret. I bryggerset fandtes stuehusets eneste vandhane. Her var der også en vask og et afløb, der førte spildevandet under huset ud i en rendesten på havesiden af huset, hvor spildevandet så sank ned i jorden. Her stod gruekedlen i et tredje hjørne. Under gruekedlen var der et ildsted. Det blev kun tændt op, når der skulle vaskes tøj. I dette ildsted blev der meget ofte brændt bedriftens affaldstræ, brædestumper, der ikke på anden måde kunne genbruges, gamle halv rådne hegnspæle og affaldstræ fra haven. Men også andet affald blev brændt her f.eks. Gamle klude, der ikke kunne bruges mere til noget. Der kunne blive en gruelig stank, hvis der røg noget gummi med i ilden, cykeldæk f.eks. Endelig var her opgangen til loftet. Det var en trappestige, som førte op til en lem i

loftet. Den kunne løftes op og sættes fast på vægen, så den ikke fyldte op i bryggerset. Det var i al fald nødvendigt, når vi vaskede. Det foregik nemlig i bryggerset. I bryggerset stillede vi vore træsko fra os og hængte vor overtøj, før vi gik ind i huset.

Ved siden af bryggerset lå køkkenet. Det havde vindue ud til gårdspladsen. Fra køkkenet var der dør ind til spisekamret. I spisekamret var der hylder til alle de madvarer, der kunne tåle at stå fremme. I gulvet var der en lem. Når den blev åbnet var der en trappestige ned i madkælderen. Gulvet i kælderen var af støbt cement. Det lå vel en meter under jordoverfladen. Der kom en lille smule lys ind fra et vindue, der sad øverst oppe lige ved jordoverfladen. Her var der også hylder til de mere let fordærvelige madvarer. Her stod husets saltkar bag trappen, hvor vi opbevarede alt det nedsaltede kød og flask, vi havde.

Foran vinduet i køkkenet var der et fast køkkenbord med skuffer og skabe under. Køkkenet var lavet af den snedker, der havde lavet alt det andet træværk i huset. I køkkenet stod også komfuret. Det var et almindeligt brændekomfur med 3 ildsteder. Ildstedernes størrelser kunne reguleres med jernringe. Skulle man bruge megen varme, tog man mange ringe af og omvendt. Til det brugte man særlige ildkroge. De ringe, der ikke blev brugt, hængte man op på en knage på vægen. I komfuret var der også en ovn, som blev anvendt til bagning af brød. Derimod har jeg aldrig oplevet, at den blev brugt til madlavning. I forbindelse med komfuret var der en vandgryde (sidegryden). Den kunne rumme en almindelig malkespandfuld vand. Vandet blev opvarmet af komfuret. Der var altså varmt vand - i begrænsede mængder naturligvis - til rådighed til opvask, gulvvask og lignende. Men vi måtte jo slæbe vandet ind fra bryggerset og fylde i sidegryden, når vi brugte af det varme vand. I komfuret fyrede vi med tørv. Aldrig med træ. Ved siden af stod tørvekassen. Det hørte til en af mine pligter at fylde tørvekassen op en gang om dagen. Tørvene skulle bæres ind fra laden, hvor der var et rum, hvori vi opbevarede dem vinteren over.

Køkkenbordet havde en lille træplade, som kunne trækkes ud. På det kunne vi lægge den ene ende af et bord, som havde 2 ben i den anden ende. Når det ikke blev brugt, kunne det stå sammenklappet i køkkenet. Vi brugte dette bord, når vi spiste. Det hørte med til borddækningen at sætte dette bord op. Det var et led i afrydningen at tage bordet ned igen. Når dette bord var sat op, kunne vi spise 6 i vort ret lille køkken. Det må derfor siges at være en meget praktisk løsning.

Ved siden af køkkenet lå soveværelset. Det havde også vindue ud til gårdspladsen. Her stod et klædeskab, en kommode, hvorover der hængte et stort spejl, familiens senge og så en kakkellovn. Mere var der ikke plads til. I det rum sov vi i min tidligste barndom 5 personer. Jeg som var den mindste i søskendeflokken sov i samme seng som min mor. Min mellemste bror sov sammen med far i den anden seng og min yngste søster sov i en barneseng, som lige kunne klemmes ind op ad den ene væg. Det er jo nok lidt langt fra nutidig standard. Men vi tænkte ikke over, at det var småt. Sådan var det nu engang hos os. Under mors seng stod natpotten. Det var en nyttig indretning. Den kunne vi bruge, hvis vi skulle op og tisse om natten. Så var vi fri for at gå udenfor eller helt ud i stalden.

Ud til haven lå stuerne. De vendte mod vest. Vi havde altså sol i stuerne om eftermiddagen og sol i køkkenet om formiddagen. Det var egentlig en optimal udnyttelse af solen, eftersom vi var i køkkenet om formiddagen og i stuerne om eftermiddagen. Vi havde 2 stuer. Den store stue havde dør ud til køkkenet. Det var familiens opholdsstue om eftermiddagen og om aftenen. Om formiddagen var der tændt op i komfuret og følgelig var køkkenet husets opvarmede rum, hvor vi opholdt os. Ved middagstid blev der tændt op i kaminen, som stod i stuen. Så blev ilden i køkkenet ikke vedligeholdt og gik følgelig ud. Så var det stuen, der var husets opvarmede rum og følgelig der, vi opholdt os. Om sommeren var stuen forbudt område for os børn, i al fald i min tidligste barndom. Om sommeren var vi så meget ude og når vi var inde var det i køkkenet. Ved at lukke stuen

af, kunne der spares på rengøringen der. Det var rimelig nok for der var nok andet, der skulle gøres. Jeg husker efterårsaftnerne i køkkenet som meget hyggelige. Det var også en helt særlig dag, den aften vi igen rykkede ind i stuen.

I stuen stod et spisebord med et antal spisestuestole rundt om, et dækketøjsskab, en chaselon, mors sybord og husets radio, der stod på et lille bord i det ene hjørne af stuen. På væggene hang Diverse fotografier af familien både på mors og fars side, og et maleri forestillende en skovsø. Den højere kunst var ikke vor sag. Væggene var beklædt med tapet. Mønstrene husker jeg ikke. Det blev skiftet ud ret ofte. Det gjorde vi selv' tapetet blev klæbet på væggene med melklister. Det hængte derfor ikke alt for godt fast på væggene. Vi havde også et stueur, som ikke kunne slå timeslag. Det gik i stykker før krigen og blev afhentet til reparation af urmageren i Bælum. Han stillede som erstatning et standur. Det beholdt vi hele krigen. Først efter krigen kom han tilbage med stueuret. Nu kunne han bare ikke få reservedele til det, så i min bevidste del af barndommen havde vi ikke lyden af et stueur, der slog.

Vi havde ingen tæppe på gulvet. Først efter krigen lykkedes det at få fat på et tæppe, der dækkede den del af stuegulvet, hvor spisebordet stod. Det var af et linoliumslignende materiale. Spisebordet stod midt på gulvet i stuen. Det stod under stuens eneste lyskilde. Det var en messinglysekrone med hele 4 lys. De blev dog ingenlunde brugt alle sammen. Ofte tændte vi kun det nederste lys, det der lyste ned mod bordet. I de øverste manglede der altid mindst 1 pærer. Også elektriciteten skulle der spares på.

Ved siden af dagligstuen lå husets fine stue (den bette stov). Den var faktisk en del mindre end dagligstuen. Her var der fine plysbetrukne lænestole og en sofa plus et rundt bord alt sammen i brunt poleret træ. På vægen hang et maleri af en vej, der førte hen mod nogle lyngbakker. Det var meget fint. Her var der absolut adgang forbudt. Dørene derind blev kun åbnet, når vi havde gæster. Så var det konerne, der sad derinde, medens mændene sad i dagligstuen.

I forbindelse med hoveddøren var der en lille gang. Da vi brugte hoveddøren så lidt, var her plads til overs. En del af gangen var derfor skilt fra med en lav trævæg. I det rum, der herved opstod, sov mine ældste søskende. Da de var flyttet hjemmefra blev der mere permanent lavet et egentligt pulterrum her.

Da jeg var 7 år, blev der bygget til første gang. Vi fik ved den lejlighed bygget et lille udhus. Det var fritstående og lå på sydsiden af gårdspladsen. Huset havde fladt tag. Det rummede en vognport og et hønsehus plus endnu et lille rum, som i mange år ikke blev brugt efter sit formål. Her rugede vi f. eks kyllinger og ællinger ud. Dette hus blev bygget af en murer, der boede i Dollerup.

Da jeg var 10 år. Fik vi indrettet et kammer på loftet. Det var ikke ret stort. Det var lavet af sellotexplader, der var sømmet på et skelet af uhøvlede brædder. Det var noget af en brandfælde. Var der blevet brand, havde den, der var i kamret, ikke haft mange chancer for at slippe ud. Når jeg lå i min seng i kamret, kunne jeg ofte høre rotterne danse kangkang på kamrets loft. Men de fandt da heldigvis aldrig på at gnave sig igennem. Det havde ellers været en let sag for dem. Rotternes huseren brød jeg mig ikke om. Derimod var det ret hyggeligt at ligge og lytte til, når musene puslede under min seng om natten.

Loftet var bedriftens kornkammer. Her blev det korn, der blev tærsket af, båret op på fars ryg. Når han så skulle bruge det, bar han det ned igen. Loftet var derudover familiens pulterrum. Min mor var af gemmetypen. Det var derfor ikke småting, der i tidens løb blev opmagasineret på loftet. Da min broder overtog stedet efter min mors død, kørte han mange læs skrammel ud på kommunens lodseplads, der havde ligget der i mange år.

Jeg har ikke omtalt badeværelse eller toilet. Det skyldes ikke nogen forglemmelse. Vi havde ikke disse rum. Når vi skulle vaskes, skete det i bryggerset, eller når det gik højt i køkkenet. Almindelig vask af hænder og ansigt foregik i koldt vand. Ofte nøjedes vi med at skylle vore hænder i dyrenes vandtrug, der stod ude i gården lige ved stalddøren, når vi skulle ind at spise. Hvis vi skulle vaskes over hele kroppen - det skete, men langt fra hver uge - så gjorde vi det godt nok i varmt vand. Men det var etagevask. Det var først, da jeg kom til Refsnæsskolen, jeg oplevede en bruser.

Vore toiletbesøg foregik i stalden. Når vi skulle, satte vi os på hug ved grebningen. Det var vel ikke særlig hygiejnisk efter nutidige standarder. Men det tænkte vi nu ikke noget ved. Det var egentlig hyggeligt. I kostalden var der altid en god varme. Dyrene kunne faktisk godt varme rummet op. Det største problem var, når den ko, der stod lige bag ved, hvor vi sad, fik trangen. Det kunne vi se på, at den løftede halen, så var det bare med at forføje sig, ellers ville vi blive godt oversprøjtet.

Arbejdet på vort husmandssted.

Vi levede af vor jord og vore dyr. Far har aldrig haft lønnet arbejde ved siden af at passe bedriften. Hvordan vi overlevede er mig lidt af en gåde i dag. Det var ikke meget, vi solgte for om året. Jeg var som barn meget levende optaget af landbrugsarbejdet. I mine fremtidsdrømme lå det fast, at jeg skulle beskæftige mig med jorddyrkning på en eller anden måde. Der var bare den biomstændighed, at jeg var blind, og at det derfor ville være usandsynligt, at jeg kunne blive landmand. Men den kendsgerning kølnede på ingen måde min interesse for landbrugsarbejdet.

Denne interesse har jeg mærkelig nok bevaret. Men nu er det unægtelig kun landbrug på det teoretiske plan, der har min interesse. Jeg er kommet godt og grundigt bort fra den nære tilknytning til jorden, vi havde, dengang jeg var barn. Da landbrugsarbejdet interesserede mig så stærkt, kan jeg også huske meget omkring arbejdet med jord og dyr.

Sædskiftet:

Vi dyrkede jorden efter et sædskifte, der gik over 7 år. For nemheds skyld omtaler jeg, hvad vi dyrkede i den samme mark de 7 år igennem. Første år var marken tilsået med byg. Når byggen var høstet, blev marken pløjet og den lå brak til næste forår. Andet år blev marken tilsået med kålrabi. Tredje år blev der sået blandsæd. Blandsæd er en blanding af byg og havre. Byggen var i overvægt. Der blev også blandet en grøngødningsplante af ærteblomstfamilien i. Når kornet var høstet, begyndte denne afgrøde at spire frem. Det tilførte jorden noget kvælstof. Dyrene fik lov at græsse på denne afgrøde. Om efteråret gror græsset ikke særlig hurtigt, så det kunne knibe med at dyrene kunne finde foder nok ude. Derfor dette supplement.

Fjerde år fik marken tilført staldgødning og der blev sået foderroer, som vi kaldte runkelroer, i stykket. Runkelroen ligner en fodersukkerroe, men den har et mere rødt ydre. Det var den mest krævende plante, vi dyrkede, derfor blev meget brugt til netop at gøde denne afgrøde. Vi brugte lidt af roemarken til at dyrke familiens kartofler i. Vi dyrkede kun de kartofler, vi selv spiste og naturligvis, så mange, at der var læggekartofler til næste år. Vi fodrede aldrig dyrene med kartofler hos os. Femte år blev der igen sået blandsæd. Sammen med denne blandsæd blev der sået græsfrø. Efter høst spirede græsset frem. Det blev som grøntafgrøden også græsset af dyrene om efteråret. Det år, blev marken ikke efterårspløjet.

Næste år spirede græsset frem igen. Det blev midt på sommeren høstet som hø. Herefter blev dyrene lukket ind på denne nye græsmark. Så var græsset på anden års græsmarken nemlig ved at være spist om. Der gik de resten af siden, de var ude det år. Det syvende år var marken anden års græsmark. Den græssede dyrene om foråret og om forsommeren, inden det ny græsstykke var klar til brug. Om efteråret blev denne græsmark pløjet op, Det var en festdag for fuglene. Der kan på 2 år udvikle sig en utrolig masse insektlarver og andet dyreliv i en mark, hvor jorden ikke bliver behandlet. De fugle, der fulgte far, når han pløjede grønjorden, som vi kaldte den, var måger. Jeg tror, at krager og andre af den slags fugle, blev så skarpt forfulgt af Lindenborg skytten, at der var så få af dem, så de næsten intet fyldte i vort fuglelandskab. Så var sædskiftet fuldendt, og en ny 7 års cyklus kunne tage sin begyndelse.

Årets gang i marken og hjemme:

Marts:

Arbejdet i marken begyndte om foråret som regel i marts. Det første der blev gjort var, at så kunstgødning. Vi brugte lidt kunstgødning og sprøjtede også en ganske lille smule. Det, vi sprøjtede, var frugttræerne i haven. Jeg mindes ikke, at der blev sprøjtet i marken. Vi var nok uden at vide det ret tæt på at drive stedet økologisk. Men det ord var slet ikke opfundet dengang. Vi var økologiske, fordi gødning og sprøjtemidler var vanskelig at få fat på, og så var de dyre at købe. Far videreførte en tradition for at drive landbrug, som han havde lært på bøndergårdene i sin ungdom.

April:

April var en travl måned. Møget skulle køres ud, spredes på marken og pløjes ned. Jorden skulle harves, tromles og tilsås. Alt dette blev gjort med hestetrukne markredskaber. Først blev kornet sået, derefter kålrabierne og til sidst runkelroerne. Kartofflerne blev også lagt i denne måned. Det har jeg været med til. Jeg fik en spand i hånden fyldt med læggekartofler. Så skulle jeg gå i den rende, far havde pløjet til kartoffelrækken, og lægge en kartoffel for hver skridt, jeg tog. Da jeg ikke var så gammel, går jeg ud fra, at de skulle lægges med ca. en halv meters afstand. Når kartoflerne var lagt blev rækken dækket med jord af en harve.

I april måned skulle far også finde et par dage til at skære tørv. Tørv var vores vigtigste brændsel. Vi havde en lod i en tørvemose (kjaret), hvor tørvene blev skåret. Far skar tørvene ud i tørvegraven med en speciel tørvespade. Han lagde dem derefter op på en vognfjæl, der var forspændt med en af hestene. På denne måde blev de opgravede tørv slæbt bort til tørringspladsen. Det var en af mine større søskende, der slæbte tørvene væk. Det har jeg aldrig gjort.

Maj:

I maj blev de sidste ting, der manglede sået. Herefter blev indhegningerne gennemgået og udbedret og dyrene blev lukket på græs. Det var en begivenhed, dyrene i aller højeste grad så frem til med forventning. Malkekøerne gik på græs på græsmarken hjemme ved huset. Kvierne blev trukket den lange vej ned i kæret, hvor de gik og hyggede sig hele sommeren. I de perioder, hvor der ikke var brug for hestene, blev de også sat på "ferie" i kæret.

Kalvene kom normalt ikke ud på græs om sommeren. Vi havde dog en aftale med amtets vejmand, der tilså den del af amtsslandevejen, hvor vores marker stødte ud til. Han havde ikke noget imod, at vi tøjrede en kalv i vejgrøften. Så var han jo fri for at skulle slå den. Her kunne en stor kalv bjerge en hel del af sin føde sommeren igennem.

Det var også i maj, måned, at haven blev gjort klar. Vi havde en blomsterhave, der lå mellem huset og det eksproprierede græsareal. Ved siden af denne lå en køkkenhave. Her stod vore frugtbuske og frugttræer. Vi havde solbær-, ribs- og stikkelsbærbuske. Vi havde også lidt æble- kirsebær- og blommetræer og et enkelt pæretræ. Endelig havde vi en hel del hindbærris. Det blæste for meget i vor have til, at vi fik særlig megen frugt ud af træerne. Med buskene gik det bedre.

I maj måned var der betydelig mindre arbejde i marken end i april. Roerækkerne skulle renses for ukrudt. Men ellers var det i den tid, korn, roer og kartofler spirede frem. Det tager nu engang den tid, det tager. Den proces kan ikke forceres frem. Tørvene skulle rejses. De havde, når de blev skåret ud i tørvegraven, samme form som mursten. De blev, da de blev lagt ud til tørring, lagt på siden i et lag. Nu blev de rejst op på enden, så de også kunne tørre på den side, der hidtil havde vendt ned mod jorden. Det arbejde har jeg deltaget i. Hele familien deltog i det. Det tog ikke lang tid - en eftermiddag. Vi gjorde det, når der var sol og lunt vejr. Den eftermiddag i kæret, var næsten som en skovtur.

I kæret kom vi ikke så ofte. Det lå flere kilometer fra vort sted. I al fald hvis vi tog den ordinære vej. En nemmere vej var det at gå tværs over. Så skulle vi over flere landmænds marker. Den vej kunne vi altså kun benytte, når vi var til fods. Det var derfor et eksotisk sted. Jorden var anderledes at træde på end markjorden derhjemme. Den var blød og elastisk. Her var der grøfter med vand og tørvegrave der var fugtige i bunden, også når der var tørt andre steder. Åen var ikke langt borte. Den var blevet rettet ud engang itrediveerne. Den var nu en snor lige kanal, der ikke var megen idyl ved. Men denne udretning har vel forbedret afvandingen af området og dermed græsproduktionen. Min onkel fortalte mig senere, at det var gået slemt tilbage med fuglelivet dernede. Det skal nok passe. Det vidste vi børn bare ikke noget om. Vi syntes at åen var spændende. Det var det eneste vand, vi kendte. her var stille, for beboede huse var langt borte - flere kilometer. Ofte var her viber, der havde unger, og som derfor fløj temmelig aggressivt rundt om vore hoveder.

Det var også i denne tid, at husene blev vedligeholdt. Alle i vort område havde hvidkalkede huse. Husene skulle kalkes hvert år. Det gjorde virkelig en forskel. Når huset var blevet kalket skinnede det så hvidt, så det var en fornøjelse. Et kalket hus ser unægtelig også noget afrakket ud efter en vinter med regn og sne. Når huset var blevet kalket, syntes vi, at det var blevet rigtig flot. Vi havde sokler på vores stuehus, da huset var bygget på en skråning. De blev kalket sorte, det blev sålbænkene udenfor vinduerne også.

Døre og vinduer blev ikke malet hvert år. Men det skulle nu gøres ret ofte. Malingen var den eneste beskyttelse, vi dengang havde, mod råd i træværket. Stalden blev også ved denne lejlighed gjort grundig ren. Der var ikke så mange dyr i stalden om sommeren, derfor var det nemmest at gøre det på den tid af året. Alle nødvendige småreparationer på husene blev foretaget, og hækkene omkring haven blev klippet.

Juni:

I begyndelsen af juni skulle vi så i gang med at tynde roerne. De var sået alt for tæt. Men så var vi sikre på, at der ikke blev "slipper" i rækkerne. Men skulle de blive til ordentlige roer måtte planternes antal reduceres kraftigt. Endelig var der masser af ukrudt i rækkerne, der var vokset op sammen med roerne. Det var kun ukrudtet mellem rækkerne, radrenseren kunne fjerne mekanisk. Hele familien deltog i udtyndingen af roerne.

Roerne blev tyndet med et roejern. Det sad på et langt skaft. Så gik man række op og række ned og kradsede i jorden. Jeg kunne ikke se til at benytte et roejern. Jeg krøb i stedet på knæene og tyndede roerne med mine hænder. Det gik selvfølgelig ikke så hurtigt for mig, som for de voksne. En roerække føles

umådelig lang på den måde, selv med vore små marker. Det kunne godt være en varm beskæftigelse at tynde roer. Det er ikke ualmindeligt, at vi netop i begyndelsen af juni får en meget varm periode med sol fra morgen til aften og 25 graders varme. Så var det drøjt at gå og arbejde i solen. På markerne var der ingen mulighed for at komme i skygge.

Senere i juni blev græsset til høslættet slået. Det blev gjort med en slåmaskine. Herefter lå høet på skår for at tørre. Senere blev det revet sammen i "haler" med en hestetrukken rive og tørrede videre. Til sidst blev det sat op i høstakke for at tørre færdigt. En høstak var noget mindre følsom overfor regn end hø, der lå på skår eller i "haler". Høet blev stakket med håndkraft. Vi flyttede høet sammen med forke. Det har jeg også gjort. Det er hårdt arbejde, græsstrå er tunge, selv når de er tørre. Men det var dejlig arbejde. Vi stakkede høet, når vejret var godt, og høet har en dejlig duft.

I høhøsten og senere kornhøsten var der gang i slibestenen. Både leen og knivene til både slåmaskine og selvbinder skulle slibes ofte. De holdt ikke mere end en dag, når de var i brug til at slå græs eller meje korn. Vi havde en håndtrukket slibesten. Den stod på gårdspladsen. Far passede slibningen, og så var det børnenes arbejde at trække slibestenen rundt. Det var ret kedsommeligt at stå og dreje på et håndsving.

Leen var ikke det store problem. På en le har æggen en begrænset længde. Værre var det at trække slibestenen, når slåmaskinekniven og især kniven til selvbinderen skulle slibes. Det var kedeligt arbejde, som imidlertid skulle gøres. Vi kan da sige det positive, at til arbejdet med at trække slibestenen kunne jeg være lige så god som mine seende søskende, selv om jeg havde mit synshandicap.

Senere skulle høet køres ind. Det gjorde vi på vores kassevogn. For at der skulle kunne være plads til mere på vognen, lagde vi et træstativ hen over vognkassen. Dette stativ kaldte vi "skravlet". Det var nærmest en træramme. Når det var sat på vognen, kunne høet rage længere ud over vognsiden og vognenderne. Far lagde læsset, mor forkede op. Høet blev opbevaret på loftet over stalden. Det sted kaldte vi "hørånen". Der var en lem ved østenden af stalden, hvorigennem høet blev forket ind. Vi børn var med til at køre høet ind. Det var vores opgave at stuve høet, når det var forket ind. Det skulle skubbes helt ind under taget, og det skulle trædes sammen, så det fyldte noget mindre. Høet blev kørt ind, når det var tørt, og når vejret var godt. Ofte var der stærkt solskin, medens vi kørte høet ind. Så kunne det være en drøj tårn at (gvolle) høet, som vi kaldte den del af arbejdet, vi børn udførte. Tagpladerne blev varmet godt op af solen. Efterhånden som vi kom godt op mod spidsen af taget, blev der også mere snæver plads at være på. Høet støvede slemt. Ofte var det ikke bare græs, der var i høet. Det kunne også være tidsler. De stikker modbydelig på bare ben og lår, når de er tørre. Når vi var færdige med at køre høet ind om aftenen, og vaskede os, var det en god idé også lige at gurgle hals og skylle næsen. Der sad nemlig så meget støv, at vandet, vi spyttede ud, var mørkt.

Juli:

Efter høhøsten var det tiden, hvor roerne skulle luges. Rækkerne skulle gås igennem med roejernet og ukrudtet hakkes væk. Men det gik hurtigere end første gang, hvor de blev tyndet. Kartofflerne skulle også gås igennem med hakken, så ukrudtet kunne blive fjernet. Herefter kunne både roer og kartofler klare resten af vækstceconen uden menneskelig hjælp. De lukkede hurtigt rækkerne og forhindrede derved selv ukrudtet i at vokse op.

Tørvene skulle stakkes. I denne tid eller helst lidt før. Der var forskellige metoder at benytte. Tørvene kunne røgles, så byggede man dem op som en mur i en meters højde. Med denne metode blev de tørret hurtigt, vel at mærke hvis det var

en tør sommer. En anden metode var at skrue dem. Så blev de samlet i mindre runde stakke, hvor det yderste lag var "muret" op. Når de var skruet var de ikke så udsat for regn og dårligt vejr. Men det har jo nok også taget længere tid at få dem tørret. Når der skulle vælges stakkemetode, var man altså nødt til at gamble om, hvordan sommervejret ville blive. Dengang var somrene lige så ustadige som de er i dag. Men langtids vejrprognoser var endnu ikke udviklet.

Det var midt i juli at bæressonnen gik ind for alvor. Vi havde en hel del bærbuske i haven omkring huset. De trivedes nogenlunde. I al fald bedre end vore frugttræer. En del af bærhøsten anvendte vi selv til saft og syltetøj. Men Brugsen i Blenstrup havde en aftale med saftfabrikken i Hadsund om at levere bær til den. De indhandlede derfor bær fra medlemmerne i stor stil. Vi leverede en del bær til brugsen. Pengene fra bærrerne blev godskrevet vores konto i Brugsen for dagligvare og indgik altså på den måde i familiens økonomi. Det var ofte os børn, der plukkede bær. Vi fik en akkordbetaling. Vi blev betalt pr. Pottemål fuld bær, vi kom med. Et pottemål er lig med 1 liter.

I slutningen af juni plukkede vi grønne stikkelsbær. Stikkelsbærbuske er tornede, så vi skulle passe på vore fingre, når vi plukkede bærrerne af. Jeg kunne ikke se bærrerne i buskene. Men jeg kunne finde dem ved at føle mig frem. Med lidt øvelse kunne jeg sagtens rode med mine hænder inde mellem de tornede grene, uden at få flået hænder og fingre til blods. Den teknik, jeg dengang udviklede, kan jeg stadig. Stikkelsbærrerne fyldte dejlig meget i de beholdere, vi plukkede dem i. Det var derfor mere populært at plukke stikkelsbær, end man måske skulle tro.

I juli plukkede vi ribs. Det kunne også gå an. Ribsene blev plukket som klaser. Det værste at plukke var solbærrerne. De skulle plukkes enkeltvis. De var ikke så nemme at finde i buskene. Og de fyldte ikke ret meget i de beholdere, de blev plukket i. Der var naturligvis forskel på vores akkorder for de forskellige bærsorten. Jeg husker ikke længere priserne. Hindbær og kirsebær har jeg kun plukket til eget brug. Det vil sige, de blev spist på stedet.

Jeg kunne godt plukke bær, selv om jeg ikke kunne se dem. Jeg lærte mig at føle mig frem under grenene til bærrerne. Jeg kunne også føle, om bærrerne var modne eller ej. Jeg kunne vel ikke følge de andres tempo. Men det oplevede jeg ikke som noget problem. Jeg var jo den mindste i søskendeflokken, så det var der alligevel ingen, der ventede af mig.

August:

Hen i slutningen af juli begyndte kornet at modne. Det blev gult i toppen og efterhånden blev stråene også gule. Høsten nærmede sig. Spørgsmålet var bare, hvornår skulle vi begynde at høste. En metode til at konstatere, om kornet er høstmodent, er at tage et par kærner mellem hænderne og så prøve at klemme dem flade. Når vi ikke kunne klemme dem flade mellem fingrene, var kornet ved at være modent.

Inden høsten kunne gå i gang, skulle det helst have været tørvejr et par dage, så der ikke var så megen fugtighed i stråene. Høsten foregik i min tidligste barndom med slåmaskine. Samme maskine, som vi høstede hø med. Til kornhøsten var der bare påmonteret en indretning, der samlede stråene. Når der så var nok strå til et neg, kunne denne indretning udløses med en fodpedal på slåmaskinen. Så blev stråene lagt samlet på jorden i en bunke. Tilmed havde alle stråene toppene vendt i samme retning. Den der bandt kornnegene (bandt op), som vi kaldte det, kunne så samle stråene op uden at være nødt til at rive dem sammen.

Senere fik vi selvbinder, der selv bandt negene, efterhånden som kornet blev mejet af. Selvbinderen krævede 3 heste. Vi havde kun 2. Dette problem blev løst på den måde, at Far indgik kompagniskab med min onkel Henry. Han havde 1 hest. Han var arbejdsmand og drev et lille husmandssted - hans barndomshjem - i

Blenstrup ved siden af som en bibeskæftigelse. Han var ofte på arbejde for andre i høsttiden. Far brugte så hans hest og mejede hans korn til gengæld.

Før vi kunne komme i gang med at meje kornet, måtte der mejes fra. Det vil sige, den yderste bræmme af kornmarken måtte slås med le. Ellers måtte vi køre med maskinerne oven i korn, der stod på roden. Det kunne det ikke holde til. Vi havde heller ikke lyst til at gå glip af dette korn. Kornet der blev slået med le, skulle bindes op. Det lærte jeg faktisk at gøre. Jeg dannede et bånd af lange kornstrå og bandt det om stråbunken med en knude. Problemet var at få det bånd, jeg dannede til at blive så langt, at det kunne nå om neget. Knuden skulle også holde. Jeg har glemt, hvordan det skal gøres i dag. Der er tros alt gået en del år, siden jeg sidst bandt op. Når kornet var mejet skulle det sættes sammen. Vi stillede negene op på enderne med roden mod jorden, sådan at de lænede sig op af hinanden. På Refsnæs lærte jeg, at på sjælland kaldtes disse opstillede neg hobe eller traver. Det undrede mig ikke så lidt. Vi kaldte dem nemlig kærre. En trav var 60 kornneg. Det var et mål, vi brugte, når vi tærskede kornet. Hele familien var ude at sætte kornet sammen. Når negene var sat sammen var de lidt mere beskyttet mod regnen, end hvis de lå på jorden. Vandet løb simpelthen af dem. Vinden kunne samtidig lettere komme til at tørre dem.

Når kornet skulle køres ind var det lidt efter samme procedure, som når høet blev kørt ind. Skravlet kom i anvendelse for anden gang den sommer. Kornet blev opbevaret i laden. Det skulle også "gwoles". Men her arbejdede vi med neg. De var tungere at bakse med, end høet var. I kornet var der masser af tidsler. Sådan husker jeg det i al fald. De var endnu mere ondartet tornede end de tidsler, der var i høet. Det kunne også være varmt i august måned. Det var det ofte, når kornet blev kørt ind, for det skulle gøres, når kornet var tørt. Her kunne det danske augustvejr drille ikke så lidt.

Det tog det meste af august, før kornet var i hus. Når der var indhøstet blev markerne revet for at få de strå og kornaks med, der var faldet ud 0 negene under høsten. De blev revet sammen i "haler" med en hestetrukken rive. På den måde fik vi det sidste korn og halm med. De rester, vi på den måde fik med, kaldte vi rivelse (rywels). Den blev høstet som høet blev det. Rivelsen fyldte nok kun 1 til 2 læs. Men det skulle vi også have med.

Rivelsen blev tærsket så snart den var i hus. Medens det stod på stod ladeporten åben på vid gab. Det var nødvendigt. Der var meget jord i rivelsen, og denne jord var tør, så det støvede voldsomt. Det var ikke de store kornmængder, vi fik ud af rivelsen. Men alt talte med på vort sted. Så var det jo det første korn fra årets høst.

September:

Efter høst var der ikke så travlt. Far sagde, at det var på denne tid af året, han havde sin sommerferie. Men ferie i vo6 forstand var der bestemt ikke. Dyrene skulle passes der var altid et eller andet, der skulle ordnes.

Det var også i denne tid, at tørvene skulle hentes hjem. Der var temmelig langt til kæret. Mindst 3 kilometer, når vi skulle køre ad vejen derved. Når vi skulle derved f.eks. For at vande dyrene, kunne vi gå tværs over markerne. Så sparede vi mindst halvdelen af vejen. Når vi skulle derved med hestevogn måtte vi køre ad landevejen til Dollerup, så dreje til venstre ind ad (kjarvejen). Denne drejede et stykke inde igen til venstre og gik så parallelt med landevejen tilbage mod nord. Kærvejen var nærmest landevejen en udmærket grusvej. Den passerede her et par af Dollerups gårde. Men når den kom ud til kærerne blev det til en jordvej bestående af 2 hjulspor med græs i midten. Hist og her lå der murbrokker i hjulsporene. Det var bygningsaffald, som nogen havde genbrugt her til at gøre vejen mere fast i bunden, så det blev lettere at køre med hestevogne på den. Men vejen var nu trods det godt ujævn. Det tog derfor sin tid at bringe et læs tørv hjem. Vi kunne derfor kun nå at køre 2 læs tørv hjem om dagen.

Tørvene var nu tørre og derfor lette. For at få plads til så mange tørv som muligt på vognen, og i al fald så mange, hestene kunne trække, blev der sat "tørvehække," som vi kaldte dem, på vognen. De forhøjede kassevognens sider. Hjemme blev vognen kørt ind i laden, hvor tørverummet var. Der skulle de læsses af vognen med en greb og kastes derind. Der var høje vægge til at holde på dem. Dem skulle tørvene kastes op over.

Oktober:

Lidt hen i september begyndte efterårsarbejdet. Først skulle et af kornstykkerne pløjes. Hen i slutningen af september eller i begyndelsen af oktober skulle kartoflerne op. De havde stået helle sommeren med kålgrønne og meget frodige toppe. Nu visnede toppene, og så var det tiden, de skulle tages op. Vi høstede kartoflerne med hænderne. Hele familien var ude. Far hakkede planterne løs. Vi andre krøb på knæene langs rækkerne, tog kartoffeltoppen, rystede den og smed den til side. Derefter skulle kartoflerne samles op og lægges i den spand, vi havde med os. For at sikre os, at der ikke lå flere kartofler tilbage i jorden, måtte vi grave med hænderne. Når spanden var fuld blev den tømt af i vognen. Når vognen var fuld, blev læsset kørt hjem og lagt i kartoffelkælderen. Når vognen blev læsset af, blev kartoflerne kastet ned på en rist "kartoffelharpe", der sorterede jorden, der kunne sidde på kartoffelknoldene, fra. Den fald igennem risten og lå tilbage på jorden. Fra risten trillede de ned i kælderen. Når kartoffelkælderen var fuld, blev resten lagt i en kartoffelkule. den lå altid omme bag laden.

kulen havde følgende opbygning: Inderst direkte på jorden blev kartoflerne lagt i en stor bunke, så blev der lagt et lag af de visne kartoffeltoppe over. Yderst blev der lagt et ret tykt jordlag. I denne kule kunne kartoflerne overvintre. Det indre af kulen var frosthø. Kulen blev først åbnet, når kartoffelkælderen var tom. Det skete først hen på vinteren. Det kunne være lidt drøjt at høste kartofler. Vejret var ikke nødvendigvis godt under kartoffelhøsten. Jorden kunne være våd og kold at rode i. Vi havde heldigvis kun kartofler til eget forbrug.

Så var det tiden, hvor kålrabiene skulle høstes. De blev høstet med håndkraft. Til det blev der brugt et specielt jern. Med det kunne kålrabien let tippe op af jorden og så blev toppen hugget af med jernets skarpe blad. Kålrabi går ikke så dybt i jorden, så det var forholdsvis nemt at gøre i al fald i forhold til at høste runkelroerne. Kålrabiene blev samlet i et hjørne af marken, hvor der blev lavet en kule til dem. Det skete på samme måde, som kartoffelkulen blev lavet. De blev dog dækket med halm i stedet for kartoffeltoppe.

I de første år, jeg husker, blev kålrabitoppene bare pløjet ned. Dem kunne kørerne ikke tåle, sagde far. Men et år ændrede far pludselig mening. Nu blev de i stedet kørt hjem, og kørerne blev fodret med dem som tilskudsfoder til den manglende græsning, der var omefteråret. Hvad der fik ham til at skifte mening, ved jeg ikke. Far indrømmede nødig, at han havde haft en forkert opfattelse. Men kørerne så ud til at være svært fornøjede med den ny praksis. Da de fik dem serveret, guffede de dem i sig med god appetit. Jeg hørte ikke om sygdom blandt kørerne af den grund.

Længere hen på efteråret var det så runkelroerne, der skulle op. De var vanskeligere at have med at gøre. De sad dybere i jorden end kålrabiene gjorde. De måtte hives op med håndkraft. så skulle toppen hugges af med en roekniv. Det var en lidt halvtung sag, der godt kunne give mindelser om en machete. Men dog kun i miniformat. På den tid af året var det vådt og koldt vejr. Så det var drøjt arbejde. Roerne blev kørt hjem til huset og lagt i en kule ved siden af kartoffelkulen. Grunden til det var, at disse roer først skulle bruges i den sidste del af vinteren, når kålrabiene var spist, og som tilskudsfoder om foråret. Roekulen ville altså være i brug længe efter, at forårsarbejdet var i gang. Også toppene af runkelroerne brugte vi som foder til kørerne om efteråret. Vor nabo Anton ingilerede dem derimod. Jeg har deltaget i roehøsten. Jeg var med

til at samle roerne op på vores vogn. Jeg har også prøvet at høste runkelroerne. Men det var nu på et noget senere tidspunkt, end denne beretning egentlig handler om.

November:

I det sene efterår skulle 4 af markerne pløjes. Kun græsmarken og marken til høslæt næste år, skulle ikke pløjes. Den ene af kornmarkerne var blevet pløjet lige efter høst. Møget i møddingen skulle igen køres ud. Men om sommeren leverede dyrene de fleste af deres visitkort udendørs, så der var ikke så meget, at køre ud.

Efterårsarbejdet var afsluttet langt hen i november. Det skulle i al fald være afsluttet inden der kom frost i jorden. Når frosten kom, var al arbejde med jorden umulig. Hvis en bonde ikke var blevet færdig med sit efterårsarbejde, før frosten kom, var det noget, der blev snakket om og kommenteret af egnens beboere.

Vinteren december til februar:

Vinterens arbejde bestod i at tærsk kornet. Vi havde ikke så megen plads i laden. Derfor tærskede vi, når vi enten havde brug for halm eller korn. Vi børn hjalp til med at tærsk. Min søster åse tog halm fra. Jeg, der var den mindste, var det overladt at tage avner fra. Avner er noget stads. Det meste korn, vi havde, var byg. Byg laver nogle avner med masser af modhager. De sætter sig fast i alting, tøj især. De er også ubehagelige at få i halsen. Men dyrene kunne godt lide at æde dem. Siden har jeg forstået, at avnerne er et værdifuldt dyrefoder, hvorimod halms foderværdi er tvivlsom. Far passede ilægningen af korn. Og kornsækkene. Det var også ham, der bar de fyldte kornsække op på loftet på sin ryg. Ikke mærkeligt, at han fik store rygproblemer, da han blev ældre. Vi tærskede som regel 1 eller 2 trav ad gangen. Først når vi var godt henne på vinteren, hvor der var blevet bedre plads i laden, begyndte vi at tærsk mere målrettet for at få optærsket, så vi havde det arbejde fra hånden, når forårsarbejdet skulle begynde.

Det hørte også med til vinterens gøremål at hente roerne fra kulen i marken og køre dem ind til brug i stalden. Dyrenes efterladenskaber blev opdelt i tykt og tyndt. Der var et fald på grebningen. Ajlen kunne derfor løbe ned til grebningens laveste punkt ved egen hjælp. Her var der en rist i grebningen. Ajlen løb herfra ud i en ajlebeholder ude bag ved stalden. Det hændte især om vinteren, at ajlebeholderen løb fuld. Så måtte far ud og køre ajlen ud. Den blev med en håndpumpe pumpet op i en trætønde kun beregnet til dette formål, som blev sat på vognen. Så gik turen ud på græsmarken. Her blev der åbnet for en ventil på tøndens. Ajlen løb ud i et rør med små huller, der sad på tværs af tøndens. På den måde blev den spredt godt ud på jorden. Ajle er værdifuld gødning. I den er der en masse værdifulde næringsstoffer, bl.a. Er der en masse kvælstof. Det var bedst, hvis ajlen kunne blive kørt ud, når der var bar frost, så risikerede vi ikke, at vognen kørte fast i markens pløre.

Lugtfri var ajleudkøringen bestemt ikke. Men vi, der er opvokset på landet dengang, har tilsyneladende en anden næse, end byboere har. Jeg synes godt om lugten både af gammeldags møg og af rigtig ajle. De dufte er jeg opvokset med. Jeg har forstået, at disse dufte synes byboer slet ikke om. I vore dage kan de 2 grupper dog mødes i modviljen mod de dufte, moderne gylle udsender. Dem kunne min bror, som var landmand hele sit liv heller ikke lide. Så må det også være tilladt for os andre ikke at synes om den stank, som lægger sig over markerne, når gyllen bliver kørt ud. Men det er altså noget helt andet, end duften af rigtig møg og rigtig ajle.

Dyrene:

Malkning og mælken:

Vi havde 4 malkekøer. De var sortbrogede. De var af den jyske race. Mange af vore naboer havde røde malkekøer. De var af den fynske race. Far mente, at den jyske race var mere robust og derfor bedre egnet til det lidt barskere klima, der var i Nordjylland, end de røde køer var. Jeg ved ikke, om han havde ret. Men siden er den fynske race gået meget tilbage og nu er det den sortbrogede ko, vi altid ser på markerne.

Køerne blev malket morgen og aften. Malkningen foregik med håndkraft. Det var først, da jeg var kommet på Refsnæsskolen, vi fik malkemaskine. Både far og mor malkede. Jeg har vist kun prøvet at håndmalke en enkelt gang. Det var ingen succes. Jeg fik det meste af den mælk, jeg fik ud af koen, ned over mine bukser. Den der malkede sad, medens han gjorde det, på en malkeskammel "molkstul". Det var en trebenet skammell hvor malkeren ikke havde langt til jorden. Malkningen foregik på den måde, at malkeren med sine hænder greb om #b af koens patter. Så rykkede han og trykkede på patterne skiftevis m højre og venstre hånd. Ved hvert ryk kom der en stråle mælk. Når der ikke var mere mælk, skiftede han over til de #b næste patter. Koen var vandt til turen. Hun fandt sig tålmodigt i at blive malket. Det var et problem for koen, hvis malkningen af den ene eller anden grund blev forsinket. Mælken blev malket ned i en åben malkepand. Når koen var færdigmalket blev mælken hældt gennem en si ned i mælkejungen 7mejerispanden⁷. I sin tid der noget skum tilbage. Det blev hældt over i kattens drikkestrug. Det var en nedslidt træskobund, som på den måde fik endnu en anvendelse. Det satte kattene umådelig pris på. De indfandt sig i stalden ved malketid af samme grund de lod os vide med højlydt mjaven, at de endnu ikke havde fået deres mælkeskum.

Mælken, der kom ud af køerne, var 37 grader varm. Hvis den skulle kunne holde sig natten over og være frisk til den kom på mejeriet næste morgen, måtte den afkøles. Vi havde ikke noget køleanlæg. I den kolde tid af året, var det ikke noget problem at køle mælken. Den blev bare stillet ud i det fri, eller hvis frosten var hård nede i laden. Om sommeren blev dyrenes vandtrug fyldt op med friskt koldt vand, medens der blev malket. Der blev jungen med den varme mælk stillet ned til afkøling. Så var der samtidig sørget for vand til dyrene, som de kunne drikke af om morgenen, før de blev trukket på græs.

Mælken blev afhentet af mælkevognen tidlig om morgenen. Det var både mælken fra aftnen før og den netop afmalkede mælk, der blev afhentet til mejeriet. Vi leverede mælk til Askildrup mejeri. Her var vi andelshavere. Mælken blev transporteret på en fladbundet vogn, hvor mælkejungerne kunne stå på. På den vogn var der ingen vognsider. Det var altså ret let at løfte mælkejungerne op på den og ned fra den.

Mælketure:

Egnen var opdelt i "mælketure". Der måtte ikke være for mange til en mælketur. En mælketurs størrelse var bl.a. Begrænset af, at turens mælkejunger kunne være på 1 vogn og at der ikke måtte være for lang køretid. Gårdens beliggenhed afgjorde hvilken mælketur, de tilhørte.

Vores mælketur omfattede de 7 husmandsbrug, der lå mellem Dollerup og Lindenberg Plus mælken fra 3 brug, der lå mellem Blenstrup og Askildrup. Når de var med i vores tur, skyldtes det, at vores tur var ret lille. Vi kunne langt fra fylde en vogn op, og at der ikke rigtig var plads til dem på Blenstrup mælketuren, hvor de måske mere naturligt hørte hjemme. Denne ordning gav da også anledning til stridigheder. Det hændte mere end 1 gang, at dem, der kørte vor mælketur, lod de

3 brugs mælk stå, og så blev der jo klaget. Hvad man stredes om, og hvad resultatet blev af disse stridigheder, ved jeg ikke. Jeg må bare konstatere at nabostridigheder, kendte vi også til.

De syv husmænd, som udgjorde hovedbestanddelen i vores mælketur, havde valgt selv at køre turen. Der blev givet kørepenge til dem, der kørte mælketurene. Disse penge fik vi altså selv en syvendedel af. De penge kunne vi ikke undvære. De blev udbetalt 1 gang om året. Det var en af de gange, hvor der kom ret mange kontanter til huse.

Det gik på skift med at køre mælketuren. De 7 husmænd tog 1 dag om ugen. Når de havde kørt deres mælketur, afleverede de vognen hos den næste i rækken. Kørte de mælketur en lørdag beholdt de vognen for så skulle de også køre mælketuren om søndagen. Hvis det var en snevinter, havde mejeriet mælkeslæder, de kunne benytte. Mælken skulle frem til mejeriet uanset vejret.

Mælkekusken skulle starte tidlig. Han skulle rundt til alle stederne, der hørte til mælketuren. Skulle så køre de godt 4 kilometer til Askildrup. Her skulle han aflæse mælken og afvente at få returmælken med. Han skulle så køre de 4 kilometer tilbage og rundt for at aflæse returmælken. En mælketur varede fra meget tidlig morgen til midt på formiddagen. Da havde mælkekusken været i gang i over 4 timer.

Mælkekusken havde endnu en opgave. Vi kunne stille vores butikskurv ud ved siden af mælkejungerne. I bunden af kurven lagde vi brugsbogen. Så tog mælkekusken den med. Hans tur gik lige forbi Blenstrup brugsforening. Her afleverede han butikskurvene med brugsbøgerne. Når han kom fra mejeriet, gik han ind i Brugsen og hentede kurvene, der i mellemtiden var blevet fyldt op med det, der var oplistet i brugsbøgerne. Når han afleverede returmælkejungerne stillede han kurvene sammen med mælkejungerne. Det var jo en yderst fleksibel ordning. Den sparede for mange ture til Blenstrup for at hente vare med de afbrydelser i det daglige arbejde det førte med sig.

Hver fjortende dag fik vi mælkepenge. Det var afregningen for den leverede mælk. Der blev afregnet for antal kilo mælk, der var leveret og for den fedtprocent, mælken havde. Så blev der trukket fra for den returmælk, der blev leveret tilbage. Var den mælk, vi leverede ikke i orden, blev der kvittet for den. Det kunne give et grimt nedslag i afregningen, hvis vi fik nedklassificeret vores mælk.

Det påhvilede den, der havde mælketuren den dag, mælkepengene blev udbetalt, at fordele disse til mælketurens andre deltagere. Kusken fik simpelthen en kuvert med hjem indeholdende mælkeafregningssedlerne og det samlede afregningsbeløb for hans mælketur. Dengang havde man tillid til hinanden. Men snyd ville selvfølgelig blive opdaget, og vi skulle jo stadig bo på samme sted. Derfor havde vi god grund til ikke at prøve på at snyde hinanden.

Det kunne være et problem med småpengene sådan en dag, før vi fik beløbene til at gå op. Så måtte vi på en rundtur rundt til naboerne og uddele mælkepenge. Det gav anledning til megen snak. Mælkepengene var yderst populære. Det var dem, der forsynede os med kontanter en stor del af året. Penge fra slagteriet kom jo ikke så ofte. De kom på en check og blev normalt sat i sparekassen og brugt til betaling af større regninger såsom gødning, kraftfoder, renter og afdrag af gæld osv.

Det var en fin tjans for os børn at få, at blive sendt rundt med mælkepenge. Det kunne godt gå hen og blive til adskillige godbidder, som nabokonerne stak til os, og drikkepenge kunne der også vanke.

Returnælken var maskinskummet mælk. I den var der ikke megen fløde tilbage. Vi brugte af den til madlavningen. Returnælken blev ellers brugt til kalvene og resten af den fik grisene. Der gik ikke noget til spille.

Køer og kalve:

Vore 4 malkekøer skulle gerne føde 4 kalve om året. Mindst 1 af dem skulle helst være en kviekalv. Det kunne snyde. Det hændte, at en ko fik tvillinger. Det var nu ikke så ofte. Jeg tror ikke, vi fik det. Men det fik vores nabo engang. Det hændte også, at en ko ikke blev med kalv. Det var dens dødsdom. Når en ko ikke fik kalv regelmæssigt ophørte den med at malke. En ko, der ikke malkede, havde vi ikke brug for. Den blev så leveret til slagtning på slagteriet i Ålborg.

Kviekalvene blev lagt til vores besætning. De erstattede de ældre køer, der blev sat ud og leveret til slagteriet. Kalvene gik hjemme ved husene den første sommer, medens de var små kalve. Næste sommer blev de sat på græs i køret, hvor de gik og hyggede sig i det fri hele sommeren. Om efteråret efter denne sommer var de blevet kønsmodne. De kom følgelig til tyr. Næste sommer var de så igen i køret. Nu var de drægtige. Førsteårskvierne kaldte vi løbekvier andetårskvierne kaldte vi kalvekvier. Straks efter, de var kommet hjem om efteråret, fik de deres første kalv og indgik nu i bestanden af malkekøerne.

Det kunne jo snyde. Det var ikke altid, vi fik de kviekalve, vi skulle have. Et år havde far været nødt til at købe en kvie, der var med kalv. Da den så skulle føde, gik det helt galt. Den kunne ikke få kalven ud. Flere naboer blev tilkaldt. Dyrlægen kom også. Men kalven kunne de ikke få ud. I et forsøg på at redde koen, parterede de kalven inde i koen. Det var ikke rart at se på. Da de var færdige med det, blev de budt på kaffe.

Medens de drak kaffe gik jeg igen ind i stalden. Jeg så koen lægge sig om på siden, løfte halen og derefter lå den helt stille. Det gik jeg ind og fortalte. Da mændene så gik ud i stalden for at se, hvad der var sket, kunne de kun konstatere, at koen var død.

Selvdøde dyr blev også anvendt. De blev afhentet af en bil fra en destruktionsanstalt. Det var en lastbil, hvor ladet var en lukket metalkasse, hvorind de døde dyr blev lagt. På destruktionsanstalten kunne de oparbejde dyrekroppene til anvendelige ting. Kød og benmel f.eks. Skindene kunne naturligvis anvendes til læder. Det var ikke de store beløb, vi fik for selvdøde dyr. Men lidt gav det da, og så var vi fri for selv at skulle skaffe os af med odslet. Der skulle graves et temmelig stort hul, hvis vi skulle begrave en ko. Døde der husdyr, var det et tab - ingen tvivl om det. Dem fik vi ikke erstattet af nogen. Også den parterede kalv blev taget med, da Destruktionsanstaltens bil hentede kvien. Den indbragte os den fyrstelige sum af 1 krone.

Far købte så en ny kvie. Den gik i køret om sommeren. Da tiden nærmede sig, hvor den skulle hjem og føde, - da var vi langt henne i oktober - tog far i køret for at hente den. Vi kunne ikke forstå, hvor han blev af. Endelig kom han da. Han kom trækkende med kvien. Men den var ikke alene. Lige i hælene på den gik kalven. Nogen havde åbenbart regnet forkert. For kalven havde været født i flere dage, da min far kom. Men både mor og kalv havde det fint. Kalven havde kunnet gå turen hjem fra køret på sine egne ben. Det var en lille kvik rødbrøget kalv. Den blev meget populær blandt os børn.

Tyrekalvene blev opfedet hjemme og blev leveret til slagteriet, når de var mellem et halvt og et helt år. Indtægterne fra slagtekreaturene var en ret væsentlig del af vores indkomst.

Grise:

Vi havde ikke mange grise. Vi havde nok ikke mere end 6 til 8 ad gangen. Vi havde ingen grisesøer. Når vi skulle have nye grise tog far til Ålborg og gik på kvægtorvet og købte smågrise 2 eller 4, som han nu havde foder til. Han traf aftale med en af de lokale vognmænd, som altid var tilstede på kvægtorvet, når der var marked der netop for at få opgaver med at transportere indkøbte husdyr ud til de ny ejere. Denne kom så med grisene engang over middag. Far tog rutebilen hjem og var hjemme først på eftermiddagen. Ofte havde vognmanden været der, før far kom hjem. Så bar han selv grisene ind i den ventende sti.

Grisene gik i svinestier. Der var plads til 4 grise i sådan en sti. Men megen plads til at bevæge sig på havde de nu ikke. Grisene var i modsætning til, hvad mange troede, renlige dyr. Hvis de lå i deres eget skidt, gjorde de det ikke med deres gode vilje. Så var det fordi, de ikke havde andre muligheder. Havde grisene mulighed for det, indrettede de et hjørne af stien som toilet. Her ville de ikke ligge.

Velfungerende grise skulle egentlig have ret meget halm, som de kunne gå og rode i, tygge på og ligge i. Det brugte halm kunne så gå med møget ud på marken og blive til føde for regnormene, der igen havde betydning for jordstrukturen, så jordens evne til at holde på regnvandet blev forbedret. Vore grise fik ikke ret meget halm. Halmen blev nemlig anvendt som kreaturfoder. Der var ikke nok til, at der kunne blive strøet ordentligt. Det gik ud over jordstrukturen. Den var ikke god. Det tog min bror flere år og mange tons halm at rette op på det, da han senere overtog ejendommen.

Grisene var sociale dyr. De kunne godt lide at blive snakket med. Vi kunne sagtens kæle for grise. Det satte de stor pris på. De var jo blevet vænnet til det, fra de var små. De skulle kløes i nakken og bag ørene. Når vi stod og kløede en gris i nakken, kunne det hænde, at den lagde sig om på siden. Så var det meningen, den ville kløes på maven, som var den en hund. Den gryntede saligt, når det skete. Når fodringstiden nærmede sig, blev der et frygteligt spektakel i stalden. Grisene gryntede og skreg for at gøre opmærksom på, at det var længe siden, de havde fået noget at spise. Når de så fik maden blev der en livsalig stilhed i stalden. Det eneste, vi så kunne høre, var grisenes smasken.

Grisenes hovedføde var Grut. Det var korn, der havde været igennem kværnen og der var blevet findelt. Vi havde en kværn til dette formål. Den stod i laden. Den var i anvendelse mindst 1 gang om ugen. Grutten blev opbevaret i en trækasse, der stod nede i laden ved siden af kværnen. Her kunne den ligge tørt. Men der var problemer med rotterne. De undså sig ikke for at gnave sig igennem træet for at komme ind til grutten. Derfor måtte far beklæde kassen med gamle bliktagplader. De var blevet gemt siden ildebranden.

Grisene fik også roer at æde. De skulle skæres i småstykker, før de blev serveret for dem. Det skete i en roerasper. Den havde vi stående i stalden. Det var en metalcylinder, der blev drejet rundt med et håndsving. I cylinderen var der et antal huller med meget skarpe kanter. Roerne blev lagt op i kassen, hvori cylinderen drejede rundt. De skarpe kanter skar bidder af roen og dumpede dem gennem hullerne ned i den kurv, der stod under roerasperen netop for at opsamle de hakkede roer.

Grisene aftog også resten af returnmælken. Grisene fungerede i høj grad som aftagere af alt det organiske affald, der blev produceret i husholdningen. Kartoffelskræl og andet grønsagsaffald fra madlavningen blev båret ud til grisene. Det gjorde f.eks. Også grønne kartoffeltoppe. De stammede fra de kartoffelplanter, der blev gravet op, når vi skulle have nye kartofler i sensommeren. Det blev alt sammen til mellemmåltider for grisene. Dem satte de meget stor pris på. Det var en let og nyttig måde at blive af med sit organiske affald.

Grisene stod i stien hele tiden. De kom aldrig ud. De blev ikke vejjet. Vi havde ingen grisevægt. Far målte dem med en snor. Når de havde en bestemt tykkelse og længde, blev de leveret til svineslagteriet i Ålborg. Så gik der bud til Vognmanden. Han kom og hentede dem tidligt om morgenen. Så blev de jaget ud i vognen. Det skete under skrig og skrål fra grisenes side.

Hjemmeslagtning:

I de år slagtede vi gris et par gange om året. Det gjorde vi ikke selv. Vi sendte bud til Laust, som boede i Blenstrup. Han kom så med sit slagtergrej. Vi havde, før han kom, sørget for, at der var et stort trækvarmt vand, som grisen kunne blive skoldet i, når den var død. Slagtningen foregik i laden. Grisen blev trukket derned og løftet op på en lille stige, der lå hen over karret. Så jog Laust kniven i grisens hals. Blodet blev samlet op i en spand, som der skulle røres i hele tiden, for at blodet ikke skulle stivne.

Jeg har engang set en slagtning. Det brød jeg mig ikke så meget om. Det værste var næsten grisens skrig efter, den var blevet stukket, medens blodet løb fra den. De blev svagere og svagere. Det var næsten ikke til at klare. Der er næppe tvivl om, at hvis jeg selv skulle slå dyr ihjel for at få kød, ville jeg blive vegetar.

Når grisen var død, blev den skoldet i det varme vand, der blev hældt ned i karet. Herefter blev grisens hårlag skrabet af. Så blev grisen hængt op i en af ladens hanebjælker og åbnet. Indvoldene blev taget ud. Det allermeste kunne bruges. Herefter var slagterens arbejde færdigt.

Laust var en meget flink mand, som børn godt kunne lide. Han var ungkarl. Han var også en god fløjtespiller. Min broder Jørn, var musikalsk. Han var god til at spille på en slags blokfløjte, han havde. Laust forærede ham en meget fin tværfløjte af sort træ. Men det lykkedes aldrig Jørn at få lokket rigtige toner ud af den.

Lammet:

Et år lige efter krigen købte far et stort lam på Skørping marked. Det lam blev hele familiens kæledægge resten af den sommer og efterår. En af grundene til det var måske, at vi netop den dag, far kom hjem med lammet, havde fået kørt en hundehvalp over af en bil. Lammet kom altså på en sorgens dag, der tros alt blev vendt til noget bedre takket være det. Vores nabo havde også den sommer købt et lam. Får var flokdyr. Der var derfor et farligt bøvl med, at fårene brød ud af deres hegn og opsøgte det andet får. Så vidt jeg husker, var det naboens får, der opsøgte vores. Hvorfor det var sådan, ved jeg ikke.

Dengang var det vanskeligt at få varer af alle slags. For at få uld til strikkegarn havde far derfor købt lammet. Vi havde det til hen i oktober. Så blev det klippet. Det foregik inde i køkkenet, hvor der var trægulv. Fåret blev lagt ned og far klippede det med en almindelig saks. Jeg husker ikke noget om, at fåret protesterede særlig voldsomt. Derefter blev fåret leveret til slagteriet. Det blev heldigvis afhentet tidlig om morgenen, før jeg var kommet op. Ulden blev spundet. Dengang var der endnu gamle koner, der kunne spinde uld. Far kendte en sådan kone. Hun hed Mette. Det var dengang utænkeligt, at nogen ville finde på at kalde deres små piger for Mette. Dette har jo ændret sig siden. Men dengang forbandt vi navnet Mette med gamle koner på landet. Uldgarnet gjorde god fyldest især til strømper.

Hestene og føllene:

Vi havde 2 heste. De blev brugt til at trække vognen og til at trække markredskaberne. Det var heste af den norske fjordrace "nordbakker". De var ikke så store. Men dog større end islandske heste. De var gule eller gråhvide. Vi

havde en hoppe, der hed Rita. Hun var en rigtig god arbejdshest. Hun fik i en årrække et føl hvert år. Hun kom til hingst hen på sommeren. Hun fødte så sit føl næste forår. Hun var ellers en meget fredelig hest. Men når graviditeten var kommet til et bestemt tidspunkt hen på vinteren, blev hun lettere onskabsfuld. Så kunne hun finde på at bide. Når vi kom ind i stalden fra laden, måtte vi passere hendes bås. Hun kunne nå os og bide til, hvis vi ikke var opmærksomme på, at hun var i sin vanskelige periode.

Det var en helt speciel begivenhed, når føllet kom. Det kom hen på foråret, så det passede med, at det meste af forårsarbejdet var gjort. Rita havde ikke fri, bare fordi hun havde føl. Hun tog skam sin tørn. Føllet fulgte hende og diede hende hele sommeren. Vore føl var meget populære. De fungerede vist i høj grad som kæledyr. Min første ridetur har jeg fået på ryggen af et føl. Jeg var blind dengang og ikke ret gammel. Jeg Gik og tullede rundt på gårdspladsen alene. Så fandt jeg føllet. Det lå og soled sig uden for stalddøren. Jeg satte mig overskrævs på det. Det fandt det sig. Det flyttede sig i al fald ikke. På et tidspunkt blev føllet tørstigt og gik ind i stalden, hvor Rita stod opstaldet, med mig stolt siddende på ryggen. Det er, hvad andre har fortalt mig. Jeg kan desværre ikke huske det selv.

Når føllet var et år gammelt begyndte livets realiteter for det. Så skulle det oplæres i at være arbejdshest. Det skulle vænnes til at trække vogn og markredskaber. Det blev spændt for sammen med sin mor. I begyndelsen fik det ikke så meget at trække, som hun gjorde. Når det ny føl var blevet arbejdsvandt, blev det gamle føl solgt. Nu kunne det sælges som tilvænnet kørehest. Det var på Skørping marked, der blev handlet heste. Jeg går ud fra, at det var en god forretning, for jeg husker i al fald 5 føl, vi opfostrede på den måde.

Navngivningen af føllene stod min far suverænt for. Når han havde set føllet, havde han også et navn til det. Han foretrak korte navne. Føllenes navne blev: Max, Hans, Pens, Klaus og Musse. Musse var den eneste datter, Rita fik. Hun blev ikke solgt som sine brødre. Men blev arbejdshest hos os indtil hestene mange år senere blev udskiftet med en traktor. Da var jeg blevet voksen.

Om sommeren gik hestene i Kæret i de perioder, hvor der ikke var brug for dem hjemme. I kæret var der altid græs, også selv om det var tørt. Når hestene gik der, spiste de ikke af de ofte noget knappe føderessourcer, der var hjemme. Hestene nød det. far tog i kæret cirka hver anden dag enten fordi, der var arbejde, der skulle gøres dernede, for at vande dyrene eller for at hente hestene hjem. Når han skulle hente hestene, havde han deres grimer med. Rita var en ældre fornuftig hest, der nok vidste, hvad der krævedes af en arbejdshest, der var ansat i et landbrug. Hun kom altid villigt, når far havde grimerne med. Anderledes med hendes unge sønner. Når de så, at far havde grime med, holdt de sig på afstand og måtte indfanges. De dage, han kom, hvor han ingen grimer havde med, kom de springende for at lade sig klappe.

Stalden:

Alle disse dyr havde plads i stalden. Om vinteren, når alle dyrene var inde, var der trængsel i stalden. Der var altid god varme derinde. Det var derfor et dejligt sted at opholde sig om vinteren, når vi ikke ville sidde inde i stuen og ikke havde lyst til at være udendørs i kulden. Klimaet i stalden var vist ikke særlig godt. Væggene var ikke ordentlig isolerede. De var altid fugtige. Når vi kom ind i stalden risikerede vi at få store dråber af koldt kondensvand i hovedet. Luften må også have indeholdt megen vandamp med alle disse dyr.

Det krævede en betydelig arbejdsindsats at passe alle disse dyr. Arbejdet med dyrene hørte ligesom markarbejdet med til familiens faste rutiner. Hvad der end skete, så skulle dyrene passes. Både morgen og aften skulle kørerne malkes. Der skulle muges ud i stalden 2 gange om dagen. Dyrene skulle fodres og vandes. Udmugningen skete ved håndkraft. Møget blev skovlet op fra grebningen med en

skovl, der kun blev brugt til det. Det blev skovlet op i en trillebør. Den havde en kasse som lad. Denne bør "mogboren" blev ikke brugt til andet end til udmugningen. Når børen var fuld blev den skubbet ud af stalden, op ad bakken op til møddingen. Om vinteren var der temmelig meget møg, der skulle køres ud på møddingen. Den lå ved staldens østgavl.

Der skulle køres roer ind. Dem vi fodrede med lå i et rum i det ene hjørne af stalden. De roer, kalve og grise fik, skulle skæres ud i småstykker i roerasperen. Kornet skulle tærskes og males til grut osv. Dyrene skulle vandes et par gange om dagen. Det foregik ved, at der blev båret en fyldt vandspand op til det dyr, som skulle drikke. Når den var tom blev den fyldt igen og dyret fik tilbudt mere vand, indtil det selv sagde nej tak. Det var dog kun om vinteren, når dyrene stod inde, dyrene blev vandet på denne måde. Om sommeren blev kørerne trukket til vandtruget uden for stalddøren, før de kom på græs, og når de blev hentet hjem om aftenen. Hestene skulle engang imellem stridles. Der var egentlig mange forskellige gøremål i en stald, især om vinteren.

Epidemier:

Det var vigtigt, at vi undgik de store epidemier, der kunne ramme besætningerne. Dengang var det mest kvægsygdommene, der var fokus på. Jeg husker vagt, at der var "mund- og klovsyge" på egnen. Det var en alvorlig sag. Vi blev heldigvis ikke ramt Men de ejendomme, der blev rams, blev på det nærmeste afspærret fra omverdenen. Børnene derfra kunne således ikke komme i skole så længe, sygdommen hærgede. Vores kør blev derimod ramt af kvægtuberkulose. For effektivt at komme denne sygdom til livs blev alle vores kør og sikkert også kalvene sendt til slagtning. Herefter blev stalden gjort grundig ren. Der blev herefter sprøjtet med noget desinficerende. Det lugtede afskyeligt. Denne lugt var i stalden i lang tid. Denne lugt og så de tomme båse om vinteren er det jeg husker bedst om den begivenhed. Vi må vel have fået køernes værdi erstattet. Det ville være utænkeligt, at far skulle have haft råd til at indkøbe~ ny besætning. Men det fik vi.

Vi havde høns. Vi havde mellem 20 og 30 stykker. Hønsene var min mors afdeling. Vi havde dem for æggenes skyld. Men det blev da også muligt fra tid til anden at bruge af dem som suppehøns. De producerede flere æg, end vi selv brugte. Overskudsproduktionen blev leveret til brugsen. Her indgik de som indtægt på det løbende regnskab, vi havde med brugsen. De var således med til at finansiere vort forbrug af dagligvarer, vi måtte købe.

Høns og ællinger:

Hønsene havde deres eget rum. Det lå i det ny udhus. I den tid, hvor markerne blev tilsået og planterne lige var kommet op, stod hønsene i hønsegården. Resten af året gik de frit omkring og supplerede det foder, de fik, med hvad de kunne finde af frø, og smådyr omkring husene, i haven og på markerne. Når de stod inde, hændte det, at vi gravede noget af jorden i hønsegården igennem. Så kunne hønsene gøre sig til gode med de orme og andet kryb, der på den måde kom indenfor hønsenes rækkevidde. Jorden i hønsegården var ellers trampet alt for hårdt til, at hønsene kunne skrabe i den.

Hønsene spiste korn. Det gjorde grise også. Korn var en knap ressource hos os. Der var derfor mange stridigheder mellem mine forældre om hønsene. Far lagde ikke skjul på, at høns var en dårlig forretning i forhold til grise. Han ville derfor gerne reducere deres antal drastisk. Mor holdt fast på sine høns. De forsynede os med æg. Der var aldrig mangel på æg hos os. Og de trak den rigtige vej på regnskabet, når gælden til brugsen skulle betales.

Da vi boede ved en landevej, kunne det ikke være anderledes, end at der blev kørt en del høns ihjel af de biler, der kørte på vejen. Når en høne på den måde

havde måttet lade livet, blev den udnyttet til mad. Vi fandt den jo straks og den var ikke død af sygdom.

Om foråret var der nogen høns i flokken, der begyndte at blive til (skrukker) som vi kaldte dem. De fik nogle helt andre lyde, end almindelige høns har. De begyndte at samle æg, som de ønskede at udruge til kyllinger. De blev derfor lagt på æg, som de fik lov at ruge ud. En skruk, der rugede, var et tålmodigt dyr. De forlod nødig deres æg. De blev derfor fodret ved reden. De lå isoleret fra hønseflokken, når de rugede. Vi brugte ofte det rum i det ny udhus, der skulle have været indrettet som toilet, men som aldrig blev det, som rugerum. De rugede i 3 uger. Så kom kyllingerne ud af æggene. Små nyudrugede kyllinger var helt uimodståelige. Det var dejligt at få sådan en lille varm kylling op på sin hånd. Kyllingerne gik hos skrukken et par måneder. Hun passede på dem og varmede dem ved at lægge sine vinger hen over dem, når de hvilede sig. Hun viste dem også somme tider ting, hun fandt. Så havde hun en særlig lyd, hun brugte, når hun kaldte på dem. På et tidspunkt holdt hun op med at være skruk. Men da kunne kyllingerne også klare sig selv. Hen på sensommeren eller det tidlige efterår begyndte hanekyllingerne at gøre forsøg i kunsten at gale som haner. Det lød i begyndelsen ret mislykket. Hanekyllingerne blev slagtet, inden de blev voksne. Der var kun brug for 1 hane (kok) i flokken.

Nogle år havde vi ællinger. Vi købte andæg på en gård syd for Dollerup. De blev udruget af en skrukhøne. Andæg krævede 4 ugers udrugning. Men det generede ikke skrukken. Den tog sig også af sin ællingeflok. Vi havde ingen dam eller på anden måde åbent vand. Så vi havde ikke problemet med, at ællingerne gik i vandet og skrukken gående på bredden og kalde fortvivlet på dem. Ællingerne blev præget på den, de først så, når de kom ud af ægget. Et år, var der en ælling, der blev præget på mig. Det blev min ælling. Den fulgte mig overalt. Jeg var blind dengang. det har jo nok været uimodståeligt at se mig tulle rundt med en ælling efter mig. En aften væltede der en taburet ned over den. Det døde den af. Så var jeg ulykkelig resten af den dag.

Når skrukken forlod kyllingeflokken opløstes denne og kyllingerne strejffede rundt enkeltvis. Men det gjorde ællingerne ikke. De holdt sammen i deres flok. Det blev de ved med indtil de blev slagtet. Det blev de i november. Dengang holdt vi Mortensaften i hævd. Der var mange steder en tradition for at spise and Mortens aften 11. November. Det gjorde vi også. Men en del af ænderne afsatte vi til andre, der også gerne ville spise ænder Mortensaften. Resten blev sendt til fjerkræslageriet i Brovst.

Katte:

Vi havde katte. Formålet med dem var, at de skulle holde rotterne borte og holde musebestanden i skak. Katte havde vi, der boede på landet, for at de skulle gøre nytte. Det forhindrede dog ikke, at katte også kunne være kæledyr. Vi havde en rigtig rar gammel tigerstribet hunkat. Hun var altid tålmodig med os børn. Hun kunne se tilbage på en glørværdig karriere som gårdskat.

På et tidspunkt under krigen var rotteplagen et stort problem hos os. Der kom folk fra kommunen og gassede for rotter. Men ifølge min far, hjalp det ikke noget som helst. Så fik vi denne kat. Den fik has på rotterne. Den havde jo nok gjort livet så ubehageligt for rotterne, at de havde foretrukket at fortrække til et venligere sted. Denne kat begyndte tilsyneladende at kede sig lidt på sine gamle dage. Den slog sig i stedet på at fange muldvarpe. Dem spiste den ikke. Men kom stolt og viste dem frem for min far.

Vi havde mange katte. Katte havde i almindelighed ikke så lang levetid hos os. Dels var der vejen. Der gik rigtig mange katte til i trafikken. Men kattene kunne heller ikke holde sig fra Lindensborgs marker. Her tålte de ikke katte. De blev skånselsløst skudt, hvis de blev set af skytten. Vi havde helst hunkatte. Hunkatte blev hjemme i deres område. Det gjorde hankatte ikke. Det kunne derfor

ske, at der blev født lidt for mange killinger. De killinger, der var for mange, blev uden nåde slået ihjel. Far kastede dem ind mod staldmuren og begravede derefter ligene i møddingen. Det var ret så usentimentalt. Men hvad var der ellers at gøre. Føde på alle de katte, der ville blive resultatet, hvis vi ikke selv regulerede bestanden, kunne vi heller ikke.

Vi havde som alle vore naboer hund. Det meste af min barndom havde vi en foxterrier. Den hed kora. Det var igen min far, der var navngiver. Hvor han havde navnet fra, ved jeg ikke. Stor var i al fald min forbløffelse, da dette navn dukkede op i en af Coopers indianerromaner, som jeg læste, medens jeg var på Refsnæsskolen.

Hunde:

Hundes bestilling på en gård dengang var at være vagthund. Koras indsats i så henseende var at gå arrigt og vedholdende af alle de fremmede, der kom til vort sted. Det gjorde hun, og hun gjorde det med stor ihærdighed. Men det var måske tvivlsomt, hvor mange hun egentlig skræmte. Hun havde, som foxterrier normalt har, et voldsomt temperament. Hendes intelligens var ret stor. Hun var også en rigtig skødehund. Kora var det eneste dyr hjemme hos os, der måtte komme ind i stuen.

Kora var en tævehund. Hun var ikke steriliseret. Der blev ikke passet på hende, når hun var i løbetid. Det var der ikke rigtig ressourcer til. Skulle det være lykkedes for os, skulle hunden overvåges hele tiden. Hun fik derfor med stor regelmæssighed et kuld hvalpe mindst 1 gang om året. Det var en prøvelse, når det skete. Hun måtte ikke beholde sine hvalpe. De blev uden nåde slået ihjel. Så var hunden selvfølgelig meget ulykkelig i en uges tid. Det kunne jeg bestemt ikke lide. Men der ville jo nok også have været problemer med at komme af med Koras hvalpe. Kora var bestemt ikke racist, når hun valgte sine sexpartnere. Hendes hvalpe var bastarder.

Hun kom dog til at opleve at være mor en enkelt gang. Det var den aller sidste gang, hun fik hvalpe. Da var der kun 1. Denne gang havde hun tilsyneladende udvalgt sig en foxterrier som hvalpefaderen. Denne hvalp kunne min far ikke nøje at slå ihjel, så den beholdt hun. Men hun syntes måske nok senere, at hvalpen stjal opmærksomhed fra hende. Jeg har således oplevet, at hun gik op på loftet, hvor jeg var, for at få mig for sig selv. Hun havde ellers hele sit liv været bange for at gå på trappen, der førte derop. Da hvalpen var et år gammel, fandt min far kora en morgen liggende død i laden. Men da havde hun også opnået den høje alder af 13 år.

Kaniner og duer:

En sommer havde vi 2 kaniner. De stod i et kaninbur ved staldens østvendte gavl. De var gule, og tilhørte vist nok en race, der ellers ikke var kendt på vor egn. Det var min ældste bror Knud, der havde skaffet dem. Hver dag skulle vi plukke græs til dem. Det gjorde vi ude i vejgrøften. Var der mælkebøtteblade at få, var kaninerne henrykte. De var søskende. Men de snød os og fik faktisk unger hen på sommeren. Alle ungerne var dog døde ved fødslen.

Det var min søster og mig, der skulle passe dem. Det tror jeg ikke, vi var så gode til. Jeg mener at kunne huske, at vi indkasserede mange bebrejdelser fra vore forældre over, at vi ikke passede dem ordentlig. Vi var vel også kun 8 og 9 år, da vi havde dem. De blev leveret til Brovst Fjerkræslagteri, da det var blevet efterår.

Senere fik vi duer. Der blev indrettet et dueslag i hønsehuset. Det var igen min bror Knud, der stod for det. Duerne blev lukket inde i dueslaget nogle uger, før de blev sluppet ud. De trivedes og fik af og til unger. Dem slagtede vi.

Dueunger var en ren delikatesse, når de blev slagtet lige før, de begyndte at flyve.

Duerne kunne så godt som helt på egen hånd skaffe sig deres føde. De fandt frø og smådyr rundt i området. Vi havde derfor ikke det helt store besvær med dem. Kom der imidlertid en lækat ind i dueslaget, så havde vi ikke flere duer. Der skulle derfor lukkes for dem om aftenen. Jægere, der var på jagt efter skovduer kunne have svært ved at skelne skovduer fra tamduer. Det var i al fald det, de sagde. Det skete, at duer fløj ud og ikke kom tilbage. Men de kunne jo også være blevet taget af rovfugle. Duerne var mine. Jeg var meget optaget af dem, medens jeg endnu var hjemme. Vi havde dem endnu de første par år, jeg var på Refsnæs. Men da jeg kom derover, mistede jeg interessen for dem.

Hushold:

Der var også meget at gøre indendørs i mit barndomshjem. Der var de almindelige huslige sysler så som madlavning og rengøring. Men der var mange andre gøremål. Tøjreparation og omsyning var en af dem. Mange af de ting, vi gjorde udsprang i høj grad af, at det i årene lige efter krigen var så vanskeligt at få fat på alt muligt. Varemanglen var stor dengang. Vi kunne, ved selv af fremstille de ting, vi manglede, supplere de sparsomme tildelinger, rationeringsmærkerne gav os ret til. Når vi lavede tingene selv, kunne vi forøge vore ressourcer, uden at nogen kunne blande sig i det.

Måltider:

Morgenmad:

Vi spiste morgenmad (dowwer) før vi gik i skole. Den er der ikke så meget at sige om. Den lignede i høj grad det, vi får i dag. cornflex kendte vi dog ikke. Havregrød kunne mine søskende ikke lide, så kunne jeg heller ikke lide havregrød, selv om jeg aldrig havde smagt den. Jeg var den mindste og tog i aller højeste grad mine forbilleder fra mine større søskende. Far spiste morgenmad, når han var færdig med morgenrøgtningen i stalden og inden han gik i marken.

Middagsmad:

Vi spiste varm mad (unnen) midt på dagen mellem kl.12,00 og 13,00. Det passede med, at der var middagsradioavis. Den kunne vi så høre, medens vi spiste. Vi fik altid 2 retter. Forretten kunne være mælkemad. Kørnemælkssuppe f.eks. Det kunne også være andre former for Velling så som rød sagosuppe. den bestod af syltede frugter -kirsebær, blommer eller mirabeller - kogt med sagogryn. Det kunne være sødsuppe, som også var kogt på syltede frugter og hvedegryn. Hyldebærssuppe var jeg ret glad for. Den var lavet af hyldebærssaft og kogte æbler og jævnet. En form for mælkemad, jeg ikke var så glad for, var bollemælk. Det fik vi, når der var gammelt brød, der skulle spises. Opskriften er som følger: Man tager gammelt sigtebrød, boller eller lignende og skærer dem i passende stykker. Hælder varm mælk på. Over det hele strøs sukker og kanel. Vi fik også norsk øllebrød. En vælling, som jeg ikke kender opskriften på. Men på mine forespørgsler i Norge, måtte jeg konstatere, at den tros navnet ikke var kendt der.

En hel del af den frugt, vi på den måde anvendte," havde vi selv avlet på vore frugttæer. Vi havde ikke mange blommer. Men vi havde kirsebærtræer, solbær- ribs- og stikkelsbærbuske, og vi havde mange mirabelbuske. De var først og fremmest lægiverne. Men deres frugter kunne altså også udnyttes. Mirabellen er i

dag en meget miskendt frugt. Når den er moden, smager mange af sorterne ganske udmærket. Så er den god at spise. Men det varer ikke så længe, så bliver den melet i smagen. Man kan lave udmærket frugtsaft af den. Det gjorde vi. Selv om vi solgte mange solbær, ribs og stikkelsbær, tror jeg nok, vi udnyttede hovedparten af frugthøsten selv.

Vi spiste meget ofte grød kogt på gryn og mælk eller vand. I min tidligste barndom husker jeg, at vi fik byggør. Jeg husker den ikke så nøje. Der var nok ingen i familien, der for alvor har syntes, at den smagte godt, for vi fik den aldrig efter krigen. Derimod fik vi vandør, mannagrød og ikke mindst fløjlsør. Den sidste var kogt på mælk og majsstivelse. Den var ret vanskelig at lave. Mor skulle være yderst påpasselig, når hun kogte den. Kogte den for længe, blev den helt uspiselig. Men en rigtig tillavet fløjlsør var noget af det bedste, jeg dengang kunne få.

Middagens anden ret bestod først og fremmest af kartofler af egen avl. De skulle være store og melede. Til dem fik vi en eller anden form for melsovs. Måske også lidt grønsager og en eller anden form for kød. Vi fik meget ofte stegt flæk. Det var hos os den hyppigst serverede ret. Vores stegte flæk var en salt omgang. Når vi skulle have stegt flæk, blev et lækkestykke lige hevet op af saltlagen i saltkaret. Heraf blev der så skåret de flækkeskiver, vi skulle spise den dag. Herefter blev de lagt på panden som de var. Far satte stor pris på så salt mad. Det gjorde jeg bestemt ikke. Om det nu var for at glæde min far, vi fik så salt flæk, ved jeg ikke. Måske havde mor så meget andet at gøre, at hun ikke fik taget flæsket op i tide, så det kunne blive vandet ud. Men jeg husker denne salte mad som en sand prøvelse.

et hændte også, vi fik hvidkålssuppe eller grønålssuppe. Den blev kogt på det salte kød, der også lige blev hevet op af saltlagen og puttet i gryden. Det var også slemt at spise, syntes jeg. Oksekødssuppe fik vi aldrig. Oksekød skulle købes. Derimod fik vi ind imellem hønsekødssuppe. Vi boede jo ved landevejen. Vore høns gik frit omkring det meste af året. Det hændte derfor, at en høne blev kørt over af en bil. Så blev den slagtet, og vi fik dejlig hønsekødssuppe med hønsekød i peberrodssovs bagefter. Selv om det var synd for hønen, så var vi ikke så kede af disse tragiske påkørsler endda. Vi fik altid mad nok hos os. Vi spiste kartofler, ikke så meget kød og næsten aldrig grønsager.

Fiskemanden:

Selv om vi boede langt inde i landet - der var 10 til 15 kilometer ud til kattergatkysten - så fik vi fisk hver uge. De skiftende fiskemænd, der kom hos os, købte deres fisk i Øster Hurup, hvor der var en fiskerihavn. De transporterede dem så ind til vor egn og kørte fra dør til dør og solgte fisk. Der var i tidens løb mange, der forsøgte sig som fiskehandlere. Men de holdt ikke så længe. Det er vel forståeligt. Ingen af dem, der kom til os kørte i bil. Jeg kan huske en, der kom i hestevogn. Der var adskillige, der kom med deres last af fiskekasser på cyklen. Lidt senere kom de på knallert ja en enkelt kom sogar på motorcykel. Men det har været hårdt arbejde at være fiskemand og sælge fisk ude på landet. De skulle Meget tidlig op, så de kunne være i Hurup, når fiskerbådene kom ind. Så skulle de køre den lange tur tilbage med fuld last på cyklen. Så turen rundt til kunderne. Fortjenesten har sikkert ikke været stor. En enkelt af vore fiskemænd var en mand, der var ved at miste sit syn. Han så kun lidt bedre end jeg. Men han kørte troligt rundt på sin cykel og solgte fisk. Fiskehandel er dog, så vidt jeg ved, aldrig blevet noget udbredt blindeerhverv.

Vi måtte tage de fisk, fiskemændene nu engang havde med sig. Det var lidt af hvert. Der var naturligvis de almindelige som sild, torsk og rødspætter. Meget ofte havde de skrubber med. Dem købte vi gerne. Det er da også en glimrende fisk, selv om den ikke har udseendet med sig. Men vi har da også købt ålekvabber, en fisk nok ingen i dag vil antage for at være menneskeføde. Jeg kan heller ikke huske, hvordan den smagte. Fiskene vi købte, var urensede. Vi måtte

selv foretage rensningen af dem. Hovedet blev skåret af og indvoldene taget ud. Derefter blev finnerne klippet og skællene skrabet af dem. Den formiddag, der blev ordnet fisk var det kattenes store dag. De indfandt sig prompte, så snart fiskemanden viste sig, og underholdt os med en stor kattekoncert af insisterende mjaven, indtil de havde fået deres fiskehoveder og indvolde.

Kødløs mad:

Helt kødløse dage var sjældne. Men de forekom. Vi havde mange æg i vor husholdning. De blev brugt til mange ting. Vi fik både æbleskiver og pandekager. De blev serveret til rød sødsuppe. Vi fik også æggekage. Der var 2 slags. Den ene var en almindelig flæskepandekage. Den kunne jeg bedst lide. Jeg husker ikke, at flæskeskiverne i den var nær så salte, som dem, vi fik, når vi fik stegt flæsk. Indimellem fik vi også brødpandekager. Det var en æggekage uden kød, kun med brød, der havde været med i panden. Den var jeg måske ikke helt så glad for, som de andre nævnte retter. Vegetarisk mad, kendte vi intet til. Vi vidste, at der var fol i byerne, som kun spiste grønsager. Dem kaldte vi vegetarianere. Men det var en meget eksotisk gruppe, som vi kun havde hørt om. Jeg kendte ingen af slagsen i min barndom. Grøddage, hvor vi kun fik grød til middag, havde vi ikke hjemme.

Aftensmad:

Aftensmaden (netter) bestod hos os af rugbrød med diverse pålæg, stuede kartofler - lavet af de tiloversblevne kartofler og sovsen fra om middagen - med et eller andet til. Det kunne f.eks. Være sylte. Min mors sylte var rigtig god. Det var først i Gutenberghus' kantine, jeg fik en sylte, der kom op på siden af den sylte, min mor lavede. Vi fik meget ofte æg om aftnen. Vi havde jo æggene af egen avl. Det var kogte æg eller spejlæg alt som det nu faldt sig. Røræg var sjældnere. Men forekom. Ofte blev æggene kogt til rigtig hårdkogte æg, som vi så fik som pålæg på brødet. Kødpålægget til rugbrødet var som regel hjemmelavet. Det kunne være leverpostej, røget skinke, rullepølse og/eller en glimrende spegepølse. Hjemme kunne jeg rigtig godt lide spegepølse. Det kunne jeg ikke siden hen, før jeg engang i voksenalderen i en viktualieforretning på Nørrebro fandt frem til en spegepølse, der smagte som mors. Her hed den bare sønderjysk spegepølse. Den betegnelse kendte vi ikke hjemme.

Aftensmåltidet sluttede altid med et stykke fintbrød med ost. Til maden drak vi mælk og te. Det kunne ske, vi i stedet fik et glas hvidtøl. I Fjellerad var der en lokal ølbrygger, som lavede sødt hvidtøl. Han kørte rundt i egnen med det og solgte det til befolkningen. Det blev leveret i meget store flasker som stod i et træstativ. Når han kom, tog han den tømte flaske med sig.

Mellemmåltider:

Om eftermiddagen fik vi eftermiddagskaffe. Den blev drukket, når mine forældre var stået op fra deres middagssøvn, og før far drog i marken. Om aftnen fik vi aftenkaffe. Den blev først drukket hen på aftnen. Aldrig i forbindelse med aftensmaden. Jeg tror, den blev serveret mellem kl.20,00 og 21,00. Vi børn fik i al fald altid aftenkaffen, før vi gik i seng. Men jeg husker det nu ikke så tydeligt. Kom der fremmede om formiddagen, blev de altid budt på en kop kaffe. Kom far fra mælketur, fik han også altid formiddagskaffe, før han fortsatte dagens gøremål. Men formiddagskaffen var ikke fast rutine. Der var lidt ekstraordinært ved formiddagskaffe. Om sommeren erstattede vi ofte aftenkaffen med at spise en portion frugtgrød med mælk, som lige var blevet hentet op fra den mælkejunge, der stod til afkøling i vandtruget. Det var herligt.

Fremstilling af pålæg m.v.:

Meget af den mad, vi fik, lavede mor selv helt fra grunden. Når der var blevet slagtet, var der en række dage med meget stor travlhed i køkkenet. Det gjaldt om

at få slagtemaden til side, før den blev fordærvet. Saltlagen, som fyldte saltkaret i madkælderen, fik et opkog. Den blev skummet, når den kogte, og kunne så genbruges. Lagen var helt mættet med salt og holdt altså sine 21 procent. I den var der ingen bakterier, der trivedes. Vi kunne her trygt opbevare kød og flæsk i månedsvis, uden de blev fordærvede. Ulempen var bare, at det, som lå i saltkarret, blev så forfærdelig salt.

Efter slagtingen blev der også henkogt en del kød. Det gjorde vi i henkogningsglas. De kunne lukkes hermetisk til med et glaslåg og en gummiring, der sad i klemme mellem låget og glasset. Låget blev holdt på plads med en metalbøjle. Før brug blev glassene skoldet. Derefter fyldt. Glasset blev stillet i en gryde med vand og kogt. Herefter blev glasset lukket, medens det endnu var varmt. Så var alle bakterier dræbt, og indholdet kunne holde sig frisk længe, når bare glasset forblev lukket. Vi henkogte både kød og frugt. Jeg syntes, det var dejligt, når mor åbnede et henkogningsglas til middag i stedet for at hente flæsk i saltkaret. Den dag satte jeg meget stor pris på vor middagsmad.

Efter slagtingen blev der lavet pølser af forskellig art. Min mors rullepølse og spegepølse, kan jeg meget berømme. Vi lavede også medisterpølse. Kødet blev hakket på en håndtrukket kødhakkemaskine og farsen rørt. Herefter blev der sat et pølsehorn på vor kødhakkemaskine. Farsen blev kørt igennem kødhakkemaskinen endnu en gang. Ved hjælp af pølsehornet blev farsen stoppet ned i svinetarmen, som selvfølgelig forinden var blevet grundig rensset og skyllet. Vore hjemmelavede medisterpølser var en kærkommen variation i den ellers noget ensformige middagsmad.

En af de opgaver, jeg kunne benyttes til var at trække kødhakkemaskinen. Den blev drevet af et håndsving, der drejede kniven og fremføringen rundt. Det var ikke særlig krævende arbejde intellektuelt set. Men det var arbejde, der skulle gøres, selv om det naturligvis af mig ind imellem blev oplevet som værende meget kedeligt arbejde. Men jeg havde, som jeg husker det, ikke så meget imod at hjælpe til. Det gav mig en følelse af selvværd. Der var så meget, jeg ikke kunne, så var det godt at vide, at der fandtes opgaver, jeg kunne hjælpe til med at løse.

Af grisens blod blev der lavet blodpølse. Det var fast cotume, at det skulle vi have dagen efter, der var blevet slagtet. Så blev vi sendt til bageren i Blenstrup. Han var den eneste i byen, der solgte rugmel. Det havde de ikke i Brugsen. Min mors sylte har jeg nævnt. Den blev også lavet i dagene efter slagtingen. Grisehovedet og grisetæerne blev kogt og kødet skrabet af og anvendt til sylten. Men hvordan hun fremstillede sylten kan jeg ikke mindes. Det hændte dog, at såvel grisetæerne som grisehalen blev brugt til at koge hvidkålssuppe på. Der var ikke meget på grisen, der ikke lod sig anvende. I al fald den ene af skinkerne blev sendt til rygning. Tellefsen - karetmageren i Blenstrup - havde en nebengeschæft med at hjemmeryge for folk. Så fik han udnyttet sit affaldstræ og vi fik utrolig velsmagende røgede kødvarer. Jeg tror aldrig, jeg har fået magen til velrøget skinke.

I de første uger, efter at vi havde slagtet, levede vi et rigtig herreliv med fersk kødmad hver dag. Men det sluttede hurtigt. Dybfryseren var ikke kommet ud på landet til os endnu. ligefrem at købe fersk kød hos slagteren, gjorde vi sjældent. Jeg husker det som noget særligt, når far var på marked i Skørping. Så kom han altid hjem med en pakke hakket hestekød. Den dag spiste vi varm mad om aftenen, hvor vi fik hakkebøf lavet af rigtig hestekød. Det var herligt. Jeg har nok af den grund aldrig haft problemer med at spise hestekød. Det har været behæftet med så mange gode oplevelser i min barndom.

Vi fik ofte surmælk om sommeren. Den var hjemmelavet. Sødmælken blev hældt op i tallerknerne. Så blev disse stillet et lidt køligt sted. Næste dag var mælken blevet til surmælk. Denne hjemmelavede surmælk var herlig. Det øverste lag var stift, i bunden var den tynd, det lignede lidt valle. Men smagte udmærket. Vi

spiste surmælken, som den var med revet rugbrød og sukker ovenpå. Vi spiste frugtgrød. Saften til grøden stammede fra al den frugt, vi syltede. Vi havde mange bærbuske, ribs, solbær og stikkelsbær. Vi havde også mange hindbær ris. Men jordbærene ville ikke trives i vor kalkholdige jord. Vi syltede meget. Der var godt nok sukkerrationering. Men der kom ekstra tildelinger i syltecessionen. Det var det såkaldte syltesukker. Saften kunne altså blive til frugtgrød, som vi spiste tit og gerne. Det kunne også blive til syltetøj, som vi smurte på fintbrød. Disse syltetøjsmadder blev ofte en glimrende erstatning for kage til kaffen.

Om at opbevare mad:

Når vi saltede det meste af den kødmad, vi spiste, var det naturligvis for at kunne gemme den. Andet blev henkogt. Noget blev røget og noget blev opbevaret, hvor det kunne ligge eller hænge tørt. F.eks. Blev æg til julebagningen gemt dybt begravet i tørvestrøelsen ude i tørverummet. Det var jo et problem at få hønsene til at producere æg nok til at tilfredsstille behovet til julebagningen.

Køleteknikken nåede ud til os på landet omkring 1950. Nogen af andelshaverne i Askildrup Mejeri fik den idé, at de ville oprette en frysecentral i tilknytning til mejeriet. Det var ikke alle, der ville være med, f.eks. Blev mine forældre ikke andelshavere. Det blev så ordnet sådan, at der blev oprettet et nyt andelsselskab til at drive frysehuset. Det blev opført i tilknytning til mejeriet, så det kunne udnytte mejeriets kølesystem og gøre brug af mejeriets personale. Det var jo en yderst pragmatisk måde at løse et problem på, uden at tvinge nogen til noget, de ikke ønskede at være med i. Vi var, som sagt, ikke andelshavere. Men det viste sig snart, at der blev ledig kapacitet i frysehuset. Det blev derfor muligt for andre end andelshaverne at leje sig ind i frysehuset. Det gjorde vi så. Nu havde mine forældre vænnet sig til det nymodens, som frossen kød var. Jeg har været med inde i frysehuset. Det var en kold fornøjelse. Det var på en varm sommerdag. Temperaturen derinde var et godt stykke under 0. det var en helt klar forbedring af vor livskvalitet, at vi nu kunne få fersk kødmad hele året rundt. Frysehuset fungerede kun kort. Så havde de fleste på egnen købt sig køleskabe og dybfrysere. Så var der ikke længere brug for denne fælles aktivitet. Set fra et ressourcensynspunkt, havde det måske nok været at foretrække, at disse fællesanlæg kunne være blevet bevaret, for det kræver meget mere forbrug af materialer og energi, når hvert hus skulle have sin egen dybfryser, end hvis et centralt frysehus ville kræve. Hvis vi så tilmed brugte vores cykler, når vi besøgte frysehuset, ville energigevinsten have været meget stor.

Brød og kager:

Rugbrødet, vi spiste, leverede bageren i Blenstrup. Han var en af de første i Blenstrup, der efter krigen genoptog udbringningen af vare i sin bil. Han kom fast hver lørdag i middagspausen, medens mine forældre sov til middag. Men det var ikke noget problem. Han vidste, vi skulle have 2 store brød, pengene for dem lå i vindueskarmen. Han gik bare ind med brødene og tog pengene og gik igen uden at lade sig anfægte af, at mine forældre lå og sov i sovekamret ved siden af køkkenet.

Alt andet brød, vi spiste, bagte min mor selv. Hun bagte sigtebrød (finkager) mindst 1 gang om ugen. 2 store brød, blev der bagt, ad gangen. Vi spiste fintbrød om morgenen. Det var først på Refsnæsskolen, jeg blev præsenteret for rugbrød om morgenen. Vi spiste det meget tit til eftermiddagskaffen. Så fik vi som regel smør på og ikke noget andet. Vi spiste som nævnt fintbrød med ost til aftensmaden. Det skete vel også ind imellem, at vi blev sultne i utide. Så kunne det hænde, at vi kunne slå mor for et stykke fintbrød med smør overdrysset med rigtig hvidt sukker. Lykkedes det, var lykken gjort. Det syntes vi, var herligt. Det var før, der kom pålægschokolade i butikkerne. Kager bagte mor selv. Det hørte virkelig til sjældenhederne, at vi købte kager hos bageren. Hun bagte

kagerne søndag formiddag eller lige over middag, så vi fik dem første gang til eftermiddagskaffen om søndagen. Så spiste vi resten af kagerne de følgende dage indtil de var spist op.

Mælk og ost:

Den mælk, vi drak var i reglen taget fra den returnmælk, vi fik tilbage fra mejeriet. Det var maskinskummet mælk, der var helt tømt for fløde. Vi tog en lille kande nymalket mælk om aftenen. den blev hældt i et lerfad, stod så natten over i fadet. Næste dag blev den håndskummet med en ske. Fløden blev først og fremmest brugt til kaffen dagen igennem. Men skulle der bruges flødeskum, så blev der vel taget noget mere mælk fra mejerispanden aftenen før.

Den mælk, der blev tilbage var håndskummet. Den indeholdt altså lidt fløderester. Den mælk anså vi børn for at være en stor delikatesse. Vi nød at drikke håndskummet mælk eller bruge den på frugtgrød. Det var egentlig først på Refsnæsskolen, jeg fik rigtig sødmælk. Sødmælk var hos os noget, der kunne indbringe kontanter, så den kunne vi ikke selv nyde ret meget af.

Majeristen i Askildrup var kendt for at lave gode oste. Der kom et tilbud fra mejeriet, om at vi kunne købe billig ost. Vi bestilte 2 oste. Det viste sig at være nogen meget store klodser, da de ankom. Vi begyndte straks at spise af den ene. Den blev spist. Så tog vi fat på den næste. Men så gik det ikke nær så hurtigt med at få den spist. Osten blev nemlig stærkere og stærkere, medens den lå. Til sidst var det kun min far og mig, der kunne lide den. Da var den så stærke, at den ligefrem bed i munden, når vi spiste af den. Jeg nåede ikke at opleve, at vi blev færdig med denne ost, for jeg kom på Refsnæsskolen, før den var spist færdig.

Egenproduktion af ting, det ikke var til at få:

Produktion af smør:

Der var smørrationering dengang. Den omgik vi ved, at min mor selv kærnedede smør. Hun havde godt nok ingen kærne. Men hun hældte fløden i et lerfad og piskede så løs med et håndpiskeris indtil fadets indhold forvandlede sig til smør og kærnemælk. Det hjemmelavede smør var udmærket, når det blev saltet lidt. Det var lysere i farven, end det, vi fik fra mejeriet. Den kærnemælk, der blev i forbindelse med tilblivelsen af mors smør, var meget bedre, end den, vi købte på mejeriet.

Kartoffelmel:

Vi lavede mange andre ting, som det var svært at købe i tilstrækkelige mængder. Engang lavede vi kartoffelmel. Vi lånte en håndtrukken maskine, hvori vi kunne rive kartoflerne. De revne kartofler blev herefter lagt i et trækar med vand. Vand og de revne kartofler blev rørt godt sammen. så blev vandet hældt over i et andet kar. De revne kartofler blev brugt til griseføde. Vandet der var hældt fra kartoflerne var brunt og ulækkert at se på. Det fik nu lov at stå og bundfælde sig en rum tid. Så blev vandet forsigtigt hældt ud på jorden. På bunden af karret lå der nu et lag brunt slam. Det var det, der med tiden ville blive til fint hvidt kartoffelmel.

Karret blev fyldt igen og slammet på bunden blev rørt ud i vandet. Herefter gentog processen sig. Det gjorde den adskillige gange. Efter hver ny bundfældelse var melet blevet hvidere. Da melet havde fået en antagelig hvid farve, blev det fyldt i en tøjpose og hængt til tørring udendørs. Det skulle hænge, hvor der var vind, men ingen regn. Det skulle hænge ude i lang tid, før det var tørt nok til at kunne opbevares og bruges. I forhold til den mængde kartofler, der var blevet revet, var udbyttet af kartoffelmel ikke imponerende.

I begyndelsen af processen var der et fint hvidt skum. Det lignede grangivelig flødeskum. Min bror og jeg var på nippet til at narre nogle af min søsters veninder til at spise det. Men så kom min søster og kunne nedlægge forbud mod, at de smagte på det. Det er jo ikke al drilleri, der lykkes.

Produktion af hvedemel:

Et år blev vor absolut frugtbareste jordstykke tilsået med hvede. Det drejede sig nu kun om en kvart vang. Jeg syntes, at hveden så lidt underlig ud, da den blev moden. Det var første gang, jeg så hvede overhovedet. Hvede var ikke en kornsort, der blev dyrket meget af på vor egn. Da hveden blev høstet og tærsket, blev den kørt til møllen i Mølholm. Her blev den malet og sigtet til hvedemel og klid. Mølholm ligger mellem Lyngby og Store Brøndum. Her var der dengang en vandmølle, der endnu var i drift. Så havde vi også supplement til vor melrationer. Vi gjorde det nu kun det ene år. Jeg tror ikke, Mor var tilfreds med vor hjemmeavlede mels kvalitet. Hun klagede over, at det klumpede, når hun bagte med det.

Produktion af sirup:

Et år ville vi lave sirup. Det kunne laves af vore foderroer. Vi skrællede altså en del sukkerfoderroer og skar dem i små stykker. Herefter blev de kogt grundigt. De kogte roer blev nu siet fra kogevandet. Dem fik grisene også at æde. Nu gjaldt det så om at få kogt vandet ind, så der kunne blive en antagelig sirup ud af det. Det tog lang tid. Et døgn tror jeg. Alt det vand, der dampede af gryden1 kondenserede på køkkenets kolde flisevægge. Vandet flød derfor ned af dem, medens kogningen foregik. Der kom sirup ud af det. Det blev mørkere, end købesiruppen var. Vores sirup indeholdt jo alle de urenheder, som købesiruppen havde fået raffineret fra. Det kunne også smages. Vores hjemmelavede sirup var noget stærkere i smagen, end Brugsens sirup var.

Avl af tobak:

Et år dyrkede vi tobak. En af de evindelige klagesange, vi hørte, når folk kom sammen dengang, var om tobaksmanglen. Vi såede derfor et bed i haven med tobak. Den kom fint op. Det blev nogle store planter - sådan husker jeg dem. Men det kan jo skyldes, at jeg ikke selv var så stor - De havde store grønne blade, der var fedtede. Vi fik fortalt, at vi ikke måtte røre planterne, da det fedtede på dem var giftig medicin.

En dag blev bladene plukket af og båret ind i huset. Det hjalp vi til med. Bagefter var der naturligvis grundig håndvask. Bladene blev nu hængt til tørre på snore på loftet. Der kom de til at hænge meget længe. Jeg tror ikke, far nogensinde fik røget et eneste af disse tobaksblade. Måske havde han mistet modet, inden han fik begyndt. Eller måske var der nu kommet mere og bedre tobak i butikkerne. Tobaksbladene fik i al fald lov at hænge på deres snore i flere år.

Perikum:

Et år meddelte Brugsen i Blenstrup, at Spritfabrikkerne i Ålborg manglede perikum, hvorfor Brugsen indhandlede denne plante. Vi strejffede så rundt på markerne og plukkede perikum, som voksede i markskellene og på andre udyrkede jorder. Jeg var meget lille dengang. Jeg var også næsten blind. Men jeg husker dog nogle ture sammen med min mor. Det var dejlig sommervej. Der hvor der var mest perikum at plukke, var naturligvis inde på Lindendorfs marker. Her var vi ikke velkomne, vidste vi godt. Fristelsen til at gå derind var meget stor. Vi modstod ikke fristelsen. Vi blev set af en af eleverne på Lindenberg Han sagde dog, at han personlig var ligeglad. Men han rådede os til at forsvinde inden forvalteren så os. Det gjorde vi så. Den perikum, vi leverede skulle være frisk. Den blev derfor lagt i vand, når vi kom hjem med den om aftenen. Det gav en meget

kryddret duft i laden næste morgen. Vi plukkede så vidt jeg ved kun perikum denne ene sommer. Perikumsnaps er jo ikke det, der drikkes mest af i Danmark, selv om den er flot at se på og smager udmærket.

Levering af varer:

Mange af de varer, vi købte blev leveret af handlende ved døren. Her er omtalt, hvordan vi fik fisk, rugbrød og øl. Men vi fik da mange andre ting bragt. Brugsen havde ingen udbringningsordning. Det vi skulle have i Brugsen måtte vi selv hente. Men det gav os jo ærinder til Blenstrup med den snak med folk, dette kunne føre med sig. Mange af brugsvarerne blev som omtalt bragt til døren af mælkekusken.

Da vi boede ved en landevej, fik vi ret tit besøg af omrejsende handelsfolk. Hvis disse solgte tøj, hvad de som regel gjorde, kaldte vi dem bindkræmmere. Samme ord som Blicher bruger i A Bindstow. De kom ind med deres sæk, der var fuld af tøj. Mor blev sur, når de kom, for det betød tab af arbejdstimer beregnet til andet formål. Men mange af dem var dygtige handelsfolk. Det gjaldt om for dem at få åbnet for sækken, inden mor fik sagt, at det ingen interesse havde. Når sækken først var åben, skete det jo mange gange, at der alligevel blev handel ud af det.

Posten kom, når han havde ærinde. Det var ikke posten, der bragte avisen ud. Derfor var det ikke hver dag, vi så ham. I Blenstrup kommune var der 2 postruter. De 2 landpostbude gennemkørte deres ruter på cykel hver eneste dag uanset vejret undtagen om søndagen. Kom han, når der blev sovet middagssøvn, eller når der ingen var hjemme, lagde han bare posten i bryggerset på bordet der. I bryggerset var der altid åbent. Skulle vi sende breve, skulle de afleveres til posten. Som regel havde vi ingen frimærker, så lagde vi blot pengene til frimærkerne ved blevet, han skulle tage med sig. Så sørgede posten for, at frimærkerne blev sat på. Posten afleverede også penge, og han indkasserede penge, hvis der skulle betales regninger. Kom posten ved den tid, hvor vi var i gang med at drikke eftermiddagskaffe, blev han budt indenfor. Det skete faktisk, at han sagde ja tak. Den slags havde postbudene på landet tid til dengang. Der er vist tale om en meget kraftig forringelse af postbudenes arbejdsmiljø i vore dage i forhold til dengang, selv om de nu kan sidde i lukkede biler i stedet for at skulle ase sig frem på en tungt belæsset cykel i al slags vejr op af stejle bakker.

Der kom mange andre folk med ærinde til os. Der kom naturligvis private kreaturhandlere, der lige kikke indenom for at se, om der var mulighed for en handel. Normalt leverede vi til slagterierne i Ålborg. Men det forhindrede nu ikke far i indimellem også at handle med egnens kreaturhandlere, hvis de ellers kunne blive enige om prisen. Blev en handel sluttet, var det med håndslag og kontant afregning på stedet. Kreaturhandlerne havde magt over tingene og gik med store tegnebøger indeholdende mange store sedler.

Strømforsyningen på egnen tog en transformatorforening sig af. Den ejede transformatorstationen i Blenstrup og havde etableret hele egnens lavspændings net. Ville vi have elektricitet, måtte vi være medlem af transformatorforeningen. Det var før forsyningsselskaberne blev dannet. Transformatorforeningen var overskuelig. Den blev ledet af en bestyrelse, som var demokratisk valgt af egnens folk. I transformatorforeningen havde vi altså indflydelse, hvis vi ellers kunne overbevise flertallet. Der kom en mand fra foreningen et par gange om året og aflæste måleren. Han satte sig så ind ved spisebordet i stuen og beregnede, hvad vi skulle betale i strømavgift. Det var ikke meget strøm, vi brugte. Alligevel kunne sådan en el-regning være en belastning for en lille økonomi som vores. Vi børn blev derfor opdraget til at passe på, at vi ikke brugte for meget og unødvendig lys.

Sygekassen var også en forening, som det var en frivillig sag, om vi ville være medlem af. Men det var alle nu. Vi betalte et kontingent, som blev opkrævet af min mosters mand Christian Poulsen. Han kom altså engang imellem for at opkræve penge. Men da vi jo var i familie, og han var glad for at snakke, så trak hans besøg selvfølgelig ud. Skulle vi til lægen, var det ikke nok, bare at være medlem af sygekassen. Vi måtte til Dollerup og hente en sygeseddel. Den skulle vi aflevere til lægen. Jeg tror, at sådan en seddel kostede 1 krone. 1 krone var naturligvis også dengang overkommelig. Men den havde unægtelig en større værdi, end den har i dag. Der var jo også ulejligheden med at skulle hente sygesedlen. Der var 1 kilometer til Dollerup. Lægen boede i Fjellerad ca. 4 km. Borte. Det var altså forbundet med en hel del besvær og udgift, hvis vi skulle til lægen. Det gjorde vi derfor så lidt som muligt. Men var der alvorligere sygdomstilfælde, tog lægen faktisk ud til patienterne. Da jeg var lidt af en ulykkesfugl som lille, var jeg flere gange årsag til, at lægen blev tilkaldt. F.eks. faldt jeg engang over en vognstang og fik derved et halmstrå langt op i næsen. En anden gang sad jeg på en kælk, som blev trukket af mine ældre søskende. Uheldigvis kom vi for tæt på et pigtrådshegn. Det rev mit øjelåg op. Det kunne jo være gået meget galt. Det gjorde det ikke. Jeg har trods alt været heldig i tilgift til mine ulykker.

Der kom folk og inspicerede fra maskintilsynet. De gjorde ikke så meget ud af det. De gik en runde og kikkede. Vi fik i mange år, når Maskintilsynet kom, en venlig henstilling om at få afskærmet vores vandværk. Den oprindelige afskærmning af træ, rådnede bort. Tandhjulene og drivhjulet, hvorpå remmen hen til motoren sad, var ikke afskærmet overhovedet. Der blev ikke gjort noget ved det, og der skete os ikke noget af den grund. Noget andet var så, at det var kusende farligt, når vanværket kørte, uden nogen afskærmning. Hvor kunne der dog let være sket noget, for vi pumpede vand i al fald 2 gange om ugen. Men der skete ikke noget. Vi børn overholdt de strenge påbud, vi havde fået, om ikke at komme i nærheden af hjulene, når vandværket var i gang.

Vi fik besøg af skorstensfejeren et par gange om året. Vi havde 2 skorstene. Han gik op på loftet og åbnede en lem ind til skorstenens indre. Han sænkede en kost ned gennem røgkanalen, så soden blev fejtet ned i en spand, han havde stillet ved skorstenens fod nede i køkkenet. Soden blev båret ud i askespanden og endte på møddingen. Han lavede også brandtilsyn. Han påpegede i mange år, at vi kun havde en trædør mellem bryggerset og laden. Men det blev der heller ikke gjort noget ved, og der skete os ikke noget af den grund. Men egentlig var det underligt, at far ikke var blevet mere opskræmt af ildebranden, vi havde haft. For ilden ville i tilfælde af brand have særdeles let ved at brænde sig igennem denne tynde trædør. Skorstensfejeren var en lystig mand. Han kunne lide børn. Han var meget interesseret i, hvor meget jeg egentlig kunne se, dengang jeg var næsten blind. Engang satte han en snavset hånd helt hen til mit højre øje og spurgte, om jeg kunne se, hvilken farve, hånden havde. Jeg kunne godt se, den havde farve som en hånd, der var snavset. Men det var altså ikke så let for en femårig at forklare. Jeg sagde derfor, at hånden var sort. Det blev der grinet meget af. Det forstod jeg slet ikke, for jeg havde ikke forsøgt at sige noget morsomt.

1 gang om året kom der en optæller. Det var også en af egnens folk. Han havde et stort skema med, som han skulle udfylde. Det der skulle tælles op var alt vedrørende landbruget. F.eks. antal dyr af hver art osv. Han kom også ind i stuen med sine papirer. Var far ikke hjemme, var det mor, der gav ham oplysningerne. Det lettede alle parter, at hun også vidste besked. Medens han var der og udfyldte sine skemaer, blev der da også udvekslet nyheder og kommenteret begivenheder, der var sket på egnen.

I sensommeren kom der en blind børstenbinder forbi. Han hyrede en bil med chauffør 1 gang om året og drog så ud på landet for at sælge sine produkter. Vi handlede med ham. Men jeg har aldrig talt med ham. Men han var den første voksne blinde, jeg stiftede bekendtskab med.

Tøjvask:

Når vi vaskede, foregik det med håndkraft. Almindelig klatvask foregik i en zinkbalje med varmt sæbevand. Den stod på en taburet. Selve vasken foregik på et vaskebræt. Det var mors arbejde. Jeg tror det krævede gode kræfter at stå bøjet over baljen og skrubbe tøjet op og ned af vaskebrættets riflede zinkbelægning. Vi havde storvask ca. 1 gang om måneden. Så var der tændt op under gruekedlen. Her kunne vi brænde alt muligt affald. I gruekedlen blev tøjet først kogt i sæbevand. Herefter blev det skrubbet i en håndtrukken vaskemaskine. Det var en zinkkasse med trætræmmer i bunden. Den blev fyldt med varmt vand. I den blev tøjet lagt. Ned i denne kasse oven i tøjet satte vi en halvcirkelformet indretning med trætræmmer på ydersiden. Denne indretning endte i 2 håndtag. Vi kunne så skrubbe tøjet ved at trække håndtagene frem og tilbage. Så gled de 2 sæt trætræmmer mod hinanden og skrubbete på tøjet. Det var børnenes opgave at trække vaskemaskinen. Det har jeg ofte gjort. Heller ikke det arbejde kunne jeg kalde interessant. Men nogen skulle jo gøre det. Det var ret kedsommeligt. Der blev hele tiden ved med at være tøj, der skulle have turen igennem vaskemaskinen. Så skulle tøjet tilmed skrubbet længe i vaskemaskinen, syntes jeg.

Når tøjet var vasket blev det hængt op på tøjsnoeren. Den hang ude bag ved huset inde på marken parallelt med landevejen. jeg har aldrig hørt om, at vi fik tøj stjålet fra tøjsnoeren. Det er måske mærkeligere end vi i dag synes, for tøj var en mangelvare dengang. Der kom ikke helt få fremmede ad landevejen. At der var frit udsyn til vores vasketøj, tænkte jeg ikke på dengang som et problem. Vi havde på landet ikke mulighed for at have så mange hemmeligheder for hinanden. stedet var velvalgt til tørresnoeren, her var der god plads og vestenvinden blæste uhindret. Her tørrede tøjet godt. Når tøjet var tørt, blev det taget ind, lagt sammen og senere strøget. Mor havde 2 strygejern. De var af massivt jern. De blev varmet på komfuret, senere på primus. Medens hun brugte det ene, stod det andet til opvarmning. Når det strygejern, hun brugte, var ved at blive koldt, skiftede hun dem om.

Reparation og omsyning af tøj:

Meget af mors tid gik med at reparere tøj og sy tøj om. Det var dengang vanskeligt at få penge nok til tøj til os alle. Vi var en familie på 7 personer. Men det var også et stort problem, at butikkerne havde så få varer at sælge. Var der ikke andet, mor kunne give sig til, var der altid strømper, der skulle stoppes eller strikkes, knapper der skulle sys i, tøj, der skulle lappes og lignende gøremål. Det meste af det ny tøj, der blev købt, var tøj, indkøbt i metermål. Heraf syede mor tøj til sig selv og til os børn. Hun havde en symaskine, der blev trukket ved håndkraft. På maskinen sad et håndsving. Når hun drejede det rundt, arbejdede symaskinen. På den syede hun.

Far brugte ikke mange penge på nyt tøj. Han gik helst i sit blå arbejdstøj. Kun når han skulle til byen eller til gilde, tog han sit bryllupstøj på. Det havde han i rigtig mange år. Det blev jo ikke ved med at være moderne. Men penge til nyt tøj til ham var der ikke. Jeg er ikke fri for at tro, at det passede ham udmærket. Min manglende interesse for tøj har jeg ikke fra fremmede.

Maling og tapetsering:

Fra tid til anden skulle det indre af stuehuset males. Det gjorde vi i almindelighed selv' vi købte malingen og penslerne i brugsen. Vi malede i reglen kun 1 rum ad gangen. Malingen skete altid om sommeren. Da var der bedst lys. Vi opholdt os ude en stor del af tiden. Så var det også til at lufte ud, uden os derved spildte den dyrebare varme. Da den store dagligstue skulle males. Ofrede vi en maler til at gøre det. Det tog ham et par dage. Han må have gjort sit arbejde godt, for hans maling kom til at holde i mange år.

Væggene i stuerne og i soveværelset var tapetbeklædte. Dette tapet holdt ikke så længe. Dels var der megen fugtighed i væggene, da huset aldrig blev varmet ordentlig igennem. Dels holdt tapetklistret i særlig længe. Det var melklistet. Tapetet kom let til at hænge løst på væggene med deraf følgende risiko for at blive huller. Tapetseringen var også en opgave, som vi selv stod for. Vi lånte tapetbogen i brugsen. Det var en medet stor og tyk bog. Bladene i den var prøver på det tapet, vi kunne købe gennem brugsen. Vi bestilte så det antal ruller, det var nødvendig for at få stuen tapetseret. Det var vigtigt, at få skrevet det rigtige nummer. Jeg husker, at det var ved at gå galt. Vi havde set et sjovt tapet i bogen med nogle hunde, der spillede fodbold. Det syntes jeg var meget sjovt. Lige før bogen skulle sendes tilbage til brugsen med mælkevognen, opdagede min mor, at hun i distraktion havde skrevet numret på det tapet på bestillingssedlen. Hun nåede dog at få rettet fadæsen i tide. At indkøbe tapet, vi ikke ville bruge, var der ikke råd til.

Genbrug:

Nu er det blevet så moderne med genbrug. Genbrug er en god ting. Vi kan ikke bare bruge løs af jordens resurser og så glemme vore efterkommere. Genbrug er bare ikke noget nyt for mig. Jeg er opvokset i en genbrugsøkonomi. Sandheden i ære, så var det ikke med tanker på kommende generationers overlevelsesmuligheder, vi genbrugte ting hjemme. Det var fordi vi dels ikke havde råd til at købe nyt. Dels fordi det var så svært at få nye ting i butikkerne i det hele taget. Det her foregik i krigens sidste år og i de første vanskelige år lige efter krigen.

Der hvor genbruget nok var mest synligt var vores genbrug af tøj. Det var en selvfølge, at tøj indkøbt til en af de ældre søskende gik i arv til os yngre. Det krævede selvfølgelig lidt omsyning. Men tøj blev nu engang ikke kasseret, før det var slidt helt op. Det var derfor en stor begivenhed, hvis vi endelig fik noget nyt tøj, som ikke havde været brugt af nogen før os. Når tøjet så var slidt op og ikke kunne repareres mere, endte det sine dage som kar og gulvklude. Når de så heller ikke kunne bruges længere, blev de brændt, så de endelig kunne forsvinde helt, og vi kunne udnytte den brændværdi, der var tilbage i dem.

Når vore træsko var slidte, blev der indkøbt træskobunde. Dem fik vi hos "Træhandleren" i Blenstrup. Vi gik i spidsnæsede træsko. De var næsten helt af træ. Kun foran, der hvor foden går ned i træskoen, sad en krave af skind. Denne krave blev ikke sådan slidt op, som træskobundene gjorde det. Altså blev den taget af de gamle træskobunde og ført over på de ny træsko. Så blev bundenes trædeflader forsynet med nogle ringformede metalbeslag. Så varede det noget længere, før træskobundene igen skulle skiftes ud. Det kunne derfor virkelig høres, når vi gik på brolægning eller på asfalteret vej. Men vi elskede nu vore træsko. Det var meget svært at få os jaget i sko. Havde vi sko på, var vi fine, og var derfor pålagt utallige restriktioner for, hvad vi måtte, og især for hvad vi ikke måtte. Sko måtte ikke blive snavsede. Der var derfor så lidt, vi kunne, når vi gik i sko. Så var det helt anderledes befriende at have sine træsko på, så kunne vi gå og løbe i al den jord, vi havde lyst til. Gummistøvler havde vi ikke. De kunne slet ikke fås. I al fald ikke under og lige efter krigen.

Vores daglige avis og de ugeblade, vi tid efter anden fik forærende, blev gemt efter at de var blevet læst. Gamle aviser kan bruges til meget forskelligt i en husholdning. Rullede vi en avis sammen, havde vi straks en glimrende e fluesmækker. Den var der god brug for. Fluer var der masser af. De havde ypperlige yngleforhold i møddingen, der lå i husets umiddelbare nærhed, og i stalden. Mindst 1 gang om dagen hele sommeren igennem gik fluejagten i køkkenet. Det var en krig med mange faldne. I al fald på den ene side af fronten. Men det var også en forgæves krig. Næste dag var der lige så mange fluer igen i køkkenet.

Gamle aviser blev også brugt til at lægge på nyvaskede gulve for at beskytte dem mod det snavs, vi uvægerligt slæbte med ind, selv om vi inde gik i strømpesokker eller i hjemmelavede kludesko. Dagen før, vi skulle have gæster, blev gulvene vasket og dækket med aviser. Så kunne de være pæne til gæsterne kom. Når gulvene skulle ferniseres, skulle de også være rene. Derfor blev de vasket og dækket med aviser. Så kunne ferniseringen gøres lige før vi gik i seng. Så kunne gulvene være nogenlunde tørre til næste morgen. Vi brugte også gamle aviser som toiletpapir. Det hændte dog, at vi havde glemt at få papir med, når vi gik i stalden for at besøge. Så var vi nødt til at bruge halm. Det var yderst effektivt. Men det kradsede en del. Gamle genbrugte aviser endte som optændingsmateriale i komfur og kamin. Alt det træ, der blev til overs i bedriften og husholdningen, blev indsamlet og brændt enten i gruekedlen eller i komfuret. Det gjaldt også afskårne grene fra træer og buske i haven og gamle hindbærris. Den eneste undtagelse var afklippet fra tjørnehækkene, som omgav vor have. Det blev i stedet kørt ned i den nærliggende kridtgrav, hvor det gjorde god fyldest som bålmateriale, når der skulle være st. Hans bål eller valborgaftens bål 29. April. Vi brændte bål begge aftner hos os. Det var lidt af en specialitet for egnen.

Asken fra gruekedel, kamin og komfur blev skovlet op i en spand og båret ud på møddingen. Derfra blev den kørt ud på markerne sammen med møget og brugt som gødning der. I askespanden kom vi også kaffegrums og teblade. Alt det øvrige organiske affald fra husholdningen - først og fremmest kartoffelskrøller, men også kålblade, gulerodstoppe osv. - blev enten givet til grisene eller til hønsene. De betragtede det vist som et spændende tilskudsfoder - en afbrydelse af hverdagen. Også grovere ting fra haven som grønne kartoffeltoppe, kålstokke og rabarberblade gik denne vej.

Alle de jern- og metaldele, der blev kasseret i husholdningen og i bedriften, blev omhyggeligt indsamlet og solgt. Dengang var der mange, der gerne ville købe gammelt jern. Det var nok ikke så meget, vi fik for det. Men det var da et tilskud, det var værd at tage med. Det var ofte os børn, der fik lov at sælge det mod at indsamle og transportere det frem til køberen. Det gav lidt ekstra lommepege. Dengang var der ikke megen emballage. Der var ingen plastposer, ingen plastbeholdere af nogen slags. Plastic var vist ikke opfundet endnu' i al fald var det ikke nået ud til os. der var heller ingen engangsflasker. Konserver i metaldåser fandtes vel. Men det var ikke noget, vi købte. Maling c fernis fik vi i metaldåser. De blev, når de var tømt, klemt sammen og indsamlet som gammelt jern. Papirsposer kunne genbruges. Papkasser og indpakningspapir blev omhyggelig gemt. Vi vidste aldrig. Måske kunne de bruges senere. Det kunne de som regel også.

Selv det grønne affald, der blev luget bort i blomsterhaven blev genbrugt. Vi havde en vandbeholder på gårdspladsen. På den var der i sin tid, da den blev bygget, blevet kastet et tyndt lag jord hen over. Det så lidt nøgent ud, syntes min mor. Hun havde en ambition om, at vandbeholderen også skulle blive grøn. Derfor lagde hun alt det bortlugede ukrudt oven på den i håb om, at noget af det ville slå rod gro og gøre den grøn. Det skete faktisk. Men det tog lang tid. Da den så var blevet grøn og frodig, blev den revet ned. Men det var først mange år senere. Det eneste, jeg ikke kan huske, der var nogen genanvendelse for var skår af glas og lerpotter.

Vore lege:

Af det foregående kunne det se ud som om, vi arbejdede altid. Det gjorde vi dog slet ikke. Der var megen tid til leg. Det var medens jeg endnu var hjemme hos mine forældre, jeg legede mest og bedst. Da jeg kom på reftnæsskolen, var det på en måde slut med at lege. Der legede de på helt andre måder, end vi gjorde hjemme. vi hjalp til med arbejdet. Det var et led i opdragelsen. Jeg har dog aldrig skullet udføre opgaver, der oversteg mine kræfter og evner. Guderne skal vide, at det kunne være irriterende at blive kaldt på midt i en spændende leg, fordi jeg skulle gøre dette eller hint, eller jeg skulle have bebrejdelser, fordi jeg havde glemt at gøre noget, jeg var blevet pålagt at udføre. Det har de fleste børn nok oplevet. Men jeg tror egentlig, at vi var lidt stolte af at kunne gøre nytte, selv om vi jo ikke netop var os dette bevist. Der var brug for os. Det, vi gjorde, betød noget. Vi blev regnet med. Vi kunne tillade os at føle os store, når der var noget vi skulle gøre. Jeg tror, det var en meget sund holdning, vore forældre havde. Det gav os selvværd. I voksenalder har jeg oplevet børnepædagoger reagere meget vredt mod denne indstilling. For dem var det misbrug af børn, at de skulle have pligter. Jeg tror, de havde uret. Det var et modesynspunkt i tresserne og udtryk for korrekt politisk tænkning dengang.

Stendyngerne:

Hjemme havde vi flere dynger af murbrokker. De var blevet til overs efter branden og genopbygningen af de brændte huse. Det var de ukurante sten, der lå i disse dynger. Det var dem, der var knækket eller slået i stykker. De kunne ikke genanvendes, da husene blev genopført. For os børn var disse stendynger en utrolig legeplads. Her har vi virkelig tilbragt mange lykkelige timer. Med murbrokker kunne vi gøre mange ting. Vi stablede dem op til små huse, som vi så tækkede med brædestumper. Så var det vores beboelseshuse. Vi kunne også stille dem på højkant i rækker. Så markerede stenrækkerne mure. Vi kunne så indrette de derved fremkomne huse som stalde. Dyrene i staldene udgjordes af mindre flintesten. Dem var der mange af overalt. Vi kunne også bygge byer med murbrokkerne. Så var hver sten et hus i byen. Modeller til byerne havde vi fået ind i hovederne, når vi havde været med i Ålborg, Blenstrup eller en anden by.

Fantasien som inspirator til lege:

Legetøj havde vi ikke så meget af, selv om det ikke var helt ukendt for os. Meget af det, vi brugte, var skrammel, vi fandt. F.eks. Kunne en træpind i en drengs fantasi let blive til et gevær eller et sværd alt efter, hvad der nu var brug for.

Vore lege var meget fantasifulde. Vores fantasi blev i høj grad næret af det, vi hørte og læste om. Når læreren f.eks. I skolen læste "Robinson kruse" så legede vi "strandet på en øde ø". Når han læste Odysseen, så sejlede vi Middelhavet tyndt i Odysseus's kølvand. Vi så engang en film, der hed "Røverne fra Rold". Den var jo spændende. Byen Rold kendte vi. Den lå en halv snes kilometer borte i sydvestlig retning. Den film gik rent ind. Vi legede røverne fra Rold i tiden efter. Når vi hørte i historietimerne om Skipper Clement, bekæmpede vi herremændene. Skipper Clement var populær, for hans bedrifter havde jo fundet sted netop på vores egn. Vi delte vore forældres skepsis overfor de store gårdmænd og godsejerne, ingen tvivl om det. Vi var derfor altid på bøndernes parti, når vi i fantasien udkæmpede store slag med herremændene.

Ålborg Amtstidende havde en fortløbende tegneserie om kaptajn Caby - vi udtalte det Caby - der sejlede verden rundt med sit gode skib Krak og sin meget bange styrmand. På disse togter oplevede de alverdens ting af utrolig eventyrlig art. Det var lige stof for små drenges fantasi. Når vi hentede avisen var det altid Kaptajn Caby, vi læste først. Jeg kunne jo ikke læse avisskriften. Men det kunne mine legekammerater. De læste meget gerne disse historier højt for mig. Mange af vore lege handlede om søen og skibe. Mine legekammerater var naboens 3 drenge, der var jævnaldrende med mig. Den yngste af dem var knap så fortabt i søen, som vi andre var. Sjovt nok var det ham, der i en periode i voksenalder tog ud at

sejle. Den mest søinteresserede blev skibsværftsarbejder på Fyn. Men når han havnede der, handlede det vist mere om, at der var der godt arbejde at få for en ufaglært, end at det var spændende at bygge skibe.

At lave hjemmelavet legetøj:

Vi lavede skibe ved at save en brædestump spids i den ene ende, så borede vi et hul midt på brættet og satte en pind deri som mast. Så var det et skib. Det kunne eventuelt udbygges ved at sømme en klods ovenpå. Så havde skibet fået et styrehus. Skulle det så være helt fint, hængte vi tøjstykker i masten som sejl. Vand, hvori disse skibe kunne sejle, havde vi ikke så meget af. Vi havde ingen naturlig dam i nærheden. Det var ikke så populært, hvis vi sejlede i møddingspøllen. Det lod vi derfor som regel være med. Men der var jo dyrenes vandtrug. Her var der vand, og her sejlede vore små hjemmelavede træskibe lystigt. Men det var ikke altid, vore skibe kom i vandet. Jeg havde i flere måneder et skib, der var lavet af en stump cykelskærm, hvor enderne var forsøgt lukket. Det var dog ikke lykkedes. det skib sank, hvis det blev puttet i vandtruget, så det gjorde vi ikke. Min fætter, - de 2 af naboens drenge var også mine fætre - havde et tilsvarende skib. Vi sejlede med vore skibe rundt på naboens grund og de nærmeste marker. Vi kom i fantasien verden rundt sejlen i disse skibe. Vi lagde også pinde på jorden i bådform. Så havde vi i fantasien et fartøj, med hvilket vi sejlede på alverdens have og oplevede alverdens ting.

Boldspil og andre lege med særregler:

Min søster var meget glad for at spille bold. Når hun spillede, ville jeg også gerne spille bold. Men det voldte uægtelig problemer. Her spillede mit manglende syn en rolle. Det var ellers ikke noget, vi tænkte alverden over, når vi legede. Men jeg kunne altså ikke se at gribe en bold. Skulle vi spille bold, måtte jeg have særregler. Alligevel var det ikke godt. Jeg tabte altid.

Vi hoppede paradys, og vi hoppede mand. Det er begge hinkelege bare med forskellige figurer. Dem tegnede vi i gruset med en pind. Hinkestenen var en tilfældig sten, vi fandt. Her måtte der også dispenseres lidt, når jeg skulle være med. En af reglerne gik ud på, at vi ikke måtte træde på stregerne. Det var naturligvis svært, når jeg havde problemer med at se dem. Men så dispenserede vi lidt. Jeg måtte gerne træde på stregerne, når bare det ikke blev alt for meget.

Leg på og ved vejen:

Vi legede ofte på vejen eller i vejgrøften ved siden af vejen. Det var vist ikke helt ufarligt, for det var en amtslandevej med en ikke helt ubetydelig trafik. Der skete nu aldrig noget. Der var jo dengang ikke så mange biler, og dem der var, kørte ikke nær så hurtigt, som de senere kom til. Når det havde regnet eller sneen smeltede, flød vandet i stride strømme ned af vejen ude ved siden. Her byggede vi dæmninger. Om sommeren byggede vi dem af mudder. Om vinteren i tøbruddet byggede vi dem af sne. Vi kunne godt få vore damme fyldt med vand. Men det lykkedes aldrig at få vandet til at strømme ud over dæmningen, så vi kunne bygge vandmøller. Det tilstrømmende vand flød bare uden om vore konstruktioner, når dammen bag dæmningen var fuld. Jeg begreb dengang ikke, hvorfor dette kunne ske. Vi havde jo fungerende vandmøller på egnen dengang. vi vidste altså derfor at det måtte kunne lade sig gøre. Bare ikke når jeg lavede dæmninger. Det var surt.

Ind imellem tegnede vi. Vi havde en kridtgrav 50 meter fra vores hus. Der kunne vi bare gå ind og hente en klump ypperlig skrivekridt, når vi skulle bruge noget at tegne med. Det, vi som oftest tegnede på, var som end landevejens asfalt. Det blev der mærkelig nok ikke skredet ind overfor. Det forsvandt da også, når der kom regn. Ind imellem var det vandtruget, der skulle males op med kridt. Det

pyntede. Men når kridtet blev tørt, kunne vi bare børste det af med en hånd. Skrivekridt var ikke noget stabilt materiale til tegning. Vi kunne i vore dage måske nok ønske, at graffitimalerne benyttede skrivekridt, når de udfolder deres kreativitet.

Leg hos naboen:

Da jeg blev lidt større - fra jeg var ca. 9 år - foretrak jeg at lege ovre hos mine legekammerater. Jeg var den mindste i min søskendeflok. Mine forældre var på det tidspunkt begge i slutningen af fyrrerne. Jeg havde tilmed et meget nedsat syn. Mine forældre var bekymrede over min voldsomme trang til udfoldelse. Der var så meget, der så let kunne gå galt. De søgte vel derfor at minimere risikoen på forskellig vis. Jeg følte mig derfor ofte overvåget og omgivet af forbud af alle mulige slags hjemme. Tilmed var jeg også dengang lidt af en vovehals. Også dengang havde jeg det med at gå i gang med at udføre ting, uden altid helt at gennemtænke konsekvenserne. Hos naboen var der ikke så meget opsyn med os.. Der var altså noget mere spillerum for mig og min udfoldelsestrang, følte jeg. Jeg skulle bare ikke fortælle alt det, vi foretog os, når jeg kom hjem. Gik jeg for meget i detaljer, kunne det udløse formaningsprædikener og i værste fald nye forbud. Ingen af delene kunne jeg bruge til noget.

Engang stod nabovens ældste dreng, der var 3 år ældre end mine legekammerater og jeg, og øste vand op af en sidebrønd til nabovens silo. Han havde for nylig høstet roetoppene. De var blevet lagt i siloen. Nu var de ved at falde sammen og blive til ingilage. Under den proces afgav de store mængder vand. Dette vand var særdeles ildelugtende. Det skulle øses op 2 gange om dagen, så længe toppene afgav vand. Medens han øste vandet op, drillede han os - de (bette) - med at kaste vandet efter os. De andre bjergede sig, de sprang til side, når vandet blev kastet. Det gjorde jeg ikke, eftersom jeg ikke så, han kastede det. Jeg fik altså en halv spand ingilagesaft ned over mig. Det kunne unægtelig lugtes. Da jeg kom hjem prøvede jeg på at lade som ingenting. Men det gik nu ikke. Lugten var for stærk og for umiskendelig. Den historie indbragte mig mange bebrejdelser.

Vi legede gerne på nabovens høløft. Her kunne vi lave huler. Engang havde nabovens kat født sine killinger et sted på høløftet. Et par dage senere flyttede den dem ind i en af vore huler. Vi overlod naturligvis galant vor hule til Mis. Den havde jo brug for den og killingerne var søde. Men der manglede 1 killing i kullet. Stolt var jeg, da det blev mig, der fandt den. Den mjavede ynkeligt og det kunne jo lede mig på sporet. På høløftet var der ingen lys. Der hvor jeg fandt killingen, var der buldermørkt. Der havde jeg altså min chance. Vi kunne ikke forstå, at katten havde efterladt killingen alene. Vi prøvede at sætte den ned til katten. Mis accepterede uden videre killingen. Og så var alle glade.

Til nabovens ejendom hørte nogle skrænter langt ude i hans mark. De var for stejle til at blive dyrket. De lå hen som vedvarende græsningsområde. Her havde han åbnet en lille sandgrav. Den tog han sand fra, når han foretog bygningsreparationer. Her var der godt at lege. Sandet var let at grave i, og vi kunne være så godt som uforstyrret derude. Der var simpelthen meget langt til nærmeste hus. Bakkerne, som vi kaldte disse skrænter, lå i nabovens yderste marker længst væk fra huset. Engang - det var i min mors barndom - havde Lindborg gods haft et landarbejderhus stående der. Det var revet ned, men fundamentet af huset lå der endnu. Træerne, der havde omgivet huset i sin tid, stod tilbage, og Husets brønd var intakt. Der kunne endnu pumpes vand op derfra med håndkraft. Det var et perfekt legested, hvor vi nød at være. Vi nød nok især at være uset af de voksne. Om vinteren tjente skrænterne som en udmærket kælkebakke. Om sommeren byggede vi hule derude ved at grave os ned i sandet.

Min hjemmelavede bøsse:

Engang havde en anden nabos dreng fundet på at påmontere en slangebøsse på et trægevær. Med det i hånden kunne han jage småfugle - gråspurve f.eks. - Den konstruktion beundrede vi meget. Mine legekammerater lavede sig lignende bøsser. Jeg var ikke så god til at arbejde med mine hænder - heller ikke dengang - så det endte med, at min far lavede sådan et gevær til mig. Jeg havde ikke plaget ham. Bare omtalt, at nu havde kammeraterne fået bøsse. En aften kom min far ind efter aftenmalkningen med et udsavet bræt og snittede løs på det resten af den aften. Næste morgen havde jeg også en bøsse. Jeg beundrede min fars håndsnilde grænseløst dengang. Det gevær var jeg henrykt for og havde det i et par år. Det var bestemt ikke noget sikkert skydevåben. Det kunne heller ikke slynge stenen ret langt bort. Men det gjorde ikke noget. Det lignede et gevær, og det kunne skyde. I øvrigt kunne jeg jo heller ikke se de fugle, jeg kunne have brugt geværet til at nedskyde. På et tidspunkt faldt slangebøssen af. Men det gjorde ingen forskel. Jeg var stadig glad for mit våben.

Vand og skov:

Vand havde vi ingen adgang til. Lege ved vand og i vand og badning forekommer derfor så godt som ikke i mine erindringer om legene derhjemme. Det nærmeste vand, vi havde, var Dollerup Å. Den løb midt nede i kørene. Der var langt derned. Der kom vi derfor sjældent. Det kunne hænde, vi gik derned en sommerdag og gik i vandet. Men der var nu ikke meget vand i den å. En aprildag vadede vi over åen. Da stod vandet højt. Det var så koldt, at det var ved at tage pippet f6a mig. Jeg var slet ikke vandt til at vade i så koldt vand. Men nu var vi kommet over. Så måtte vi jo tilbage igen samme vej, som vi var kommet. Det var grusomt. Men vi kom over. Det har næppe taget ret lang tid, for åen var ikke særlig bred. Det gjorde jeg aldrig igen. Lindborg Å lå også i nærheden. Men den å blev anset for at være farlig - det var en stor og vandrig å, så den forsøgte vi aldrig at bade i.

Vi havde heller ingen skov omkring os. Vi havde Alfreds skov. Men det var kun en klynge forblæste grantræer, der var plantet på en bakketop. Der er derfor overhovedet ikke knyttet minder om skove til mine barndomsoplevelser. Vores område var marklandet. Vi havde egentlig en meget lille aktionsradius. Engang gik vi ad bivejen mellem landevejen og Horsens, og nåede langt ned mod Horsens. Det oplevede vi, som var vi kommet umådelig langt hjemmefra. Jeg har gået samme tur i voksen alder, så tager den tur kun en god halv times tid. Der er altså stor forskel på børns og voksnes tids og afstandsoplevelser. Det gør bestemt ikke minderne, vi har, mere præcise.

Legetøj og indendørs aktiviteter:

Vore indendørs lege var nok mere lig bybørnenes lege, end vore udendørs lege var. Vi fik stort set kun legetøj til jul som julegaver. Måske også som fødselsdagsgave.

Det var en af årets store dage, når varekataloget fra Dahls Varehus kom. Mor kastede sig over siderne med tøj. Vi børn var nok mest interesseret i siderne med legetøj. Vi havde mange meninger om, hvad vi nu kunne ønske os til jul. Men der var nu kun udsigt til 1 stykke legetøj pr. Barn. Vi gav godt nok hinanden julegaver børnene indbyrdes. Men det var nu slet ikke købelegetøj, vi gav hinanden. Købelegetøj fik vi af vore forældre. I min familie fik vi ikke gaver af onkler, tanter, fætre og kusiner. Familien var så talrig, at det ville have gjort os alle fattige, hvis vi skulle op med så mange gaver. Mine bedsteforældre var døde på det tidspunkt, denne beretning handler om. Dem har jeg aldrig set.

Jeg fik en del trædyr, heste især. De blev gemt i en trækasse, min far havde lavet til mig. Den havde jeg stående under charselonnen. Hovederne på mine heste havde det med at knække af. Men det betød ikke så meget. De kunne sagtens tjene deres formål endda. Knækkede der et ben af, var det værre, for så kunne dyret ikke stå. Men så satte far en træpind på, som han nødtørftigt snittede til. Alle

kunne se, at det var et kunstigt ben, hesten havde fået, inklusive mig. Men det betød nu ikke så meget. Hesten kunne stå op, og det var mere vigtigt.

Julen:

Selve julen har jeg ikke så meget at fortælle om. Der blev bagt til jul. Det overværede vi for så var det spændende at være i køkkenet. Det var også der, varmen var. Den store dag, var når pakken fra Dals varehus kom. Den blev pakket op under fuld bevågenhed. Men vi børn måtte naturligvis ikke overvære, når julegaverne blev pakket ud. Vi havde juletræ. Det var aldrig noget stort træ, vi flottede os med. Det pyntede vi efter alle kunstens regler. Papkassen med julestadsen fra de foregående år, blev fundet frem. Der blev også hvert år produceret nyt julestads. I brugsen blev der indkøbt glanspapir og silkepapir. Så var det bare med at gå i gang. Der gik nogle aftner i december måned med at klippe julestads. Der var mange slags: Flettede julehjerter, flettede julestjerner, Kræmmerhuse, Jakobsstiger udklippet af silkepapir, Kurve lavet af tændstikæsker overtrukket med glanspapir. Glimmer, som var små sølvpapirstrimler, som kunne hældes over træet. Et år havde vi købt fehår. Det var glasfibre, som naturligvis så pæne ud, når de hængte på træet. Men dem blev min mor nu træt af, for de var nærmest uudryddelige i stuen. Støvsuger var endnu helt ukendt hos os. Godt at vi ikke dengang vidste, hvor farlige de må have været. Sådanne glasfibre, kan umuligt gøre andet end skade, hvis de kommer ned i lungerne eller ned i maven på børn og voksne. Far satte juletræet på fod. Det skete juleaftensdag. Foden blev også gemt fra år til år og genbrugt. Først når det var sket, kunne træet blive pyntet. Det var hos os børnene, der pyntede juletræet. Jeg kan ikke mindes, jeg har gjort det. Det tillod mit syn mig nok ikke. Men det gjorde mine større søskende.

Juleaftensdag fik vi stuvet hvidkål med mors hjemmelavede sylte midt på dagen. Min mor ville have sukker og kanel strøet på kålen. Det var gammel skik på egnen hævdede hun. Det lykkedes hende aldrig at overbevise nogen af os andre om, at det kunne smage godt. Vi gik ikke i kirke. Heller ikke juleaften. Men før gudstjenesten begyndte, gik vi udenfor for at høre, at de kimedede på kirkeklokken. Det lød anderledes, end den sædvanlige kirkeklokkeringning. Så vidt jeg fik fortalt, slog man den dag på selve kirkeklokken med hamre. Det var noget helt specielt for juleaften. Vi fik som andre mennesker julemiddagen om aftenen, juleaften. Vi spiste normalt and af egen avl. Men eftersom vi ikke altid havde opfødet ænder, må vi også have spist flæskesteg. Sikker er det i al fald, at vi aldrig ville have givet penge ud for at købe en slagtet and.

Juletræet blev herefter tændt. Vi prøvede i min tidlige barndom at synge et par salmer. Vi prøvede endda også at gå rundt om træet. Men det hørte nu hurtigt op. Vi var i min familie ingenlunde begavet med sangtalenter. Mine forældre sang begge så falsk, at selv jeg kunne høre det. Jeg er ikke særlig musikalsk. Derfor ville julesangen ikke rigtig løfte sig hos os. Men det vil den formodentlig heller ikke gøre mange andre steder. Så kom aftenens store højdepunkt, uddelingen af julegaverne. Så var juleaften forbi. I juledagene skete der ikke så meget. Vi havde ingen tradition for at spise julefrokost hos os. Vi børn var optaget af vore julegaver. Vi så hvad nabobørnene havde fået osv. Senere i juleugen kom så skolens juletræ.

Hos os var St. Stefans aften - anden juledag - en slags mininytårsaften. Hvor nogen større børn gik ud og skød lidt og øvede sig i nytårsløjerne. Selve nytårsaften var ret fredelig. Vi spiste igen god mad om aftenen. Vi spiste dog aldrig fisk nytårsaften. Dels var fisk svær at få. Men nok så væsentligt, det ville aldrig blive accepteret som festmad af mine forældre eller for den sags skyld af andre på egnen. Nytårsskyderi var der ikke meget af. Fyrværkeri kunne naturligvis fås i Brugsen. Men det var dyrt, så mange af os havde nok den oplevelse, at vi ikke fik meget for vores penge, når vi købte fyrværkeri. Det var i al fald min oplevelse, den eneste gang, jeg havde købt noget. Tilmed måtte

jeg ikke engang selv fyre det af. Det var alt for farligt, når jeg var så dårligt seende. Det blev aldrig gentaget. Vi lavede lidt nytårsløjer. Men det var nu i småtingsafdelingen. Min far sørgede dog for, at let fjernelige genstande så som møgbøren ikke stod ude nytårsaften. Min mor fortalte historien om, at vi skulle holde tingene indendøre netop nytårsaften for ikke at risikere, at Jacob Skomager, der den aften netop var på farten, skulle sætte sig og hvile sig på dem. Og derved gøre dem og jorden, de stod på, ubrugelige i det kommende år.

Vi tog afsked med julen Hellig trekongers aften 6. Januar. Vi spiste igen god mad om aftenen. Men det var den eneste måde, vi fejrede den aften på. Derefter kom juletræet ud. Alt, " hvad der måtte være af juleoppyntning, blev taget ned. Julestadsen blev arkiveret i sin kasse og sat på loftet osv. Derefter var det hverdag igen.

Indendørs lege:

I radioens børnetime lærte vi en del papirsløjd. F.eks. Foldede vi papirstykker til papirbåde. Indimellem byggede vi derfor en større amada af fiskebåde op, som vi kunne lege med. Havnen var i stuens eneste tomme hjørne. Vi lærte også at lave papirhuse. Det skete også ved at folde papir på den rigtige måde. De skulle hæftes eller klistres i gavlene. De skulle også bemales. Taget skulle have en farve, der var acceptabel som tagfarve, dvs. En farve vi havde set på egnens hustage. Der skulle også males vinduer og døre på det papir, som blev foldet op til hus. Det skulle vi gøre, før huset blev foldet sammen. Loftsvinduerne i disse huse, var et problem. De skulle nemlig tegnes, så de stod skråtstillede i forhold til de øvrige døre og vinduer. Det var nødvendigt, for at de kunne komme til at stå lige, når huset blev foldet op.

Indimellem lavede vi rigtig mange huse, som vi byggede hele byer af. Min mor var ikke altid henrykt for alt vores papirsager, der lå og flød på gulvet i dagligstuen, hvor vi alle opboldt os. Vi havde ingen andre steder, det kunne være. Eftersom vi ikke havde egne værelser, måtte vores rod jo være i opholdsstuen, som tilmed også var det eneste opvarmede rum i huset om vintren. Men de folk, der kom på besøg, og som ikke var ventet, har jo nok tænkt sit om uordentlighed i mit barndomshjem. Det passede slet ikke min mor.

Det hændte også, vi fik en raptus med at lege købmand. Så skulle der tegnes pengesedler. Det krævede også farver at male med. Vi havde på skift, farvelader, farvekridt og farveblyanter. Farveladen var en metalåske med farverne siddende i. Vi skulle så male med en lille pensel, som vi efter brug af en farve måtte skylle i en kop vand, før vi tog fat på den næste farve. Efterhånden som maleriet skred frem, fik vandet i koppen en meget mærkelig farve, frembragt af de farverester, der blev skyllet ud af penslen. Sådant en kop farvet vand kunne let vælte. Så var vi ikke så populære. Det nemmeste var at male med farvekridt.

Sådan som jeg husker det, fik en af os altid en æske med modelervoks i julegave. Det gik på skift, hvem der fik det. Når det var nyt lå det i en fin æske. Hver lerpølse havde sin egen farve. Med modelervoks kunne vi lave mange ting. Det var ret populært som legetøj om vinteren. Efterhånden blev det hele æltet sammen til én klump. Den fik en noget ubestemmelig farve. Men det var da lige godt som legetøj endda.

Samlesæt var også populære. Vi havde et sæt, der hed Elba. De bestod af træklodser med huller. Dem kunne vi sætte sammen med træpinde, som passede til hullerne. Siden fik vi et noget tilsvarende sæt i metal. Det hed ingeniør. Her skulle metaldelene bare sættes sammen med skruer. Dette sæt gav mig mange problemer. Det var noget småtteri at have i hænderne, syntes jeg. Jeg kunne heller ikke se på de medsendte tegninger, hvordan jeg skulle kombinere enkeltdelene for at fremstille netop de ting, jeg ønskede. Så måtte jeg prøve på

egen hånd at regne det ud. Det gik heller ikke særlig godt. Ingeniørsættet, som var givet specielt til mig, var en fiasko.

Radioens børnetimer:

Vi hørte radio derhjemme. Børnetimen skulle vi børn helst høre. Især onsdag og fredag. Da var der børnetime for de 6 til 10 årige. Om onsdagen var der "Børnenes brevkasse. Dn var med en radiomedarbejder, der hed Stig Mervil som onkel oplæser. Det var vores ynlingsudsendelse. Det var så spændende med breve fra børn på min egen alder rundt om i landet. Mange af dem der skrev, boede i byerne. De kunne fortælle om miljøer, der var så forskellige fra vores miljø. Stig Mervil havde en rolig dyb stemme. Den holdt jeg meget af. jeg kunne slet ikke forestille mig at sådan en mand kunne blive vred som andre voksne. Det faldt mig aldrig ind, at jeg kunne have noget spændende at fortælle Onkel Oplæser og de lyttende børn rundt i landet. Derfor forsøgte jeg aldrig at skrive selv.

Om fredagen var der forskellige udsendelser. En af dem hed: "Vi synger sammen". Hvor børn fra en københavnsk skole sang børnesange.

Men prisen som den mest populære udsendelse tog naturligvis Kaj Rosenbergs hørespilsserie om "Iver og Inger og onkel Kaj". De var spændende og de var morsomme. Børnene i den serie dummede sig også, det var måske grunden til, jeg holdt så meget af dem. Så oplevede de eventyr. Jeg elskede eventyr. Men det var sjældent, nogen læste eller fortalte eventyr for mig. Læse dem selv, kunne jeg heller ikke. Der satte synet igen grænser. Min søster var vældig god til at læse. Hun kunne tilmed meget godt lide at læse højt for mig. Det var jeg meget glad for, når hun gjorde. Men det var mine forældre imod. De var vist af den opfattelse, at børns tid skulle ikke spildes med at børnene sad med næsen i en bog. Hvad det egentlig var, de var bange for, ved jeg ikke. Det var svært at formå dem til at læse højt for mig. Jeg er virkelig blevet underforsynet med eventyr i den mest modtagelige alder.

Spil:

Om vinteren spillede vi ofte. Vi havde flere spil. Ludo, dam, møl for at nævne nogle af dem. Det var ganske fornøjelige timer, vi tilbragte med at spille med dem. Jeg blev aldrig nogen ørn til at spille hverken møl eller dam. De oplevelser, jeg har haft med spil, er nok ikke særlig forskellige fra andre børns oplevelser. Vi spillede også kort. Egentlig spillede vi mange forskellige kortspil. Pædagogisk legetøj er slet ikke nogen ny opfindelse. Vi havde et kortspil med blokbogstaver. Det spillede vi med i den tid, jeg var i færd med at lære mig bogstaverne. Spillet gik ud på at komme af med vore kort. Det kunne vi ved at danne ord med de bogstaver, vi havde på hånden. De ord, vi dannede, skulle lægges ned på bordet. På den måde kom vi af med vore kort. Den der først fik lagt sine kort ned, var vinder. Jeg vil hævde, at dette kortspil betød ganske meget for min indlæring af bogstaver. I al fald har jeg aldrig glemt blokbogstaverne. Det har jeg i senere livsafsnit haft meget stor glæde af - det har også de, der har skullet læse det, jeg har skrevet i hånden. Det var i al fald en sjov måde at få indøvet bogstaver på, ingen tvivl om det.

Jeg cyklede:

Mine søskende kunne cykle. Mine legekammerater kunne også cykle. Men mine forældre prøvede længe på at holde mig tilbage fra at lære at cykle. Det var vel forståeligt nok set fra et voksensynspunkt. Men jeg var bestemt ikke tilfreds. Det stredes vi om i et par år. Så måtte de give efter. Først måtte jeg køre på vor grund. Her fik jeg nogenlunde lært at cykle. Så skulle jeg lære at køre på vejen. Min far riggede en pind til, der hvor sadlen skulle være, så han kunne holde i cyklen. Men det medførte nu kun, at jeg fik mit alvorligste styrt, jeg nogensinde fik, på solocykel. Jeg slog mig faktisk temmelig slemt. Det skete

tilmed på vores aller første tur. At køre på don måde blev aldrig gentaget. Men jeg fik da lært at cykle tilsidst.

Det er set i bakspejlet mærkeligt, at det gik godt så længe. Men jeg er aldrig kommet noget til i de år, jeg cyklede alene på vejene i min hjemegn. Mit syn var ikke bedre dengang, end det er idag. Men der var færre biler på vejene. De kørte nok heller ikke så hurtigt, som de gør nu. Jeg cyklede en årrække vejene tynde i min hjemegn i mine alt for lange sommerferier. Men da var jeg blevet en stor dreng, der kedede sig slemt, når han var på ferie hjemme fra Refsnæsskolen.

Biler, der kom forfra, var ikke det store problem, når jeg cyklede. De kørte i den anden side af vejen. Jeg kunne se dem, når de kom tæt nok på. Kom der biler bagfra, kunne jeg høre dem og i tide køre ind til siden af vejen, til de havde passeret mig. Hørelsen var her uvurderlig. Det var længe før, jeg fik problemer med hørelsen på venstre øre. Jeg kørte altid pænt inde i siden af vejen, for der kunne jeg se vejkanten. Skulle jeg kikke vejskilte, måtte jeg naturligvis stå af cyklen, og så gå hen og kikke på dem for at se, hvor jeg skulle hen. Vedrørende vejskilte, så er de et eksempel på, at udviklingen også kan være med svagsynede. I min barndom sad vejskiltene højt til vejrs på en stolpe. Så højt, at det kunne være et problem at se dem. Men da der kom mange biler på vejene, blev kravet rejst om at få skiltene ned i bilisternes øjenhøjde. Det kom de så efterhånden. Det kom også mig til gode.

Det var nu også praktisk, at jeg kunne cykle. Så kunne hele familien følges ad på cykel, når vi skulle nogen steder hen i nærheden. Jeg blev også mere anvendelig til at cykle ærinder. Der hvor vejen drejer ud fra Blenstrup ud mod landevejen var tilsyneladende det farligste sted for mig. Der påkørte jeg Blenstrups skrædder en sen sommeraften, hvor vi cyklede hjem efter et besøg hos min onkel. Der var træer på begge sider af vejen. De gjorde det temmelig mørkt lige på det sted. Der stod en gruppe mænd og snakkede. Skrædderen var invalid, han havde et skævt stift ben, så han kom ikke af vejen i tide, da jeg kom kørende uden at have set dem. Jeg fik ikke stoppet i tide, så han måtte en tur i grøften. Men da det var mig, der havde lavet fadæsen, fik jeg tilgivelse på stedet. Indimellem har man privilegier som blind. Men den aften kunne jeg nu gerne have ønsket mig lidt mere syn, så jeg havde ungået denne episode.

Det var faktisk helt det samme sted, min cykelkarriere sluttede. da var jeg 16 år. Jeg var blevet sendt et ærinde til Blenstrup. På udturen bemærkede jeg en holdende bil. Den besluttede jeg mig til at være opmærksom på, når jeg skulle passere stedet på tilbageturen, så jeg kom udenom den. Men da jeg på tilbageturen kom til bilen, kom rutebilen bagfra. Så måtte jeg koncentrere mig om den. Jeg glemte helt den holdende bil og busede lige ind i den med en hel del fart. Der skete ikke mig noget. Jeg røg godt nok op over bilen. Men jeg var da fornuftig nok til at blive ved med at holde fast i cykelstyret. Derved blev min flugt op over bilen stoppet. Men cyklen havde det unægtelig ikke så godt efter denne konfrontation. Den var blevet godt krøllet sammen. Rutebilen stoppede. Der blev stor panik. Schaufføreren tilbød, at jeg samt min forulykkede cykel måtte køre med ud til landevejen. så kom 10.000-kronersspørgsmålet: "Kan du slet ikke se noget"? Det var sidste gang, jeg sad på en almindelig cykel. Idag tør jeg ikke. Jeg tænker måske også en lille smule mere på mine medmennesker, end jeg gjorde dengang.

Nostalgi:

I 1991 var jeg med på en rejse arrangeret af Nordsøhøjskolen i vestafrika. En af turens store oplevelser var et 3 dage ophold i en afrikansk landsby. Her oplevede jeg, at drengene dér gik og legede med hjemmelavet legetøj, ligesom vi gjorde, da jeg var barn. Det blev en rigtig nostalgisk oplevelse. Sådan var der i en afrikansk landsby ano #aiaa' sådan var der også på landet i danmark for kun 40 år siden. Det er bare ikke til at tro.

Jeg tænker altid tilbage på min barndoms lege som noget meget lykkeligt. Det var det, selv om vi ikke havde meget legetøj, og næsten aldrig fik vore ønsker opfyldt angående anskaffelse af legetøj. Der skal ikke så meget til, for at få et barn til at føle sig lykkelig. Barndommens lege er for mig knyttet til livet hjemme i mit barndomshjem. På Refsnæsskolen legede jeg ikke så meget, og slet ikke på den fantasifulde og intense måde, som vi legede hjemme. Godt jeg fik lov at opholde mig hjemme til jeg var 11 år, selv om det naturligvis gik ud over mine skolekunskaber. Men jeg tror, det var meget vigtigt for mig, at jeg fik de her skildrede legeoplevelser. Børn lærer også ved at lege.

Fritid:

Livet på et husmandssted i fyrrerne var ensbetydende med meget arbejde og mange gøremål. Imidlertid var der da også fristunder ind imellem. Når aftenmalkningen var overstået, holdt vi fri. Om søndagen blev der kun udført det arbejde, pasningen af dyrene krævede. Mor kunne, når der var fritid, sætte sig med en stoppestrømpe. Hun var nu opdraget til, at kvinder ikke sådan bare kunne tillade sig at sidde med hænderne i skødet. Far kunne finde på at reparere eller vedligeholde sine kære maskiner. Dette arbejde gjorde han af lyst. Han elskede at arbejde med (makke med) sine maskiner. Dette arbejde gjorde han dog kun på helligdagene. Vore fritidsaktiviteter var altså henvist til aftnerne eller helligdagene.

Avislæsning:

Vi abonnerede på "Ålborg amtstidende". Det var en venstraavis. Min far var ganske vist ikke venstremand. Han holdt sig helt ude af politik. Han var vist nærmest af den mening, at politik var svindel og politikere derfor var svindlere. Et synspunkt jeg som årene går får mere og mere vanskelig ved helt at tage afstand fra, end jeg havde, da jeg var ung. Eftersom min far var så systemkritisk, så blev jeg, da jeg voksede op, mere systemvenlig. Helt unge søger deres egen identitet. Det gør de ofte ved at tage andre meninger, end dem, de hører hjemme.

I Ålborg blev der dengang udgivet 3 daglige aviser. Foruden Amtstidende var der Ålborg Stifttidende. Den var konservativ. den gjaldt for at være en avis for byfolk. Det var nok af større betydning for os landboer end avisens politiske ståsted. Den var der i al fald ingen i vort nabolag, der holdt. Så var der "Ny Tid". Det var en socialdemokratisk avis. Den var mindre end Ålborg Amtstidende. Vor nabo Peter holdt denne avis. Men han var en uforbederlig socialdemokrat. Det var den almindelige mening om ham.

Når vi imidlertid holdt Ålborg Amtstidende, skyldtes det, at det var oplandets avis. Her stod alt det, der var interessant for os at vide. Her kunne vi læse alt af interesse for landmænd. Her kunne vi også læse om alt det, der skete i det nærmeste opland. Det var trods alt det, der var mest interessant for os. Det der skete i byerne, eller i København for ikke at tale om det, der skete i udlandet, var ikke særlig vigtigt for os i vores hverdag. Vi fik avisen hver dag untagen om søndagen. Den kom med rutebilen kl.16,30 fra Ålborg. Rutebilschaufføren sagtnede farten, når han skulle dreje af mod Blenstrup. Så lukkede han bilruden eller bilens fordør op uden at standse bilen helt, og smed avispakken ud i grøften og fortsatte sin kørsel mod blenstrup. Den af naboerne eller naboernes børn, der kom først forbi, efter pakken var smidt ud af rutebilen, satte avispakken op i en kasse, som var sømmet op på en telefonpæl, der stod, der hvor vejen drejede af mod Blenstrup. Far brugte det meste af

aftnen til at læse avis. Når der var noget spændende eller særlig interessant efter hans mening, læste han højt for os. Avisen blev læst grundigt. Det var ikke nogen stor avis. I al fald ikke i min erindring.

Andre blade:

Ugeblade holdt vi ikke. Men vi sagde bestemt ikke nej, hvis nogen forærede os gamle eksemplarer. De var fuldt ud læsbare, selv om de var af ældre dato. Men det var lidt tilfældigt, når vi havde ugeblade i huset. Jeg syntes der stod mange morsomme ting i ugebladene. Min søster læste meget for mig og gjorde det gerne. Jeg har glædet mig meget over Knold og Tots Skarnsstreger og over Gyldenspjæts tåbelighed. I familiejournalen var der en evighedsroman om børnene på den øde ø. Den var spændende, også selv om vi kun dumpede ind i den engang imellem. Det var vist det, vi børn læste i ugebladene. Jeg kan i al fald ikke huske andet. Min mor har jo nok læst andre artikler. Men jeg tror ikke, hun interesserede sig nævneværdigt for ugebladshistorierne.

Posten kom med andre blade til os. Men sammenlignet med alle de blade, vi får gratis ind af døren idag, så var det meget begrænset, hvad vi modtog af læsestof af den vej. Brugsen udgav også dengang et blad, som kom til alle medlemmerne. Det blev læst. En overgang fik vi regelmæssigt Husmandsforeningernes blad "Husmandshjemmet". Men det hørte op. Om det så skyldtes, at min far meldte sig ud af den lokale husmandsforening eller vi ikke gentegnede abonnementet, er ikke godt at sige.

Biblioteksbøger:

I Blenstrup var der et kommunalt folkebibliotek. Det var ikke stort. Det blev passet af andenlæreren i Blenstrup skole. Jeg mener, det kun havde åbent 1 eller 2 gange om ugen, og så kun nogle få timer. Egge mine forældre havde lånerkort til dette bibliotek. De lånte også en del bøger om vinteren. Så supplerede de avislæsningen om aftnen med boglæsning. Det var ikke den store literatur, de gik igang med. Johannes Skjoldborg kunne lige gå an. Så læste de naturligvis Morten Korch - hvem gjorde mon ikke det dengang? Hjemstavnsforfatterne var også populære f.eks. Thommas Olesen Lykken. Men de vovede sig aldrig til at læse noget mere anerkendt literatur. Det ville de også have opfattet som helt uforståelig. Digte var ikke noget, vi læste i vores miljø. Digte kunne synges, hvis de rimede, og der var sat en melodi på.

Bøger ejede vi så godt som ikke. Bøger var noget, vi lånte på biblioteket. En untagelse var Politikens "Hvem hvad hvor". Men det var jo også en håndbog, der kunne bruges hele året igennem og bruges mange gange. Men bøger vi af en eller anden grund fik ind i huset, blev heller aldrig smidt ud. De kunne jo senere læses igen. På loftet havde vi en del "Havregrynsbøger". Det var bøger, som havregrynsfirmaerne udgav i trediveerne. Dem sendte de ud som reklamegaver for at lokke børnene til at spise netop deres produkter. Da vi var ret omhyggelige med at gemme ting, havde vi altså nogen af dem endnu, da jeg var barn. Det var små børnebøger med historier fra Danmarkshistorien. Jeg kunne selvfølgelig ikke læse dem. Det jeg kunne læse bestod af avisoverskrifter, og dem blev jeg ikke særlig klog af. I al fald ikke, når jeg kun kunne læse de virkelig store overskrifter. Min søster, som kun var 1 år ældre end mig, læste meget højt for mig. Hun elskede at læse, og ville gerne læse for mig. Men det generede mine forældre, hvis det tog overhånd. Det var jeg ked af, for jeg kunne allerede dengang godt lide at få læst højt. Jeg havde jo ikke muligheden for selv at læse.

Radiolytning:

Vi hørte ret meget radio. I al fald i de perioder, hvor vor radio virkede. Vores radio var et apparat, der allerede dengang havde en del år på bagen. Den gik istykker ret ofte. Så skulle den repareres. Det var svært at få det gjort. Engang havde min far set en anonce fra et firma i København, der kaldte sig

Radiolågen. De annoncerede om reparation af radioapparater. Vi sendte radioen til København. Den kom endelig efter meget lang tids behandling tilbage med de reservedele, der var blevet skiftet ud. Den var vedlagt en ikke helt ubetydelig regning. Men det ophold blev radioen nu ikke bedre af. Men at købe et nyt apparat kom først på tale mange år senere.

Mine forældres absolutte favoritudsendelse var ældre dansemusik. Det skulle vi høre. Det foregik mandag aften. I den periode sendte radioen et fortløbende hørespil, der hed "Familien Hansen". Der blev sendt en episode hver søndag. Det var også et must for os. Det skulle vi også høre. Derimod var torsdag aften helt umulig som radiolytningsaften. I al fald om vintren, så sendte de Torsdagskoncert\$ værre kunne det næsten ikke blive. Jeg kan endnu høre denne blanding af vrede og foragt, hvormed vi kunne udtale ordet torsdagskoncert. Operasangeres stemmer kunne mine forældre og vi med dem ikke tåle at høre. Det krævede nok også lidt uddannelse og træning for at kunne høre skønheden i den slags sang. Vi kunne i al fald ikke forestille os nogen værre lyd.

Vi hørte radioavis, når vi spiste til middag kl.12,00. Vi hørte også radioavis om aftenen kl.18,45. Efter radioavisen var der aktuelt kvarter. Det var en udsendelse med små reprotager og små kommentarer til politiske begivenheder osv. Endelig var der radioavis kl.22,00. Det var den information om aktuelle begivenheder, vi fik. Men mine forældre har jo nok følt sig overordentlig velinformerede i forhold til deres forældre, der dårligt nok kom til at opleve radioen.

Af oplysende udsendelser foretrak vi så afgjort at høre om forhold på landet og egnsudsendelser. Jeg røbede fra før skolealderen stor interesse for geografi. I skolen blev min interesse hurtigt vakt for historien og for naturen. Men det prægede nu først min radiolytning senere. Efterhånden som jeg blev ældre og kedede mig mere og mere i mine ferier udviklede jeg mig til en sand radionarkoman, der slugte næsten hvad som helst både i den danske og den norske radio. Vi kunne meget bedre høre norsk radio, end svensk radio.

Radioen afspejlede tidens markante begivenheder. Det var før fjernsynet. Dengang havde radioen samme status som sandhedskilde, som TV har idag. Hvis noget havde været bragt i radioen, var det sandt. Englænderne ville sprænge Helgoland i luften, hed det sig. Radioen ville bringe en direkte reprotage derfra. Jeg var meget benøvet og lidt skræmt af tanken om, at man sådan ville fjerne en ø fra landkortet, der ellers havde været der altid. Vi prøvede at høre transmissionsstationen derfra. Men vi fangede ikke rigtig stationen. Det blev altså en ren fuser. Naboens drenge kunne fortælle, at der havde lydt et meget højt brag, der fik deres kyllinger til skrigende at løbe bort. Jeg havde dog taget fejl, eller også havde de taget fejl, der havde fortalt mig, at Helgoland skulle spærnges bort, for den ligger der da endnu og er et yndet turistmål.

I 1948 hørte vi udsendelser fra de olympiske lege i London. Det interesserede nu ikke mig på det tidspunkt. I 1952 var der igen transmissioner fra de olympiske lege. Denne gang var det fra i Helsingfors. Nu interesserede det mig levende. Desværre var vores radio gået i stykker den sommer. Den smule jeg fik at høre fra OL 1952 hørte jeg hos naboen. Den engelske dronning blev kronet. Jeg tror, det var i 1949 eller 1950. Det blev transmitteret i radioen. Det var et must. Det skulle vi høre. Radioen virkede tilmed. Men så midt under transmissionen kørte der en stor lastbil forbi ude på landevejen. Den var højt belæsset med halm. Den skubbede til de elektriske ledninger, som forsynede os med elektrisk strøm. Den ledning, der gik fra den strømførende ledning ind til huset, var ført tværs over amtslandevejen i 4 meters højde. Så brændte luftsikringen over. Så var der ikke mere radiolytning den dag og dagen efter. Før blev ledningerne ikke repareret. Lys var der heller ikke, så det blev endnu en aften ved tællelys. Denne episode var nemlig ikke enestående. Det skete ofte i de år.

Familiebesøg:

Både min far og mor havde mange søskende. De var for de aller flestes vedkommende bosiddende i Himmerland. Det betød dog ingenlunde, at vi så meget til familien. Det var ikke, fordi der var familiestridigheder. Vi omgikkes somend hinanden ganske fredeligt. Men gjorde det med måde. En af grundene til det var, at det var ret besværligt at komme hjemmefra. Skulle vi det, måtte vi først aftale det med en af naboerne. Han påtog sig så at passe dyrene, medens vi var borte. Det var normalt ikke så vanskeligt at få truffet sådan en aftale. Næste gang kunne naboen regne med, at han kunne få hjælp til at få sine dyr passet, når det var ham, der skulle i byen. Men vi skulle naturligvis ikke ulejlige vore naboer for meget på den måde. Det lå i luften som en selvfølge. Det behøvede vi overhovedet ikke at tale om.

Næste forhindring var, at det tog lang tid at komme frem til det familiemedlem, vi skulle besøge. Vi havde en jumbe. Den brugte vi egentlig kun, når familien skulle køre i besøg. En jumbe er et tohjulet hestetrukket køretøj. Den blev trukket af 1 hest. Det var vor gamle veltjente hoppe Ritta, der havde tjansen at være vor kørehest, når vi skulle på familiebesøg. Jumben var et åbent køretøj. Regnede det, når vi sad i den, blev vi våde. Den var dog lukket for neden, så det trak ikke om benene, når vi kørte. Der var 4 sæder i jumben. Vi sad på langs af køreretningen og så over på det modstående sæde. Mellem de 2 siddepladser i samme side var der et indhak. Der var det ubekvemt at sidde. Vi var 6 personer, når vi skulle i familiebesøg. Det var min søster og mig, som var de mindste, der skulle sidde i midten. Vi sad virkelig dårligt. Det brokkede vi os over så længe, at far tilsidst lavede et bræt til os, der dækkede over indhakkets. Så blev det lidt mere bekvemt for os at køre i jumben.

Vi har dog en enkelt gang lejet en bil med chauffør, kan jeg huske. Men da skulle vi helt til Rosted. Det ligger oppe i det vestlige Himmerland. Andre gange, når vi f.eks. Skulle til Vodskov, tog vi med rutebil. Først tog vi rutebilen hjemmefra til Ålborg. Der skiftede vi til en rutebil, som kørte nordpå og som kom gennem vodskov. Det var ret besværligt, og dyrt. Dengang gik der ikke rutebil hver time. Biletpriserne var også høje i forhold til, hvad folk tjente. Da jeg havde lært at cykle og var begyndt at køre på vejene, cyklede vi, når vi skulle besøge nærtboende slægtninge f.eks. fars søster, som boede i Store

Det var ordnet sådan, at der normalt var 1 familiegilde i hver søskendeflok om året. Det gik så på skift, hvem der inviterede det år. Vi kom altså afsted 2 gange i familiebesøg hver sommer, hvis ikke det lige netop var vores tur til at være vært ved årets familiegilde. Vi tog normalt først afsted over middag. Så kunne vi være fremme ved kaffetid. Vi blev der så og fik aftensmaden med, før vi kørte hjem igen.

Et familiegilde indebar at mændene skulle gå en tur i marken. Så godt som alle mine forældres søskende var blevet ejere af større eller mindre husmandssteder. Når der skulle røgtes dyr til aften, gav det anledning til, at de fik set og kommenteret familiemedlemmets dyrehold. Sådan var det alle steder, også hjemme hos os, når vi holdt familiegildet. Konerne holdt sig til huset og måske til haven. Mænd og koner var altid skarpt adskilt ved familiegilderne bortset fra, når vi spiste. Mændene talte om landbrug. Det kunne afføde en politisk diskussion. Nogle i familierne var velsagtens venstrefolk, medens andre bestemt ikke var det. Det politiske skel på landet gik dengang i højere grad mellem, om man tilhørte det store og større hartkorn, eller man var husmand, end mellem husmændene og landarbejderne. De var imidlertid ikke rigtig repræsenteret i vor familie. Der var en mand - han var gift med en moster bosiddende i Arden - der var savværksarbejder. Men han var ved siden af også husmand, og det prægede hans tankegang i højere grad, end at han var arbejder. Konerne snakkede om husholdning. De talte mig bekendt aldrig om politik. Det var mændenes gebet. Der var nok at tale om. Snakken gik livligt om alt det, vi ikke kunne få, og om, hvordan vi selv kunne lave dette eller hint. Der blev naturligvis udvekslet nyheder om familien og dens medlemmer. Disse nyheder var måske næsten det

største udbytte, vi havde af et familiegilde. Var der større begivenheder i en familie, så som konfirmation, bryllup eller begravelser, sås søskendeflokken naturligvis ekstraordinært ved disse begivenheder.

Jeg var ikke ret begejstret for familiegilderne. Jeg var den mindste i min søskendeflok. Det betød, at jeg blev slæbt med på familiebesøg længe efter mine seende og større søskende fik lov til at være alene hjemme, medens forældrene var afsted. Det ville jeg også meget hellere have været. For mine fætre og kusiner, som var en yderst talstærk flok, var næsten alle sammen større end jeg. Mange af dem var voksne, da jeg var barn. Der var derfor ikke meget, jeg kunne foretage mig, medens de voksne snakkede. Det var kedsommeligt og oplevedes af mig som en stor plage. Tiden kunne være uendelig lang for et barn, der kedede sig.

Serveringen ved familiegilderne var, set med vore dages traditioner for servering for gæster, beskeden. Der var naturligvis mange slags kager til kaffen. Det hørte sig til, så det ventede vi. Det ville give dårlig omtale af konen i huset, hvis de ikke var der. Til eftermiddagskaffen skulle der helst være: Kringle, boller med smør, sandkage eller anden skærekage, sirupslagkage, æblekage eller lagkage med flødeskum og småkager. Om aften fik vi så normalt en lettere servering. Det var sjældent, vi fik egentlig middag. Det fik vi engang hos min farbror i Flamsted. Vi fik til desert rababertrifli, der var lavet til uden brug af megen sukker - sukker var rationeret - hele selskabet kæmpede med denne noget sure desert. Men jeg sagde min mening højt, så hele selskabet kunne høre det: "Det er nøj sur". Dengang talte jeg ravjysk. Jeg kan ikke huske, at der blev grinet ved den lejlighed. Jeg vil tro, at alle har ladet som om, de ikke havde hørt, hvad jeg sagde, men givet mig inderlig ret i deres stille sind.

Der blev aldrig serveret vin eller anden form for spiritus ved disse gilder. Ikke fordi vi var afholdsfolk. Der var mig bekendt ingen, der var organiserede afholdsfolk. Men spiritus brugte vi bare ikke vore penge til. Jeg har oplevet, at vi har fået et glas sød hjemmelavet frugtvin og bajersk øl. Men det er også alt. Samværet var heller ikke på anden måde festligt. Ingen sang, ingen fælles aktiviteter. Kun snak. Der var heller ingen, der var meget religiøse i min familie. Hvis de var, gik de stille med det. Religionen prægede på ingen måde nogen af dem. Det hele var så pænt, stilfærdigt, borgerligt, som man kunne ønske sig. Men det var ufestligt og også lidt kedeligt.

Dyrskue:

Der var kun få afbrydelser i hverdagen. Men hverdagen oplevede vi nu ikke som kedelig. På en landbrugsbedrift skete der hele tiden noget nyt. Arbejdsopgaverne skiftede fra uge til uge. Der var nok at snakke om. Det var tildragelser, der skete på egnen. Der blev talt om, større og navnlig mindre begivenheder. Alt blev registreret og kommenteret. På landet kunne vi ikke holde nogen ting skjult. Men vi var dog af betydning alt den stund, at alt det, vi sagde og gjorde, blev bemærket af andre.

Vejret var en stadig kilde til kommentarer. Dengang havde vi ikke kunsvanding. Det var derfor afgørende, at vi fik regn i tilstrækkelige mængder og til rette tid. Det danske klima var ikke velegnet til kornavl. Vi havde normalt tørre forsomre, hvor kornet havde brug for meget vand. Vi havde våde høstmåner, hvor kornet gerne skulle blive modent og tørt, før det kom i hus. Korntøringsanlæg kendte vi heller ikke til dengang. Da vejret aldrig artede sig helt, som vi gerne ville have det, var der god basis for megen snak over markskellene, og hvor naboer og folk fra egnen ellers mødtes, om det dårlige vejr. Nu var det sådan, at det vejr, den ene afgrøde ikke kunne lide, syntes den anden godt om. Våde somre - dem havde vi også dengang - gav dårlig kornhøst. Men så trivedes roerne og græsset. Men en tørkesommer, som vi havde den i 1947, var naturligvis en stor ulykke, for da var der ingen afgrøder, der trivedes særlig godt.

Kunsvanding, som vi har idag, ville have milnet denne tørke., men det kendte vi altså ikke.

En af de afbrydelser i hverdagen om somren, vi havde, var det årlige dyrskue i Ålborg. Det skulle stort set alle ud at se. Der var også et dyrskue i Hadsund. Men det var nu så lille og ubetydeligt. Det spillede ingen rolle. Det var Ålborgdyrskuet, vi så hen til. Det var ikke så meget dyreudstillingerne, bønderne så hen til at få at se. De var der naturligvis. Dyrene blev præmieret osv. Men det, der trak, var først og fremmest maskinudstillingen. Den kunne virkelig interessere landmændene. Her blev der grundlagt mange drømme om anskaffelse af nye og arbejdsbesparende maskiner. Så var der det store lotteri. Det skulle alle naturligvis deltage i. Det store nummer var, hvem der fik hovedgevinsten. Det var en bil. En bil var først i begyndelsen af halvtredserne ved at komme indenfor de store gårdmænds økonomiske rækkevidde. Derfor var en bil noget særligt. Dengang nøjedes selv velstillede gårdmænd med gamle godt brugte biler, når de tog den store beslutning at blive bilejer.

Skolens juletræ og andre børnefester:

Hver år blev der holdt juletræsfest for skolebørnene. Det fandt sted mellem jul og nytår. Vi kaldte det "Skolens juletræ". Før jul gik en mand rundt og tegnede deltagere til dette juletræ. Det skulle vi naturligvis med til. Andet ville være utænkeligt. Det foregik på Blenstrup hotel. Vi mødte op i vores fineste tøj hen på eftermiddagen sammen med vore forældre. I salen stod et flot juletræ pyntet. Det nåede helt op til loftet. Det gik vi først rundt om og sang julesalmer og sange under ledelse af en af lærerne. I en pause læste samme lærer en historie for os. Når vi var færdige med at gå om juletræet, blev der delt gotteposer ud. Så blev juletræet skubbet ind til siden i salen og musikken spillede op til børnebal. Denne del af festen har jo nok været det, de større børn så hen til. Jeg syntes det var kedeligt. Danse kunne jeg ikke. Jeg havde aldrig lært det. jeg kunne heller ikke se så meget, at jeg kunne efterligne de andre børn. Men selv om jeg havde kunnet danse, ville jeg formodentlig aldrig have fundet på at byde en pige op. Den slags gjorde man nu engang ikke, når man var en dreng. Mine søskende og jeg var vist meget generte og følte os meget let oversete. Det havde vi lært hjemmefra. Vi var husmandsbørn og følte meget tydeligt, at vi stod i skyggen af gårdmandsbørnene.

Der var andre fester, vi deltog i. Til fastelavn var der tøndeslagning. Det foregik også i hotellets sal i Blenstrup. Det har jeg dog kun været med til 1 gang. Jeg havde aldrig slået katten af tønden før. Jeg havde store problemer med overhovedet at ramme den fordømte tønne. Efter tøndeslagningen gik vi i optog gennem Blenstrup med en indsamlingsbøsse. Jeg var meget benovet, da toget standsede ved førstelærerens bolig og optogets leder bankede på. Endnu mere forbløffet blev jeg, da han, på førstelærerens spørgsmål om, hvad pengene gik til, svarede: "Gratis bal i aften". Jeg ventede vist, at himlen ville styrte ned, for sådan talte man nu engang ikke til Lærer Andersen. Han var dertil meget missionsk. Men han tog det roligt og gav dem oven i købet lidt penge. Hvad pengene egentlig gik til, ved jeg ikke. Næppe til gratis bal, for det ville læreren aldrig have støttet. Han var en af de ledende indremissionske i Blenstrup. Men de har jo nok villet drille ham lidt.

Udenfor Terndrup var der en lille lystskov, som Hed Terndruplund. Her var der hvert år om sommeren børnefest. Der har jeg også kun været med 1 år. Hvad der egentlig skete under børnefesten husker jeg ikke så meget af. Hen på eftermiddagen skulle en pige på 13 år fra Ålborg synge. Vi stimlede sammen for at høre hende. Hun sang flot, kan jeg huske. Så fik jeg et ildebefindende. Jeg vågnede op ved, at nogen spurgte mig, om jeg havde det godt. Ildebefindet var ikke slemt. Men jeg havde aldrig fået ildebefinde før. Jeg var snart kvik igen. Mine søskende, som var med, var så venlige ikke at fortælle noget om det passerede, da vi kom hjem. Det var vigtigt ikke at skræmme mor, for det kunne meget let resultere i, at jeg så ikke måtte komme med en anden gang. De voksnes

reaktioner var ind imellem ulogiske. For dette ildebefindende havde absolut ingenting med min blindhed at gøre.

Biograf- og diletantforestilling:

Af og til var der biografforestilling i Blenstrup. I Blenstrup var der ellers ikke fast biograf. Men der kom en omrejsende biograf med hjemsted i Sønder Kongerslev. Jeg tror, det var foreningerne i byen, der stod for forestillingerne. Men på det punkt er jeg ikke sikker. Forestillingerne fandt sted på Blenstrup hotel. Til dette hotel hørte en sal, der blev flittigt brugt. Her fandt juletræet sted, her blev de baller, der blev arrangeret i byen også holdt, og her spillede man banko. Dengang hed det godt nok andespil. De blev spillet om efteråret. Gevinsterne var nyslagtede ænder. Men her foregik altså også biografforestillingerne.

Før forestillingen blev der delt plakater ud. Dem fik skolebørnene med sig hjem til opklæbning, der hvor de boede. Det var lykken, når der var en film, der ikke var forbudt for børn. Alle de danske film, der blev produceret, blev vist i den omrejsende biograf. De store børn snød sig naturligvis ind til de forestillinger, der var forbudt for børn, og pralede meget af det bagefter. Sådan var det jo nok over hele landet. Blenstrup stod i al fald på det punkt ikke tilbage for de større steder.

Forestillingen begyndte kl.19,00. Vi mødte op et kvarter før. I hotellets skænkestue blev der solgt billetter. Inde i salen var der stillet stole op i rækker som i et teater. Men gulvet skrånede ikke, som i en rigtig biograf. Der var hængt et hvidt lærred op, der hvor scenen var. Før forestillingen skulle begynde, blev rullegardinerne for salens vinduer rullet ned. Selv om det var mørklægningsgardiner fra krigens tid, sluttede de nu ikke helt tæt. Men der var da nogenlunde mørkt i salen under forestillingen også på sommeraftner. I den ende af salen, der vendte ind mod skænkestuen stod filmsforevisningsapparatet opstillet.

Så begyndte forestillingen. Der var nogenlunde ro i salen under forestillingen. Men vi var nok ikke de mest disciplinerede biografgængere. Det var ikke velset, at der blev røget i salen under forestillingen. Men det blev slet ikke respekteret.

Jeg kunne selvfølgelig ikke se de her film. Det var total forvirret. Når jeg endelig var kommet så langt, at jeg havde fået nogenlunde rede på, hvor handlingen foregik, hvem der var tilstede osv, så skiftede kameraet vinkel eller en ny scene begyndte. Så kunne jeg begynde forfra. Det var meget irriterende. Derfor faldt jeg ofte i søvn under forestillingen. Men de fladeste danske underholdningsfilm kunne jeg dog nok følge med i, for der var en talt dialog, jeg kunne forstå. Men det var et problem at forstå, når folk grinede voldsomt, selv om der ikke var nogen, der havde sagt noget sjovt. Der var kun nogen, der fjollede rundt oppe på lærredet. Men hvad de foretog sig, det kunne jeg ikke se. Men de var vel årsagen til, at folk grinede. Alle film var dengang i sort/hvid. Lyden kom ud af en dårlig højttaler, som var pladseret bag filmlærredet. Midt under forestillingen blev lyset tændt i salen. Så var der pause, for så skulle sssssfilmoperatøren skifte spole. Dvs han skulle først spole den spole, han lige havde vist, tilbage, før den ny kunne sættes i.

Denne pause var nok hovedgrunden til, at hotellet ville stille lokale til rådighed for biografforestillingen. Når pausen begyndte strømmede vi ud i skænkestuen, hvor der var god afsætning. Der solgte de sodavand og noget slik til børnene. Men vi havde nu ikke så mange penge at købe for. Der var også så mange ved bardisken, syntes jeg. Derfor købte jeg vist aldrig noget under forestillingen. Når spolen var skiftet, blev vi dirigeret tilbage til vore pladser og forestillingen kunne ortsætte.

Det hændte endda ikke så sjældent, at der kom et hvidt glimt oppe på lærredet og så blev lyset i salen tændt. Dette betød, at en filmstrimmel var sprunget. Det betød en ekstra pause, medens skaden blev repareret. Hver gang der sprang en filmstrimmel, forsvandt der lidt af filmen. Men vi tog det hele med godt humør. Det var vores mulighed for at se film. Vi skulle helt til Skørping eller Sønder Kongerslev, hvor der var faste biografer med bedre fremvisningsforhold. Skulle vi til disse byer, foregik det på cykel, så det var der ikke så mange, der gjorde. De, der gjorde det, gjorde det ikke så ofte.

I løbet af vinteren blev der også sat en diletantforestilling op. Det var nu det udtryk vi brugte. Ordet amatørteaterforestilling var nok mere dækkende. Men det ord kendte vi ikke. Vi tænkte heller ikke noget negativt ved ordet diletant. Det var først, da jeg kom til Refsnæsskolen, jeg erfarede, at ordet diletant havde en meget negativ klang.

Diletantforestillingen blev opført som en offentlig forestilling i salen på Blenstrup hotel. I salen var der faktisk indbygget scene. Den blev normalt brugt som podium for musikken, når der var bal. Men den blev altså også anvendt efter sit egentlige formål denne ene gang om året. Det var ikke den store kunst, der blev fremvist. Et år hed forestillingen således: "4, 7 og 9 fra første kompagni". Et andet år - det var det år, Blenstrup Brugs havde 50 års jubileum - hed forestillingen: "Varebørsen i Gammelby".

Forestillingerne var folkekomedier af den mere flade slags. Men de havde et særdeles lydhørt og interesseret publikum. Vi begreb det, der foregik på scenen, forstod handlingen og forstod replikkerne. Det store krydderi var naturligvis, som ved alle amatørteaterforestillinger, at vi kendte de agerende. Nu så vi dem fjolle rundt på scenen i andre roller. Men det var altså stadig bageren, der her spillede soldat med numret 9. Det var Brugsens førstekommiss, der spillede førsteelskeren osv. Det skærpede i høj grad interessen for forestillingen. Jeg ved det ikke. Men jeg tror, at de agerende havde det sjovt både under instuderingen og under fremførelsen. Det var i al fald de samme, der spillede diletant hvert år. Vi deltog kun i løjerne som tilskuere. De agerende var folk fra Blenstrup by, handlende og håndværkere. Det var i al fald helt udenfor mine forældres forestillingsevne, at være med til sådan noget pjat, som de dybest set mente, en teaterforestilling var. Det var byfolk, der gjorde sligt.

Men helt historieløse var mine forældre dog ikke. Vi gik engang til et foredrag som læreren i Håls, der var lokalhistoriker, holdt om egnens historie. Det var rigtig spændende at høre. Men vi var alligevel gået forkert i byen, for det var et foredrag arrangeret for de unge. Det var pinligt, syntes vi. Men vi fik da lov at blive, nu vi var kommet.

Kæmpehøjen:

Øst for vores jord ovre på Alfreds marker, lå der en kæmpehøj. Den var flad på toppen og lå højt i landskabet. Den havde altså de almindeligste kendetegn for en bronzealderhøj. Kikkede vi oppe fra højen mod nord, øst og vest var der bakker, der spærrede udsigten. Men kikkede vi mod syd var der udsigt så langt øjet rakte. Helt ned til Mariager Fjord. Den bronzealderhøvding, der i sin tid lod højen opføre, var nok en mand, der godt kunne lide at se sig om. Måske troede han, at han også ville bevare denne tilbøjelighed efter han var død.

Denne interesse for at se sig om, havde mine forældre også. Vi kunne finde på engang imellem søndag eftermiddag om somren, når vejret var godt, at gå op på højen og sætte os i lyngen, som højen var overgroet med, og bare kikke ud og tale om det, vi så. Jeg kunne naturligvis ikke se noget, heller ikke oppe fra højen. Et par gange lod jeg som om, jeg så noget. Men det var en rigtig dårlig idé. Den var der ingen, der gik på. De grinede i stedet af mig. Men vi kunne da lege på højen.

Mine forældres historieinteresse var begrænset. Det betød intet som helst for dem, at de befandt sig på et bygværk, der var blevet opført af bønder i samme egn, som de boede i, for godt 3000 år siden. Den slags var pjat at beskæftige sig med, mente de. Det fik jeg i al fald at vide, da jeg som ung og meget historieinteresseret ville delagtiggøre dem om min nyerhvervede viden om bronzealderhøje.

Søndagsskole:

Jeg og mine søskende gik i søndagsskole. Vi gjorde det bestemt ikke frivilligt. Men det skulle vi altså. Det havde vores forældre bestemt. Det var egnens Indremission, der stod for søndagsskolen. Mine forældre var ikke særlig religiøse. Min far var det slet ikke. Han havde det med at mene, at det var løgn alt det religionen, lærte os. Min mor tenderede mere mod religionen. Men hun gik aldrig i kirke uden til særlige begivenheder. Hun følte sig vist nok generet af, at det var de missionske, der agerede, som havde de førsteret til kirken.

Når vi derfor skulle gå i søndagsskole, var grunden meget mere jordnær, end at vi skulle komme til at tro på gud. Eftersom missionsfolkene var dem, der sad på egnens største gårde, var det overvejende sansynligt, at det var hos dem, vi skulle tage fæste, når vi var færdige med skolen og skulle ud at tjene. Det var derfor ingen skade til, at vi allerede som børn blev kendt med missionsfolkene og ikke mindst, at de blev kendt med os. Resonnementet var, at som tidligere søndagsskolebørn ville vi stå lidt bedre rustet i konkurrencen om pladserne som tjenestekarle og tjenestepiger på de store gårde.

Der var søndagsskole hveranden søndag. Den foregik i Blenstrup kirke i tiden fra kl.13,00 til kl.14,00. Det var nogen af de store gårdmænd, der stod for søndagsskolen. Der var forpagteren på Henriksdal Damtoft. Der var gårdmanden på Ulvedal Anders Hjort og hans mor, nu gårdmandskone på aftægt Fru Hjort. Så var der en yngre mand, der havde en lidt mindre ejendom. Han hed Drastrup. Vi sad på kirkebænkene. Vi fyldte ikke så meget. Vi skulle synge salmer og gudelige sange. F.eks. "Ingen er så tryk for fare". Det var søndagsskoleledernes store sorg, at de ikke kunne få os til at synge igennem, så det kunne høres. Det ville vi ikke. Der var ikke nogen, der bagefter skulle komme og grine af os, fordi vi havde sunget kraftigt.

Vi bad et par bønner. Så blev der fortalt historier for os. Mange af de historier stammede fra den ydre mision. De var stort set bygget over samme læst. En dreng eller pige, klarer et vanskeligt problem takket være, at de har deres tro på gud, og fordi de beder gud om styrke til at gennemføre deres forehavende. Bagefter beslutter så hele den indfødte landsby, at de nu også vil tro på gud. Der må jo i tidens løb være blevet omvendt ikke så få landsbyer i Afrika og Indien efter alle de historier at dømme, jeg nåede at høre. Disse lande var de foretrukne, hvor disse historier foregik.

Der var meget forskel på de, der holdt søndagsskolen. Damtoft var en af de største gårdmænd på egnen. Han var en meget jovial og en meget glad mand. Han var ret vellidt både af børn og voksne. Drastrup og Anders Hjort var heller ikke de værste. Værst var Fru Hjort. Hun var missionsk af denne klæbende type, der næsten ikke er til at holde ud. Desværre var det hende, der nok havde de fleste søndagsskoledage i årets løb. Hun var på aftægt og havde vel brug for at gøre noget, og heltst noget godt. Det skulle vi så udsættes for.

Blenstrup kirke var en romansk Kvadderstenskirke. Den var køn, som den stod med sine kampestensvæge i mange farver og nyanser. Men det var koldt at komme ind i sådan en kirke på en varm sommerdag. Det var som at komme ind i en kælder. I den kælderkolde kirke sad vi så, også på de dejligste sommerdage, hvor tiden sagtens kunne være blevet brugt til andre og meget mere fornøjelige beskæftigelser, end at gå i søndagsskole.

Var der mon nogen der sagde indoktrinering. De forsøgte i allerhøjeste grad at indoktrinere os til at blive gode troende mennesker, der tilmed skulle tro på gud på samme måde, som de gjorde det hos de indremisionske. Det lykkedes naturligvis ikke. Jeg tror aldrig, det vil lykkes at indoktrinere børn. I al fald ikke, hvis de har alternativer for øje. Misionsfolkene var hos mange på egnen i miskredit. Dels naturligvis fordi de var så dominerende. De var de eneste, der havde en smule kulturliv. Men man fandt også at de lærte et og praktiserede noget andet. Alle disse faktorer var medvirkende til, at vi ikke blev grebet af nogen hellig ild. Vi brændte bestemt ikke af nogen særlig gudelig ild, bare fordi vi gik i søndagsskole. Søndagsskolen var noget af det, jeg var mindst ked af at skulle slippe, da jeg skulle hjemmefra. Jeg spurgte min ældste bror, som boede på egnen, for nogle år siden, hvordan det så var gået med indremisionen på egnen. Han mente, der var 1 tilbage. Den sæd, vækkelsen i sin tid havde sæt på egnen må være faldet på klippegrund, vokset en tid, men er så visnet væk af mangel på næring.

Der var frynsegoder forbundet med at gå i søndagsskole. Hvert år om somren var der tur til Madumsø. Det var en stor sø, der lå i udkanten af Rol Skov helt ude i den østligste udløber af denne skov. Det var et dejligt sted at tage hen. Tilmed var det ikke særlig langt hjemmefra. Der var Næppe mere end 10 km dertil. I Madumsø kunne vi gå i vandet. Den mulighed havde vi ellers ikke. Senere på eftermiddagen blev der arangeret lege af forskellig slags. Dem deltog jeg dog ikke i. De gange jeg var med på disse ture, var jeg nok for lille, og så var der jo også det der med mit synshandicap. Det bevirkede, at jeg ofte blev udelukket fra at deltage i ting, på forhånd, fordi de ikke mente, jeg kunne være med. Jeg var jo heller ikke den, der kunne protestere, for når de andre sagde, at det kunne jeg ikke se til at være med i, så kunne jeg jo ikke sige, at det mente jeg nok, at jeg kunne. Hvis jeg alligevel gjorde det, var det mig, der var tåbelig. Medens vi var ved søen benyttede misionsfolkene, der stod for turen, da også lige lejligheden til at lave en lille andagt med børn og forældre, der deltog i turen.

Så gik det ellers hjemad igen. Transporten var lidt forskellig. Et år havde de hyret en lastbil. Her havde de sat høje hække op på siderne, så vi ikke faldt ud, og stillet bænke op, så i al fald de voksne kunne sidde ned. Det var vist nok også dengang forbudt at benytte lastbiler til pasagertransport. Men hvad politiet ikke vidste, havde politiet ikke ondt af. Sådan var det også dengang. Så var det jo svovt at køre i lastbil siddende på laddet.

Søndagsskolen stod også for årets allerhelgensfest. Den begyndte med, at alle - børn og voksne - var i kirke. Så var der arangeret forskelligt underholdning. Ofte var der arangeret bazar sikkert til et eller andet velgørende og gudeligt formål. det, der imidlertid interesserede i al fald mig mest, var "fiskedammen". Her kunne børnene mod at betale et lille beløb få en snor med en kurv i. Denne kastede vi op over et forhæng. Bag forhænget sad der en person og lagde en pakke i kurven, som vi så kunne hive op.

Der var altså gevinst hver gang. Det morsomme bestod i, at vi ikke vidste, hvad vi fik. Et år fik jeg f.eks. 6 farveblyanter. Min ældre søster Ella, der da var en stor påge på 13 år, fik en dejlig lille lastbil af træ. Det var kræst for mig. Hun ville gerne bytte med mig. Men jeg ville ikke bytte. Jeg kunne godt bruge farveblyanterne, og jeg vidste godt, at hun ikke kunne bruge lastbilen til noget, så den skulle jeg nok få. Det gjorde jeg da også.

Det hændte også, der kom rigtige misionærer ud for at fortælle os om deres arbejde i hedningeland. Normalt var de ikke til at holde ud. De talte efter min mening alt for meget om gud og alt for lidt om livet ude i Afrika og Indien. Det var det, der interesserede mig. Der var en untagelse. Den første misionær, jeg hørte. Fortalte om dagliglivet i de indiske landsbyer og glemte vist nok helt at nævne gud under hele sit foredrag. Da sad jeg og sugede bare til mig. Det var lige noget for mig.

Søndagsskolen havde deres egen juletræsfest. Det var endnu et frynsegode. Vi, der gik i søndagsskole, havde altså 2 muligheder for at komme til juletræsfest. I al fald de af os, der kom fra så lidet troende hjem, at vi godt måtte deltage i skolens juletræ. Søndagsskolens juletræ adskilte sig ikke nævneværdigt fra skolens juletræ. Det foregik bare i skolens gymnastiksal. Vi var heller ikke så mange deltagere. Vi gik om juletræet og sang julesange og salmer. Så var der sanglege. På et tidspunkt kom en nisse, som legede med os. Når han forlod os, løb børnene efter ham. Et år forårsagede jeg en ret stor panik. Jeg troede, at festen var forbi, eftersom børnene" løb ud af lokalet. Jeg kikkede efter mine søskende. Men kunne ikke finde dem. Det var der ikke noget mærkeligt i, for jeg så ikke særlig godt. Så gik jeg hjem. Det var ikke noget problem, selv om det var mørkt. Jeg kendte jo vejen. Det var min skolevej. Jeg har aldrig været mørkeblind. Mit syn er normalt, der er bare for lidt af det. Sådan var det også dengang. En tid efter kom mine ældre søskende helt forstyrrede hjem. Jeg var blevet væk for dem. Men på det tidspunkt sad jeg og hyggede mig inde i stuen. Lidt senere kom en ung mand, sikkert for at fortælle, at de ledte efter mig. Men en eventuel stor eftersøgning kunne de da afblåse, eftersom jeg var kommet hjem. Jeg var noget ubehagelig berørt af al den panik, jeg havde forårsaget. Jeg var ærlig talt ikke meget for at møde i skolen efter jul. Jeg ventede svære bebrejdelser. Men der var nu ingen, sader sagde noget.04

Opvækst:

Hvordan jeg blev blind:

Jeg er født 14. Maj 1939. Jeg havde ifølge mine forældre normalt syn til jeg var 8 måneder gammel. Øjenlægerne siger, min øjenskade er medfødt. Hvem, der har ret, er ikke godt at vide. Det er måske heller ikke så interessant, alt den stund, jeg ikke kan huske, hvordan det var at kunne se normalt, hvis det er mine forældre, der har ret. Da jeg var 8 måneder gammel fik jeg et krampeanfald. Efter det, begyndte der at trække ligesom en hinde hen over venstre øje. Det medførte, at jeg blev indlagt på Kamelianerklinikken i Ålborg og blev opereret flere gange i venstre øje. Min indlæggelse blev af længere varighed. Men lige lidt hjalp det. Jeg mistede for bestandig det allermeste af synet på venstre øje. Der er kun lyssansen tilbage. De mange operationer er desværre ikke gået sporeløst hen over øjet. Det er blevet meget misdannet. Det er åbenbart ikke særlig kønt at se på. Flere gange er der øjenlæger, der har foreslået, at jeg skulle få venstre øje fjernet. Det har jeg dog altid afslået, da jeg har lyssans på øjet. Så lidt syn, det end er, så vil jeg ikke miste det. Det argument har de da også altid bøjet sig for.

Da jeg var 2 år. Fik jeg et nyt krampeanfald. Efter det, var det så højre øje, hvor en hinde begyndte at trække hen over. så mistede jeg det aller meste af synet også på dette øje. Denne gang blev der imidlertid ikke gjort noget. Det var der nok flere grunde til: Der var krig. Ålborg med sin for tyskerne meget betydningsfulde flyveplads, var ikke det mest sikre sted at opholde sig i landet. Risikoen for bombardementer kunne slet ikke udelukkes. Men erfaringerne fra operationerne på mit venstre øje har nok også spillet ind. Mine forældre har nok spurgt sig selv: "Hvorfor udsætte ham for sådan et langvarigt ophold på hospital, når det sikkert ikke hjælper alligevel? Bedre at vente, til han bliver noget større". Mine forældre var almindelige husmandsfolk, der ikke havde sat sig ind i synets udvikling.

Desværre er det sådan, at synet på et menneske bliver udviklet i de 7 første leveår. Når de er gået, er synet færdigudviklet. der sker ingen yderligere forbedringer af synet. Hvis nu øjet lukkes inde i den periode, udvikles synet ikke. Det var faktisk det, der skete med mit syn. Jeg havde en stær på højre

øje, der næsten lukkede af for synet. Jeg blev først opereret på højre øje efter krigen, da jeg var 7 år. Det skulle være forklaringen på, at jeg har så lidt syn. Det er i al fald den forklaring øjenlægen Mette Warburg engang gav mig. Da var jeg voksen. Hun var en af de øjenlæger, jeg altid havde næret stor tillid til. Derfor tror jeg på hendes forklaring. Den er logisk.

Det ville jo være så nemt at forstå, hvis jeg nu gik rundt med store og udtalte bebrejdelser mod mine forældre, fordi de ikke sørgede for, at jeg blev opereret i tide. Det gør jeg imidlertid ikke. Begivenheder og folks reaktioner på disse begivenheder må vi aldrig bedømme i bagklogskabens lys. Mine forældre anede givetvis ikke noget om det, der kunne ske, når man lukkede synet inde. Måske vidste datidens øjenlæger det heller ikke. Det havde jo heller ikke været nogen god idé, at jeg havde ligget på øjenklinik i Ålborg, og der så var kommet en bombe dumpende ned fra himlen, jævnet denne klinik med jorden og afsluttet mit liv.

Da jeg aldrig har kunnet se, ved jeg ikke, hvad det indebærer - i al fald kun i teorien. Jeg ved derfor ikke, hvad jeg er gået glip af. Det kunne nemlig godt tænkes, at jeg takket være mit dårlige syn har fået andre og større livsmuligheder, end jeg ville have fået, hvis jeg havde været en almindelig normalt seende dreng, der var vokset op i dette Nordjyske husmandsmiljø. Engang var jeg med en højskole på en studietur til Holland. En elskelig og noget irriterende ældre dame syntes nu, jeg klarede mig så flot, vidste så meget osv. Engang sagde hun til mig: "Hvad ville du ikke kunne være blevet til, hvis du havde kunnet se". Så for der en djævel i mig, og jeg svarede: "En arbejdsløs landarbejder i Nordjylland". Det var frækt sagt af mig, for damen mente det nu så godt. Men det er meget tænkeligt, at jeg her kom til at nævne den sandsynligste retning for mit liv, hvis jeg havde været seende.

Tiden som blind:

Fra jeg var 2 år, til jeg var 7 år. Var jeg blind. Jeg begynder at have nogenlunde sikre erindringer fra jeg var 4 år, og fra jeg var 5 år husker jeg ret sammenhængende. Jeg har derfor en erindring om, hvordan det var at være blind. Eller næsten blind. Jeg husker ikke min blindhed som en periode i mørke - sådan er der ingen blinde, jeg kender, og det er en del, der oplever deres blindhed. Jeg havde tilmed en lille smule syn. Det var ikke meget, under 1/60. Men jeg kunne se lys og jeg kunne se farver. Jeg husker, at det var det store nummer for de store piger - sikkert kusiner - under et familiegilde. De trak mig rundt i haven fra blomst til blomst, hvor jeg skulle fortælle dem, hvilken farve blomsten havde. Jeg har jo nok nydt, sådan at være i centrum for opmærksomhed.

Det er nu ikke så meget, jeg kan huske, der var anderledes som blind end det blev senere, da jeg fik min synsrest. Jeg skaffede mig mine informationer gennem mine øre og ved at berøre tingene. Det gør jeg stadig. Men nu bliver disse for mig primære indtryk suppleret af synsindtryk. Det gjorde de ikke dengang. Men da vidste jeg heller ikke, hvad synsindtryk var for noget. Hvordan kan vi savne noget, vi ikke ved, hvad er for noget?

Jeg var kendt på vort sted. Her kunne jeg færdes alene uden synets brug. Var jeg andre steder, var jeg altid i følgeskab med nogen. Men det ville jeg jo under alle omstændigheder have været, så lille jeg var. Jeg var en værre spørgejörgen. Jeg ville vide besked med min omverden. Når jeg ikke kunne se, hvordan tingene var, hvordan de blev lavet osv., ja så måtte mine forældre fortælle mig det. Jeg spurgte om alt muligt. Meget af det, kunne min mor ikke give svar på. Så måtte hun give en sludder for en sladder. Hun kunne jo heller ikke vise mig billeder, og dengang var der ikke pædagogisk uddannede folk, til at hjælpe forældrene med at opdrage deres handicappede børn. Jeg har jo nok været noget af en plage for mine omgivelser på grund af al min spörgen.

For ikke så længe siden havde vi besøg af en blind dreng på 5 år. Det var en rigtig kvik dreng. Han lover godt for blindesagen i fremtiden. Han var sammen med sin støttepædagog. Hun brugte flere timer om ugen på at lære ham om hans omverden. Da måtte jeg sande, at verden er blevet bedre for blinde at leve i, siden jeg var barn. Tænk, hvis jeg havde haft kontakt med sådant et menneske dengang. Egentlig er det mærkeligt, at mine minder om at være blind er så tågede og få. Det er dog noget af det mest unikke ved mig, at jeg har været blind, at jeg fik noget syn i en alder, hvor jeg kan huske. Jeg har altså måttet lære mig at se, da jeg kan huske. Minder om besættelsestiden:

Minder om besættelsestiden:

I den tid, jeg var blind, var landet besat af tyskerne. I Blenstrup lå en deling tyske soldater. De var indkvarteret på en del af skolen. Rold skov var, så vidt jeg ved, et meget benyttet område for våbenedkastninger. Egnen var altså præget af besættelsen. Men de minder, jeg har fra den tid, der handler om besættelsestiden, er ikke mange. De er også ret spredte. Jeg kan huske aftner, med store overflyvninger, hvor vi sad i stuen. Da var der en meget utryg stemning. Den var naturligvis overdrevet. For det var sandsynligvis engelske flyvere på vej til bombetogter over tyskland eller i værste fald til bombetogt mod Ålborg. Det ville være usandsynligt, at de ville tabe deres last i utide. Det ville være et af verdens største uheld, hvis de tabte deres bomber lige netop over vores hus. Sådan kan jeg i dag tænke rationelt. Men sådan føltes det bestemt ikke, når vi sad om aftnerne og lyttede på den vedvarende durren i luften af stadigt indkomne fly.

En aften var der en vældig trafik på landevejen udenfor vort hus. Tyskerne var ved at flytte materiel og mandskab. Pludselig bankede det på døren. Det var en gruppe tyske soldater, der bad om at få kaffe. Det fik de naturligvis. Andet ville jo nok have været uklogt. Men de her var nu flinke mennesker. De betalte pænt for det, de havde nyt. De forlod huset så snart de var færdige med deres kaffe. De opførte sig helt som civiliserede mennesker.

De tyske soldater, jeg kan huske, var flinke mennesker. Det var ikke så mærkeligt. Vi var i krigens sidste eller næstsidste år. Mange af dem havde været i Rusland. De var efter fronttjenesten der blevet sendt på "rekreation" i Danmark. Måske har jeg på grund af min blindhed appelleret til deres bedre instinkter. Mange af dem var familiefædre. De følte meget stor bekymring for, hvordan det gik deres kære derhjemme i de mere og mere sønderbombede tyske byer. Utrolig mange af dem, vi talte med, påstod, at de var østriger. Det var muligvis noget de sagde, for at gøre et bedre indtryk på danskerne. Når de kom ud til os, var det som regel for at købe fødevarer. Engang kom en tysk soldat hen til min far og sagde: "Smø.r". Far var usikker på, hvad han mente. Eller også lod han som om, han var det. Han hentede smørekanden, han brugte, når han smurte maskinerne. Det var jo ikke lige det, tyskeren mente. Engang var der et par tyske soldater inde i vort køkken for at købe æg. Jeg så mit snit til at røre ved den ene af soldaterne. Jeg opdagede, at han havde et gevær på ryggen. Det blev jeg meget interesseret i. Jeg begyndte at beføle på det. Så skal jeg love for, jeg blev fjernet i en fart. Ikke af den tyske soldat. Men af mine søskende.

En aften gik min far hen til Blenstrupvejen for at hente avisen. Da han kom tilbage, kunne han meddele, at der holdt en tysk bil med soldater. De skød kraftigt ud over markerne over mod Horsensvejen. Det var til alt held fra den modsatte retning min far kom. Det er svært at vide, hvorfor de skød den vej. Havde der været noget alvorligt på færde, havde de vel også holdt øje med den side, min far kom fra. Men han blev overhovedet ikke antastet.

I dagene omkring befrielsen rykkede krigens realiteter lidt tættere på os. Der kom en gruppe soldater og sagde, at de skulle grave huller her. I dette tilfælde var der ingen plads for argumentering. De tog umiddelbart fat på opgaven, og gennemførte deres forehavende hurtigt og effektivt. De gravede 3 huller p vores

jord. Det ene hul blev gravet i vor have. Det andet hul blev gravet lige syd for grunden, hvorpå huset lå, i et lille stykke jord, der normalt blev brugt til græsning af kalve. Det tredje hul blev gravet i vor mark 50 meter længere nede af vejen mod syd. Det, tyskerne forberedte sig på, var, at forsvare amtslandevejen mellem Hadsund og Ålborg. Hullerne var sandsynligvis beregnet til maskingeværreder. Det er let at forstå i dag. Men det anede vi børn intet om dengang. Det var lidt spændende med de huller. Men vi delte de voksnes ubehag ved at have dem så tæt på huset. Vi blev ikke beordret ud af vort hus. Hullerne blev gravet. Men de blev ikke bemanded.

Så kom budskabet om befrielsen 4. Maj. Vi hørte frihedsbudskabet blive meddelt kl.20,00 på BBC' nyhedsudsendelse til Danmark. Vi hørte altid nyheder fra England. Tyskerne prøvede at forhindre aflytning af BBC' udsendelser til Danmark med støjsendere. For at høre noget, måtte vi skrue yderligere op for radioen. Det kunne altså høres viden om, når nogen hørte engelsk radio. Det gjorde alle imidlertid. Det må tyskerne naturligvis have vidst. Men de valgte på det tidspunkt ikke at gøre noget ved det. Det blev påstået, at de selv hørte engelsk radio for at kunne følge med i, hvordan krigen gik. Det kan jeg ikke verificere. Men det er vel ikke utænkeligt. Hvordan skulle de ellers få noget at vide. De tyske nyheder må jo på det tidspunkt for længst have kompromitteret sig som utroværdige.

Vi hørte frihedsbudskabet den aften, da det blev læst op første gang. Jeg var også i stuen. Men det gjorde ikke det store indtryk på mig. Jeg har jo nok alligevel ikke rigtig forstået rækkevidden af det, jeg hørte. Mine forældre tog situationen uhyre roligt. Ingen spontane demonstrationer og jubelscener, flaghejsninger, afbrænding af mørklægningsgardiner eller handlinger, der på anden måde kunne tolkes som begejstringsytringer, som det skete i byerne. Vi boede jo også for os selv ude på en mark. Far gik roligt ud og tildækkede det hul, tyskerne havde gravet i hans mark. Det lå, som han sagde, grusomt i vejen, eftersom han skulle tilså denne mark den næste dag.

Det jeg husker fra de næste dage var egentlig kun, at der kørte flere biler på vejene, end vi havde været vandt til. Det blev fortalt mig, at det var modstandsbevægelsen, der kørte i dem. Men hvad modstandsbevægelsen egentlig var for noget, anede jeg ikke. Man talte også i de dage om frihedskæmpere. Det var nogen, vi skulle holde med, for de var imod tyskerne. Andet vidste jeg egentlig ikke om befrielsen. Mine minder om krigen og besættelsestiden er såre uheroiske. folk talte aldrig om tyskernes skændselsgerninger eller modstandsbevægelsens heltebedrifter.

Vareknaphed og Flygtningene:

Det vi mest talte om, når vi mødtes, var om det, vi ikke kunne få længere. Det blev en fast talemåde for min søster og mig, når vi fremsagde mere hypotetiske ønsker: "Når jeg bliver stor og krigen er forbi". Indimellem blev der talt om noget de kaldte den sorte børs. Det var et godt sted at være, for der kunne man få alting. Men det var også lidt farligt. Vi hørte om noget, de kaldte razzia, når den kom, skulle man helst ikke være tilstede, forstod vi, for så kunne man komme i fængsel.

Jeg tror, at alle gjorde sig skyldige i sortbørshandel på den ene eller anden måde. Men det var naturligvis i småtingsafdelingen. Alle der havde rationeringsmærker til overs solgte dem selvfølgelig, selv om det var strengt forbudt. Det er sin sag sådan at få bugt med markedskræfterne. Men folk var som end ikke mere bedrageriske dengang, end de er i dag, hvor det blot er sort arbejde, der omsættes. Det var småt med lovlydigheden, når fortjenesten var stor og risikoen for at blive opdaget var lille, og de lovparagraffer, de overtrådte, ikke var selvindlysende.

Danmarks økonomi lignede dengang meget den økonomi, alle, der har rejst i Østeuropa og Sovjetunionen under kommunismen, har stiftet bekendtskab med. Der var for få varer. Når der så dukkede varer op i butikkerne, strømmede alle til for at få del i disse varer, uanset om de havde brug for dem eller ej. Så var der efter kort tids forløb ingen varer tilbage. Dem der ingen varer fik, påstod, at de handlende stak varer til side for at kunne gavne deres egne venner og bekendte og for at kunne bytte sig til andre ting, de selv havde brug for. Dette var sikkert rigtigt. Men behøvede ikke nødvendigvis at være rigtig alle de gange, påstanden blev fremført. Denne økonomi havde vi under krigen. Men den varede ved længe efter befrielsen.

Vi stiftede specielt efter krigen bekendtskab med et nyt begreb. det var flygtningene. Dem kunne vi ikke lide. Vore dages uvilje mod de fremmede er blid i sammenligning med den uvilje, vi følte overfor de flygtninge, der var i landet dengang. Flygtningene var tyskere. Den almindelige mening blandt egnens folk var, at flygtningene var sendt herop af de tyske myndigheder for at de kunne æde sig fede af den danske overflod. Den havde vi ikke tænkt os at dele med nogen. Slet ikke med stakkels tyske flygtninge. Jeg tror nu ikke, det var særlig rart at være tysk flygtning heller ikke i Danmark. I en lille by lidt øst for Skørping, der hedder Frær, var der oprettet en stor militærlejr. Den blev hurtigt omdannet til flygtningelejr efter krigen. Jeg har senere hørt, at Frær på det tidspunkt var den næststørste by i Nordjylland. Men vi så aldrig disse flygtninge. De måtte ikke færdes udenfor lejrens område. Den var ligefrem indhegnet og sandsynligvis bevogtet. Utroligt at det var muligt således at adskille de 2 befolkningsgrupper så totalt.

Når vi talte om flygtningelejren i frær, talte vi aldrig om, hvad der dog skulle blive af de mange stakkels mennesker, der levede der, og som skulle hjem til et Tyskland, der var totalt smadret af krigen. Mange af dem ville ikke kunne komme hjem til deres egen hjemegn, eftersom de ikke der ville være ønskede. Det vi talte om var alle de lus, der trivedes i lejren. Men flygtningelejren i Frær blev da efterhånden tømt og til sidst blev den nedrevet til grunden. Alt det, der kunne bruges blev solgt. Der kom en dag en lastbil med møbler fra Frærlejren. De var nu til salg. Vi købte et sengebord og et stort skab. Det drede mig dengang lidt, at vi købte ting fra lejren. Jeg mente at have forstået, at noget, der havde tilhørt flygtningene, ville vi ikke røre ved med en ildtang. Men dengang havde jeg endnu ikke indset, at voksne godt kan have en mening den ene dag, for så at skifte til en anden mening senere, hvis de får et tilstrækkelig godt tilbud.

Kamelianerklinikken:

I 1946, da jeg var 7 år. Kom jeg igen til øjenundersøgelse. Det var med henblik på at jeg kunne blive opereret på højre øje og få noget syn igen. Jeg blev også straks indlagt. I Ålborg var alt øjenpleje henvist til privathospital. Det var Kamelianerklinikken, der påtog sig pleje af de patienter byens øjenlæger og ørelæger lod indlægge der. Det var de indlæggende læger, der selv udførte behandlingerne og operationerne. Kamelianerklinikken blev drevet af en katolsk klosterorden. Jeg vil tro, det må have været Karmelitterordenen, der drev klinikken. Den orden har sygepleje som et af sine specialer. Navnet kan så være en forvanskning, som vi gjorde os skyldige i.

Klinikken var skarpt opdelt i en kvindeafdeling og en mandsafdeling. Så skarp var opdelingen, at de 2 afdelinger lå hver sit sted i Ålborg. Mandsafdelingen lå på Kastevej ude i den vestlige del af byen. Den var omgivet af fabrikker. Lige ved siden af lå en møllerivirksomhed. Dennes maskiner kørte både dag og nat. Når vi kom i nærheden af den, kunne vi høre durret af disse evigt kørende maskiner. I nærheden lå en papirfabrik. Den var blevet sprængt i luften under krigen. Nu var den under genopbygning. De lyde, vi kunne høre fra den, var lyde forårsaget

af at det nu var en byggeplads. Den største virksomhed i klinikkens nærhed var dog C V Obels tobaksfabrik. Lydene fra den var egentlig kun fabriksfløjten. Vi lagde især mærke til den om eftermiddagen, når fløjten angav arbejdstidens ophør. Så vrimlede folk ud fra fabrikken i store stimer og kastevej blev en kort tid fuld af cykler, indtil arbejderne var spredt. Det var meget anderledes, end det jeg var vandt til hjemme.

Mandsafdelingen var en bygning i 3 etager. Den lå i en have, der dengang forekom mig at være stor. Her var vi nede, når vejr og helbred tillod det. Vores udfoldelser blev noget begrænset af, at vi kun måtte færdes på havens gange. I buskadserne måtte vi ikke komme, og græsset på plænerne måtte ikke betrædes. I haven var et paradisæbletræ. En dag blev frugterne plukket og indsamlet til oparbejdning i klinikkens køkken. Dengang udnyttede man virkelig alle resurser, der var tilgængelige. De oppegående patienter, blev bedt om at hjælpe til. Det ville man jo nok ikke gøre i vore dage. Jeg deltog dog ikke selv i indsamlingen af æblerne, for jeg var på det tidspunkt syg.

Til anlægget hørte også en katolsk kirke. Det var jo praktisk, når klinikken først og fremmest blev passet af munke. Men vi fik aldrig lov at komme ind i denne kirke. Vi var patienter. de gjorde aldrig noget forsøg på at påvirke os religiøst. Selve klinikken lå på første og anden sal. På første sal, hvor jeg lå, var der 9 værelser. De var i forskellige størrelser. F.eks. Var stue 7 en enestue. Jeg lå på stue 3. Her var der plads til 6 patienter. Der var også en opholdsstue og konsultationslokale og operationsstue til brug for Ålborgs praktiserende øjen- og ørelæger.

Det var oprindeligt kun munke, der forestod sygeplejen på mandsafdelingen. Tilsvarende var det nonner, der udførte denne på kvindeafdelingen. Munkene kom hovedsagelig fra tyskland. Krigen havde imidlertid toldet svært i munkenes antal. Da jeg var indlagt på klinikken, havde man derfor været nødt til at ansætte 2 danske kvindelige sygeplejersker til at assistere munkene. Munkene var ældre mænd. De talte et noget gebrokkent dansk. Men de var meget flinke. De danske sygeplejersker husker jeg som ret bestemte damer. Men de kunne også være meget flinke. Det var en af byens praktiserende øjenlæger, der havde indlagt mig. Han hed Kint. Det var også ham og hans søn, som også var øjenlæge, der opererede mig og tilså mig, medens jeg var på klinikken. Øjenlægerne kom på klinikken hen på formiddagen. Undersøgelserne foregik i deres konsultationslokale på klinikken, for de patienter, der var oppegående. Klinikken havde ansat et antal gangpiger, som det hed dengang. I dag ville vi nok kalde dem rengøringsassistenter. De gjorde rent og udførte andet forefaldende praktisk arbejde. En af disse piger hed Signe. Hun kom fra Blenstrup. Det var en stor betryggelse for især mine forældre at vide, at der var en omkring mig, de kendte fra deres lokalmiljø. Jeg tror som end også, at Signe påtog sig rollen som min særlige beskytter, nu da vi var bysbørn. Der var andre gangpiger. Nogen af dem var flygtninge. En af dem hjalp os på stue 3 om morgenen. Hun var en meget sød pige. Hun elskede børn. Hendes sprog var desværre ret så gebrokkent. Det hæmmede naturligvis kontakten med os. Men jeg var nu også selv fuld af forbehold overfor hende. Hjemme fra vidste jeg jo, at flygtninge skulle man ikke befatte sig med. Det holdt jeg mig efterrettelig. Det var synd for hende. Det levner ikke mig megen ære. Det er noget af det, jeg ikke er så glad for at mindes.

Mit ophold på klinikken kom til at vare i 2 måneder. Det var ret længe. Først var der den store egentlige operation. Da jeg var kommet mig nogenlunde efter den, stødte der almindelig sygdom til. Da den var forbi, skulle jeg opereres igen for en efterstær. Så først blev jeg sendt hjem. Jeg husker tiden på klinikken som en spændende tid. Jeg var dengang en meget livlig knægt, der havde meget let ved at charmere de voksne. Jeg manglede bestemt ikke selvtillid dengang. I de 2 måneder, jeg var på klinikken, holdt jeg stadig fast ved min dialekt. Jeg talte lige så uforfalsket himmerlandsk, da jeg kom hjem, som da jeg

blev indlagt, selv om jeg hele tiden var omgivet af folk, der talte rigsdansk (fint).

De første par dage på klinikken var hårde nok. Jeg blev opereret allerede dagen efter, jeg var blevet indlagt. Min far besøgte mig dagen efter, jeg var blevet opereret. Han kunne fortælle hjemme, at jeg var meget ked af det og græd hele tiden. Da min mor besøgte mig nogle dage senere, var jeg oppegående og allerede ved godt mod. Det blev jeg ved med at være resten af mit ophold på klinikken. Der var besøgstid hver dag et par timer om eftermiddagen. Kom de besøgende tilrejsende, fik de lov at være der lidt længere. Jeg fik ikke besøg hver dag. Der var 21 kilometer ud til vort sted. Der gik ikke så mange rutebiler om dagen. Rutebilbilletter var ret dyre. Så var der jo alt det derhjemme, der også skulle passes. Jeg tror ikke, jeg var ked af det. Sådan var det bare. Det var dem, der boede i Ålborg, der fik besøg hver dag. Men de var forkælede bybørn. Det var min absolutte overbevisning.

Patienterne kom og gik. Medens jeg og 2 andre drenge, som lå på samme stue som mig, blev. De voksne havde mange forskellige øjensygdomme. Det kunne være opståede betændelser eller arbejdsulykker og mange andre ting. Mange af de børn, der var indlagt, var indlagt, fordi de skelede. De skulle have en lille operation, for at få det skelende øje på plads. De var der ikke ret mange dage. På min stue var vi som nævnt 3 drenge, som kom til at tilbringe meget lang tid sammen på klinikken. Hvad der egentlig var i vejen med dem, gik aldrig op for mig. Det interesserede mig nok heller ikke så meget. Den ene hed Flemming. Han var jævnaldrende med mig. Han kom fra et af Ålborg arbejderkvarterer. Han var på klinikken, da jeg kom. Han var der stadig, da jeg rejste. Den anden hed Orla. Han var 10 år og altså den store af os 3. Han kom fra en gård nede fra Hals i Vendsyssel. Han talte lidt vendelbomål, hvilket jeg syntes var et noget mærkeligt sprog. Han var heller ikke kommet hjem, da jeg blev udskrevet. Jeg modtog 4 år senere et brev fra Orla. Da var der flyttet folk fra Blenstrup ned til hans hjemegn. Igennem dem fik han min adresse. Det var jo imponerende, at han kunne huske mig så længe efter. Jeg fik desværre aldrig skrevet til ham igen, for på det tidspunkt, var nedtællingen begyndt til, at jeg skulle på refsnæsskolen. Jeg havde derfor ligesom andre ting at bekymre mig om.

Jeg lærer at se:

Jeg var indlagt på øjenklinikken i 2 måneder. I begyndelsen af september blev jeg sendt hjem. Det skete med beskeden til mine forældre, at nu skulle de til at lære mig at se. Jeg har ikke nogen mirakelhistorie at fortælle. Den historie, som ugebladene så godt kan lide. Den lyder nogenlunde sådan: "Da jeg fik taget forbindingen fra øjnene, da oplevede jeg miraklet. Jeg kunne se"! Sådan var det slet ikke for mig. Da jeg fik taget bindet fra øjnene var der bestemt ingen forskel i forhold til, før jeg blev opereret, selv om den stær, der havde blokeret for mit syn, nu var væk. Jeg kunne helt enkelt ikke bruge den ny mulighed, jeg havde fået, til noget. Jeg kunne nemlig ikke udnytte noget, jeg ikke vidste hvad var for noget. Det tog lang tid, før jeg fik lært at bruge mine øjne. Egentlig oplever jeg da endnu, at jeg stadig bliver bedre til at se.

Jeg forestiller mig, at hjernen rummer et arkiv af billeder. det er af alt det, vi har set igennem vores liv. Det vi ser på bliver så sammenholdt med dette billedarkiv. Når der er genkendelse, ved vi også, hvad det er, vi ser. Er der delvis genkendelse, kan vi hurtigt regne ud, hvad det er, vi har for os lige nu. Når vi ser noget, vi ikke kender, må vi i gang med at analysere det, vi ser. I analysefasen opløser vi det billede, vi ser, i delelementer. Nogle af dem skal nok vise sig at være genkendelige. Ud fra disse genkendelser kan vi så slutte os til, hvad det er, vi ser på lige nu. Hjernen har en søgemetode, der overgår datamaskinernes mangefold. Derfor kommer genkendelserne så hurtigt, at vi ikke behøver at tænke over dem.

Hos mig kommer genkendelserne ofte temmelig langsomt. Jeg kan derfor ofte komme til at se på noget i lang tid, før jeg opfatter, hvad det er, jeg ser. Jeg kan også stå og se på noget, jeg ikke kan genkende, selv om jeg i og for sig godt kan se tingen. Jeg ved bare ikke, hvad det er, jeg ser. Når så nogen fortæller mig, hvad det er, kan jeg ofte godt se, at det må være det, det er blevet mig fortalt, at det er. Men det er nok lidt underligt for seende, at jeg sådan kan stå og se på noget, uden at forstå, hvad det er, jeg ser.

Det føromtalte arkiv bliver hele tiden suppleret og udvidet. Men for mig er arkivet af såre begrænset størrelse. Derfor oplever jeg det som om, jeg kommer til at se bedre, jo ældre, jeg bliver. Engang var jeg til en øjenundersøgelse på Rigshospitalet. Her målte de min synsstyrke til 3/60. Jeg havde hidtil kun fået min synsstyrke målt på Blindeinstituttets Øjenklinik. Her målte de den til 2/60. Forklaringen på denne synsforbedring var ikke, et forbedret syn fysisk set. Mit syn har fysisk været fuldstændig stabilt, siden jeg blev opereret som syvårig. Men forklaringen var, at jeg var begyndt at arbejde som programmør. Her benyttede jeg mig i langt højere grad af mine lupbriller for at kunne læse programudskriverne, end jeg før havde gjort. Dette havde øvet min læsefærdighed i at læse sortskrift betydeligt. Det havde gjort mig i stand til at genkende bogstaver meget lettere, end jeg før havde kunnet. Det var denne evne, der tilsyneladende gav mig den forøgede synsstyrke. For jeg så nøjagtig lige så lidt, som før. Lægers målemetoder er ikke altid nær så objektive, som det synes, og som lægerne i al fald gerne vil give det udseende af, de er.

Jeg lærte i løbet af det næste år at bruge mine øjne til at se med. Jeg gjorde den opdagelse, at øjnene kunne give mig vigtige informationer. Det kom bare sådan lidt efter lidt, uden jeg tænkte nærmere over det. Jeg opdagede pludselig en dag, at jeg kunne se en sort stribe på den anden side af naboens mark. Jeg fandt ud af, at det måtte være Blenstrupvejen. Den havde jeg ikke kunnet se før. En anden dag opdagede jeg, at jeg kunne se over til naboens huse. Dem havde jeg heller ikke set før. Sådan gjorde jeg små fremskridt hele tiden. En dag sad jeg med hånden over højre øje. Så opdagede jeg, at jeg kunne se lys med venstre øje. Det har jeg nok kunnet hele tiden. Men det vidste hverken jeg eller andre i familien. Men nu kunne jeg se det, for nu tænkte jeg over, hvad jeg så.

Mine forældre ville gerne efterkomme øjenlægens påbud om at lære mig at se. Det gjorde de på den måde, at de viste mig ting, som jeg så skulle kikke på. Så skulle jeg fortælle dem, hvad det var, jeg så. Det kunne jeg som regel ikke. Så prøvede jeg naturligvis at komme til at røre ved den genstand, jeg skulle genkende med øjnenes brug. Hvis det lykkedes, kunne jeg straks identificere tingene. Men det prøvede de at imødegå ved at udstede bestemte forbud mod, at jeg på den måde brugte mine hænder. Jeg er ikke sikker på, at den valgte pædagogik var den helt rigtige. Jeg havde nok haft større glæde af først at få lov at røre ved tingene og så bagefter at skulle kikke på den. Men mine forældre var ikke uddannede synspædagoger. Det at skulle lære et menneske at se, er vel heller ikke en opgave, ret mange får sig pålagt.

Jeg lærte at bruge mine øjne. Jeg har meget stor glæde af mit syn. Ofte får folk det indtryk, at jeg ser meget bedre, end jeg faktisk gør. Jeg taler med stor glæde og tilsyneladende autoritet med, om farvevirkninger og belysninger. Det er nok lidt kunstigt for de fleste. Men både farver og belysninger betyder meget for mig. De giver mig mange oplevelser. Jeg er dog ikke sikker på, at mine oplevelser med synsindtryk er de samme, som seende har. Men det kan jeg ikke vide. For selv om jeg kan bruge mine øjne og få informationer gennem dem, så er jeg ikke, og kan aldrig blive som seende. Det er jeg ret sikker på, mine forskellige skrifter vil bære tydelige vidnesbyrd om.

Synet er hos mig først den tredje sans. Hovedsansen er hørelsen, så kommer følesansen og derunder kommer så først synssansen. At det forholder sig på den måde, kan jeg forvisse mig om, hvis jeg skal krydse en vej. Jeg reagerer prompte på lyden af en bil, selv om jeg ikke kan se den. Det må gøre en forskel i ens opfattelse af verden, at jeg har 4 nogenlunde ligeværdige sanser, når jeg skal

informerer om min omverden. De seende har normalt kun 1 tilgang til verden. Det er synet. Synsindtrykkene er så dominerende, at de undertrykker de øvrige sansindtryk, som de seende naturligvis også modtager. Men de bruger dem ikke. Og forundres ofte højlydt over, hvor meget vi synshandicappede kan få at vide om vor omverden ad andre kanaler end synets. Men min synsevne får mig også ind imellem til at dumme mig. Det kan ske, når jeg er ret sikker på at se noget. Når så det viser sig, at det jeg så, var noget helt andet. Det er aldrig rart at dumme sig. Men det er også svært ikke at bruge sit syn og fortælle andre om, hvad jeg ser.

Briller:

Jeg fik briller. Men de var bestemt ikke nogen succes. Dem ville jeg helst ikke gå med. Briller kan gå i stykker. Gik de i stykker var der noget nær katastrofestemning i hjemmet. Når jeg var ude at lege, var det derfor meget mere trygt, at brillerne lå i sikkerhed i sovekamret. Jeg oplevede simpelthen ikke en så stor forskel i min evne til at se, om jeg havde briller på eller ikke, at jeg havde nogen særlig lyst til at gå med dem med alle de risici, dette kunne medføre.

Brillerne var til skolebrug. De pyntede ganske vist ikke. Dengang skulle det offentlige også spare. I sygekassen i vor kommune så de sådan på det, at eftersom jeg kun havde syn på højre øje, var der ingen grund til at give mig forstørrelsesglas på venstre øje. Det så ikke så godt ud. Højre brilleglas var meget tungere end venstre glas var. Brillestellet var et sygekassestel af ståltråd. Brillerne sad skævt på hovedet af mig.

Der blev taget et billede af mig, da jeg skulle til Refsnæsskolen, hvor jeg har disse briller på. Først ville fotografen have mig til at tage brillerne af for at billedet kunne blive pænt. Men billedet blev taget, medens jeg havde brillerne på. Højre øje er på billedet mindst 3 gange så stor som venstre øje var. Sådan må jeg altså have set ud, når jeg havde brillerne på. Men sygekassen sparede da det ene brilleglas. Det har forhåbentlig forbedret dens økonomi markant.

Den mindste i søskendeflokken:

Vi var 5 søskende. Jeg var den yngste af dem. Min ældste bror Knud var 10 år ældre end jeg. Han var altså næsten voksen, da jeg begyndte at kunne huske. Ham havde jeg stort set ingen kontakt med, medens jeg var barn. Sjovt nok, var det ham, jeg senere fik den bedste kontakt med af mine søskende.

Så var der en søster Ella og en bror Jørn med kun 1 års mellemrum. De var de store søskende i min barndom. Denne bror fik jeg et meget nært forhold til. Han havde også et synshandicap. Han gennemgik de samme institutioner, som jeg gjorde. Men han gjorde det før mig. Han kunne fortælle om det. Men med årene kom vi længere og længere bort fra hinanden. Ham og jeg viste sig at være endda meget forskellige, selv om vi i mange ting, havde samme udgangspunkt, samme oplevelser og til dels samme bekendtskabskreds.

Endelig var der den anden søster Åse. Hun var kun et år ældre end mig. Vi voksede op sammen. Hun måtte kæmpe sig til alt det, jeg fik forærende takket være mit synshandicap og de deraf følgende ophold på statsinstitutioner. Åse havde de dårligst tænkelige startvilkår. Men ved sejt slid og en utrolig viljefasthed kæmpede hun sig frem. Hun har selv måttet tilegne alt den kultur, jeg fik forærende.

Jeg blev af mine søskende opfattet som værende meget forkælet, især af min mor. Det var jeg måske også. Men den forkælelse var jeg dengang helst foruden. Jeg opfattede den nemlig som omklamring. Jeg skulle passes på. Jeg ønskede ikke at blive passet på. Af natur var jeg en vild knægt med stor oplevelsestrang. Mine

forældre var i slutningen af trediveerne, da jeg blev født. De var, da jeg blev halv voksen, op mod de 50 år. Da mine forældre havde den alder, var der mange ting, de bekymrede sig for, som yngre forældre måske tog mere afslappet på. De fokuserede utrolig meget på alt det slemme, der kunne ske. Det kan hemme deres børn. Det er nok et af de bedre argumenter for, at menneskene skal have deres børn, medens de endnu er unge.

Jeg oplevede det sådan, at mine forældre ikke ville have, at jeg blev stor. Jeg var deres yngste barn. Når jeg blev stor, betød det, at de måtte erkende, at de var ved at blive gamle. Da jeg kom hjemmefra til Refsnæsskolen, måtte min søster åse overtage rollen som den mindste. Men hun blev dog på ingen måde pylret om, som jeg blev det. De ville bestemme over hende, ligesom de også gerne ville bestemme over mig. Det førte til voldsomme opgør mellem min søster og mine forældre. Jeg undgik sådanne opgør, som jeg bestemt ikke ønskede, fordi jeg kom på blindeinstitutioner og kun var hjemme i ferierne. Jeg kunne altså bide mange ting i mig i bevidstheden om, at jeg skulle tilbage til skolen, når ferien var forbi. Men på den måde mistede jeg ret hurtigt den dybere kontakt med mine forældre. Jeg mistede på den måde alt for hurtigt en voksenkontakt, som jeg kom til at savne meget, da jeg blev teenager.

Jeg læste for nogle år siden en interessant artikel om hvilken betydning for børns udvikling, det har, hvilket nummer de har i rækkefølgen. Noget af den kunne jeg genkende. En af konklusionerne var, at fra og med nummer 4 bliver børnene en gentagelse af de ældre søskende. Sådan oplevede jeg det. I a fald, når jeg nu genkalder mig min opvækst og ser den i bagklogskabens spejl. Jeg var den yngste. Alt det jeg kunne finde på, havde mine forældre oplevet før, at De andre af deres børn havde sagt, fortalt, gjort.

Ikke engang min blindhed var ny for dem. Min bror Jørn var også synshandicappet. Han havde noget mere syn end jeg. Men han var den første, der på egnen, der var født med dårlige øjne. Derfor fik han al opmærksomheden. Da jeg så kom med mit synshandicap, var det bare en gentagelse af Jørn. Jørn egnede sig også bedre i rollen som blind, end jeg gjorde. Jørn var musikalsk. Alle seende ved, at blinde er musikalske. Jørn kunne spille på fløjte. Han var faktisk ret god til det. Det bekræftede alle folks forudfattede meninger om blinde. Jeg var ikke musikalsk. Jeg fik engang en mundharpe. Men jeg kunne ikke fremtrylle en eneste melodi på den. Jeg var ret vild. Jørn var mere forsigtig. Jeg passede ikke ind i opfattelsen af, hvordan en blind skulle være.

Det blev et stigende problem for mig, efterhånden som jeg kom de samme steder, hvor Jørn også havde været, at man ville have, at jeg skulle være som ham. Jeg blev automatisk tillagt både hans gode og dårlige sider, medens min egen egenart ikke blev bemærket. Den var meget forskellig fra Jørns. Det var i al fald min oplevelse. Folk så nu engang kun det, de gerne ville se. Det lykkedes da efterhånden at få min egen egenart anerkendt. Efterhånden begyndte folk at undre sig over, at Jørn og jeg kunne være i familie, så forskellige vi var. Men før jeg kom så vidt, var jeg blevet voksen.

Min skoletid i Blenstrup:

Skolen:

Første april 1947 begyndte jeg at gå i skole. Jeg gik i Blenstrup skole. Blenstrup skole var ganske vidst en landsbyskole, Men den var som sådan ret moderne. Vi var opdelt i 5 klasser. Første- og anden klasse gik i forskolen, som blev ledet af en lærerinde. Den kaldte vi for nemheds skyldt (den bette sku.1).

Tredje, fjerde og femte klasse gik i den (stu.er Sku.l). Til at undervise i disse klasser var der 2 mandlige lærer. Lærerne havde nogle få timer i forskolen og lærerinden underviste piger i håndgerning. Første og anden klasse gik i skole hver anden dag. Første klasse mandag, onsdag og fredag. Anden klasse tirsdag, torsdag og lørdag. De store klasser gik i skole 4 dage om ugen. Så kunne kommunen nøjes med at benytte 2 lærer og 2 klasselokaler.

Skolens førstemand var førstelæreren. Han hed Andersen. Han hørte til egnens Indremission og var ivrig missionsmand. Det prægede i høj grad skolen. Han var også kirkesanger. Dette job hørte vist nærmest med til førstelærerjobbet. Anden læren passede byens folkebibliotek. Han forsøgte sig også med at give aftenskoleundervisning, hvor han forsøgte at forbedre deltagernes danskundskaber.

Førstelæreren ledede også skolesparekassen. Det var et arrangement iværksat af "Ålborg by og omegns sparekasse", for at lære skolebørnene at spare op. Vi købte sparemærker hos lærer Andersen, som vi klæbde ind i en bog. Når bogen var fuld, blev pengene overført til sparekassekontoen.

Skolen var pladseret lige ved siden af kirken. Den lå på det hjørne, der opstod som følge af, at Blenstrupvejen, der kom ude fra landevejen lige ved mit barndomshjem, forenede sig med Blenstrup hovedgade. Bag ved skolen lå kirken. Skolen bestod af et rektangel bestående af 4 huse. De var bygget i røde mursten. Det var gammel håndværk fra dengang, man gjorde noget ud af tingene. Der var fuget mellem stenene. Det kunne jeg tydeligt føle, når jeg rørte ved muren. Dengang tog håndværkerne sig tid til at lave den slags pynt på de huse, de byggede. Det gjaldt både private huse og offentlige bygninger. ommunalbestyrelsen var villig til at betale for, at det skete.

Skolens 4 bygninger var opført omkring en grusbelagt gårdsplads. Her spillede de store drenge fodbold i frikvartererne. Rundt gårdspladsens sider stod der store kastanjetræer. De pyntede og blev brugt som stop, når vi spillede rundbold i skolegården. Forskolen vendte breddesiden ud mod Blenstrup hovedgade. Den bestod af 1 klasselokale og en gang, hvor eleverne kunne hænge deres overtøj. Derudover indeholdt huset lærerindens lejlighed.

Vinkelret på forskolen lå gymnastiksalen. Den vendte breddesiden ud til kørevejen, der førte fra Blenstrup hovedgade ind til kirken. Gymnastiksalen rummede de mest benyttede gymnastikredskaber, som man brugte dengang: Ribber, bom, plint, rullemadras, hest, Og måske endnu flere. Der var ingen omklædnings- og bademulighed knyttet til gymnastiksalen. Den var heller ikke i almindelighed opvarmet. Vi havde derfor det meste af vores tøj på, når vi havde gymnastikundervisning.

I den ene ende af gymnastiksalen var der et køkken og en trappe, der førte op på første sal. Her var der et par værelser. Der var således en slags lejlighed i den ene ende af gymnastiksalen. Denne benyttede kommunen som husvildebolig ved siden af Kærhuset nede ved Lindenberg Å. I min skoletid var der faktisk en familie, der boede gymnastiksalen i en periode. de var blevet sagt op i deres lejemål. De boede der indtil de fandt et andet sted at bo. Overfor forskolen parallelt med kirkediget lå der et udhus. Det rummede elevernes toiletter. Her var også tørverum og vaskerum til lærerne osv.

Parallelt med gymnastiksalen ovre på den anden side af gårdspladsen lå den store skole. Den vendte således enden ud mod Blenstrups hovedgade. I den var der 2 klasselokaler. Mellem dem lå et mindre rum, som der normalt ikke var åbent ind til. Det tjente nok først og fremmest til at undervisningen i de 2 klasselokaler ikke skulle forstyrre hinanden. Dette rum kaldtes spisestuen. Men det var nu ikke der, vi spiste vore madpakker.

For at komme ind i klasselokalerne skulle vi ind i en lang gang, der løb langs klasselokalerne på gårdsiden. Her var der knagerækker, så vi kunne hænge vores

overtøj. Her og i spisestuen kunne vi også få lov til at opholde os i frikvartererne, hvis vejret derfor var alt for slemt.

I hver ende af skolebygningen lå henholdsvis første- og anden lærens lejligheder. Til lærerindens lejlighed hørte der en meget lille have. Til lærernes lejligheder hørte der 2 meget store haver. Det var altså bedst, hvis lærerne var meget haveinteresserede. De kunne i al fald i deres haver med lethed dyrke alle de grønsager og avle alt den frugt, de kunne overkomme at spise.

Skoletiden varede fra kl.8,00 om morgenen til kl.14,00 om eftermiddagen, uanset om vi gik i forskolen eller i hovedskolen. Der var 5 ugers sommerferie, 2 ugers juleferie, 1 uges kartoffelferie, som efterårsferien hed, og 1 uges påskeferie inklusive påskedagene. Vi havde altså lidt kortere ferier, end byskolernes børn havde. Men de gik så til gengæld i skole hver dag.

Skoleåret begyndte 1. April. Det var praktisk for dem, der gik ud af skolen. De sluttede i skolen 31. Marts. Så blev de konfirmeret i begyndelsen af april. Så var de klar til at rejse i plads hos bønderne fra 1. Maj. Maj og november var de almindelige skiftedage for tjenestekarlene og tjenestepigerne på landet dengang. Konfirmationen betød virkelig noget i børnenes tilværelse dengang. Det var afslutningen på barndommen med dens skolegang og var indgangen til ungdomslivet med alt det, dette indebar.

I Skørping var der en realskole. Men i den var det yderst få af eleverne i Blenstrup skole, der kom. Det var lærernes og præstens børn, der gik der. Der var ingen tradition blandt egnens befolkning for, at børnene skulle gå bogens vej. Ordentligt arbejde var arbejde med hænderne. Arbejdsmænd, bønder og når det gik højt, håndværkere, var det, eleverne i Blenstrup skole blev til i voksenalivet.

Eftersom der kun var 5 klasser, men 7 skoleår, var vi nødt til at gå 2 af klasserne om. Det var formentlig lærerne i samråd med skolekommissionen, der afgjorde, hvilke elever, der skulle sidde over i samme klasse endnu et år. Vi oplevede kun, at vi fik at vide, at den og den skulle blive i klassen, medens kammeraterne rykkede op.

Det betød ikke så meget for os. Vi var ikke flere i skolen, end vi alle kendte hinanden. Vi mistede altså ikke vore kammerater, fordi vi skulle sidde en klasse over. Alle skulle 2 gange i løbet af deres skoletid opleve at måtte forblive i samme klasse 2 år. Der var altså ikke noget degraderende i at få beskeden: "Du forbliver i denne klasse endnu 1 år".

Jeg gik i Blenstrup skole i knap 3 1/2 år. Jeg oplevede at blive rykket op fra første til anden klasse og fra anden til tredje klasse. Men skulle så gå tredje klasse om. Jeg begyndte også på det. Men sluttede så min skolegang i Blenstrup, fordi jeg skulle på Refsnæsskolen.

I klasselokalerne sad vi ved tomandsborde. Bordene var opstillet i 2 eller 3 rækker. Drengene sad ved vinduet på lærerens højre side, når læreren vendte front mod eleverne. Pigerne sad på den midterste række. Den venstre række fandtes kun i den store skole. Men Bordene der blev kun benyttet, når de små fra anden klasse var ovre i den store skole for at blive undervist i skønskrivning sammen med tredje klasse. Læreren sad på et rigtig kateter. Det var hævet lidt over gulvet, så læreren havde godt udsyn ud over klassen.

Skolebordene bestod af en bæk med 2 siddepladser. Den var sammenbygget med et bord. Foran eleverne var der en let skrånende bordplade. Under bordpladen var der et rum, hvor vi kunne lægge vore bøger. Langs bagkanten af bordpladen var der en rille til blyanter. Midt i denne rille var der et hul til blækhusene. Blækhusene blev først delt rundt, når vi skulle i gang med at skrive med pen og

blæk. Det var nok klogt, for det var et grusomt svineri, spildt blæk kunne forårsage. Det bar vore skoleborde i høj grad præg af.

Engang i voksen alder var jeg på rejse til Tunesien. Der fik vi lov til at komme ind på en koranskole. Det var den rene nostalgi. De benyttede i halvfjerdsenerne nøjagtig samme type skoleborde, som vi benyttede i Blenstrup i fyrrerne. Skolen var nogenlunde velforsynet med undervisningsmidler. Der var naturligvis de obligate sorte tavler. Skolen havde store vægkort, som blev hængt op på tavlen i geografitimerne. Der var også mulighed for at se lysbilleder og at se smalfilm. Skolen rådede faktisk også over en mindre samling af udstoppede dyr. Der var også smalfilmsapparat på skolen. Det blev brugt engang imellem til fremvisning af skolefilm, som det hed. Blenstrup skole var i mange henseender med på det nyeste.

Skolen underviste i de almindelige skolefag, som en landsbyskole nu engang skulle undervise i. Det var dansk, regning, skrivning, lidt tegning, Bibelhistorie, historie, geografi og naturhistorie. Der var ingen undervisning i fremmede sprog af nogen art. Vi blev heller ikke tilbudt undervisning i matematik. Pigerne havde lidt undervisning i håndgerning. Drengene havde ingen undervisning i sløjd, der var heller ikke noget, der hed kreative fag.

Når eleverne forlod skolen efter 7 års skolegang, kunne de læse, skrive og regne, i al fald til husbehov. Så havde de lidt paratviden om almene ting f.eks. Den danske kongerække. Det var det hele. Jeg vil tro, at de fleste af mine skolekammerater fra Blenstrup skole ret hurtigt har glemt, det de måtte have lært sig i skolen bortset fra de grundlæggende færdigheder - læsning, skrivning og regning - som de har været nødt til at holde ved lige. Jeg bygger min antagelse på den ulyst, mine skolekammerater omfattede alle skolefag med. Især de fag, som hverken de eller deres forældre kunne se nogen nytte af.

Mine kammerater cyklede i skole. I al fald de, der ikke boede i Blenstrup by. Jeg måtte ikke cykle. Jeg kunne heller ikke de første par år, jeg gik i skole. Jeg gik på mine ben. Det var dog ikke det helt store problem. Fra mit barndomshjem til skolen var der kun 1 kilometer. Det var ikke særlig langt, selv om 1 kilometer for et barn er en betydelig længere afstand, end for en voksen. Jeg mindes dog min skolevej som lang. Der var ingen former for læ på den vejstrækning. Både når vinden kom fra øst og vest strøg den uhindret hen over min skolevej. Turen til og fra skole kunne derfor både være våd og kold. Når vi skulle i skole i årets mørkeste måneder, var det buldermørkt, når vi gik hjemmefra. Eftersom vejen gik gennem det åbne markland, var der ingen form for gadebelysning. Sjovt nok var vejen fra skole om eftermiddagen helt anderledes behagelig.

Jeg begyndte i skolen som omtalt 1. April 1947. Det var altså året efter, jeg var blevet opereret og fået min synsrest forbedret. Da jeg kom i skole, kendte jeg bogstaverne og kunne også skrive dem. Det havde jeg lært om vinteren af mine forældre, før jeg begyndte i skolen. Det var ret almindeligt, at børnene kunne bogstaverne og kunne skrive dem, før de begyndte i skolen. Men det var ikke noget krav fra skolens side. Det var nok mere forældrenes ambition.

Det var ikke problemfrit for mig at lære at skrive. Mine forældre skrev det bogstav, jeg skulle lære, op på en skiffertavle med en griffel. Så skulle jeg skrive det efter på de linier, de havde optegnet på tavlen. Men når jeg skulle skrive, måtte jeg have hovedet helt ned i ganske få centimeters afstand fra skiffertavlen. Så fik jeg problemer med udåndingsluften. Den indeholdt meget vand. Den kondenserede på tavlen og viskede både linierne og mine bogstaver ud. Jeg var ret træt af den skiffertavle. Men papir at skrive på fik jeg nu ikke.

Min skolegang:

Jeg husker, som de fleste børn gør, udmærket min første skoledag. Det var alt sammen nyt og lidt fremmed. Det var min ældste søster Ella, der fulgte mig i skolen. Hvorfor min mor ikke gjorde det, ved jeg ikke. Min ældste søster var lige sluttet i skolen det år, så hun var godt kendt med forholdene. Lærerinden var flink syntes jeg. Vi blev de første dage kun undervist en halv time ad gangen og fik så lov til at holde lidt frikvarter. Men det varede nu ikke så længe, så blev vore skoletimer af normal længde. Dengang varede en skoletime 50 minutter.

Lærerinden var af mine forældre blevet informeret om mit svage syn, før jeg mødte op i skolen. Jeg blev derfor pladseret på første bord - det der var nærmest tavlen. Men det hjalp nu ikke mig så meget. Jeg kunne alligevel ikke se, hvad der blev skrevet på tavlen fra den afstand. Skulle jeg se noget rigtig på tavlen, måtte jeg helt op til den. Men det gjorde jeg aldrig på eget initiativ.

Jeg havde store problemer med at følge med i skolen på grund af mit svage syn. Jeg fik ikke meget ud af skriveundervisningen. jeg fik for lidt ud af regneundervisningen. Jeg fik også hurtigt problemer med at læse. Vi begyndte med at læse en ACB. Der var bogstaverne store nok til, at jeg nok nogenlunde kunne se dem. Men så såre vi var færdige med den og begyndte at læse i en læsebog, vor bogstaverne var mindre, måtte jeg give op. Hjemme havde vi en bog, der hed "Lille sorte Sambo". Den havde bogstaver, jeg kunne læse. Så læste jeg i den en tid. Men mine basale skolekundskaber kunne nok være på et meget lille sted.

Det var noget helt andet med fortællefagene. I første omgang bibelhistorie. Senere historie og geografi. Her kunne jeg være med. Min mor læste den tekst, vi havde for, og som skulle læses hjemme. Når hun havde læst den 1 gang, kunne jeg den så godt som udenad. Dengang var jeg rigtig god til at lære udenad. Når jeg så blev hørt, kunne jeg bare gengive teksten, som den stod i bogen. Det var vel derfor ikke til at undre sig over, at jeg allerede dengang foretrak fortællefagene. Det gør jeg da faktisk endnu. Men min skolegang hjemme var ingen rigtig succes. Gud ved, hvordan det ville have forholdt sig med mine skolekundskaber i voksenalderen, hvis jeg ikke var kommet til Refsnæsskolen?

Skolefag:

Bibelhistorien var særdeles højt prioriteret. I al fald i de store klasser. Vi havde 1 times bibelhistorie på hver af vore 4 skoledage. Vi læste naturligvis bibelhistorien. Vi lærte salmevers udenad. Vi havde også blandt vore skolebøger en lille tynd, grå bog. Det var Luthers lille katekismus. Skriftstederne i den skulle vi også lære udenad. På det punkt var skolen i Blenstrup nok ret gammeldags. Jeg har aldrig truffet andre eller hørt om andre, der benyttede "Luthers lille katekismus" som skolebog. Vi fik skriftsteder for i katekismen, som så skulle aflæses udenad næste gang, vi havde bibelhistorie. Det var bl.a. De 10 bud med forklaringer. Det gik nogenlunde med de 10 bud. De fleste af dem er ret fornuftige. De kan med lethed efterleves. og de kan forstås af enhver. Værre var det, når vi skulle gengive Luthers forklaringer på disse bud. Jeg havde så let ved at lære udenad dengang, så det voldte mig ingen større problemer at være dygtig i bibelhistorietimerne. Men med skam at melde, kan jeg ikke huske ret mange af de salmevers, vi lærte udenad dengang og slet ingen af de skriftsteder, vi også lærte udenad. Den megen bibelhistorieundervisning har været spildt ulejlighed for de fleste af os. Jeg har i al fald aldrig hørt om, at nogen af mine skolekammerater skulle være blevet hellige.

Engang kom en kammerat til skolens unge anden lærer til vor skole. Han havde lige været på en stor rundrejse i Sydamerika. Det var der ikke så mange, der gjorde dengang. Det var derfor noget af et scoop, at han netop kom til Blenstrup skole for at fortælle om sin rejse. Foredraget blev holdt i de 2 første timer om formiddagen. Det var glimrende. Jeg var også dengang meget interesseret i fremmede lande. Jeg slugte hvert et ord, han fortalte. En af de skoletimer, som

foredraget overlappede, var dagens bibelhistorietime. Det glædede vi os meget over. Men det var der ingen grund til. Dagens dansktime blev sløjffet, så vi kunne få vores bibelhistorietime. Lærer Andersen vidste nok, hvad der var godt for sine elever. Gud nedprioriterede han i al fald ikke.

Frikvartererne:

Vi havde 50 minutters undervisning og så 10 minutters frikvarter. det var det almindelige mønster dengang. Vi havde et længere middagsfrikvarter, hvor vi, der ikke boede i Blenstrup by, spiste vore madpakker. Dem der boede i Blenstrup kunne gå hjem og spise varm mad i middagsfrikvarteret. Jeg brød mig ikke meget om at spise min madpakke i skolen. Der var for mange omkring mig. Maden måtte vi også som regel spise udendørs. Når det regnede meget, fik vi dog lov til at være i den gang, hvor vores overtøj hang. Når vi kom hjem fra skole, var der derfor stillet lidt af middagsmaden frem, som vi så kunne spise.

I frikvartererne spillede de store drenge altid fodbold. De benyttede det meste af pladsen i skolegården til deres udfoldelser. Målene var enten afstanden mellem 2 kastanjetræer, eller også lagde de en mursten ned på gruset og lod den markere målstolpen. I perioder blev der også spillet kuglespil. I brugsen kunne vi for billige penge købe farvestrålende lerkugler. Dem opbevarede vi i en tøjpose, som vi havde i lommen. Når vi spillede kugle, gravede vi et hul i gruset. Så valgte vi en afstand, hvorfra vi kastede vore kugler. Det gjaldt så om at få kuglerne ned i hullet. Vi kunne kaste forskellige antal kugler ad gangen. Spillet kunne også få et rent hassar præg, hvis vi valgte at spille med, at den der fik den sidste kugle i hullet tog hele puljen.

Ind imellem var det kun hønseringe, der duede. Vi købte farvestrålende hønseringe i Brugsen. Dem satte vi sammen i en kæde, som vi kunne have i lommen eller om halsen. Vi "Hønsede" med vore ringe. Vi spillede en slags klink med dem. Kunne vi med en af vore egne ringe ramme en af modstanderens, havde vi vundet denne ring. Men både lerkugler og hønseringe kostede penge. Penge havde vi ikke mange af, og i al fald mine forældre var ret nøjeregnende med, hvad vi brugte vore lomme penge til. Derfor var vi aldrig særlig rige på hverken kugler eller hønseringe. Så vi - mine søskende og mig - deltog derfor ikke særlig ivrigt i disse spil. Jeg havde også mit synsproblem, det ville være let at snyde mig, i disse spil.

Frikvartererne var ikke nær den behagelighed for mig, man skulle tro. Jeg var ret isoleret. Mit dårlige syn gav mig vel en adfærd, der var lidt fremmedartet i forhold til mine skolekammerater. Dette parret med den følelse af mindreværd, jeg havde med hjemmefra, som udsprang af, at vi kun var husmandsbørn, gav mig ikke mange chancer for at trænge igennem hos mine skolekammerater. Jeg gik meget ofte alene omkring i skolegården i frikvartererne. Om efteråret var der mange kastanjer fra træerne i skolegården. Det var spændende for mig at gå og finde dem. Men det var lidt mærkeligt, at når der var nogen seende - f.eks. Lærer Andersen - der hjalp mig, så fandt de så mange, og fandt dem så hurtigt. For mig var det forbundet med et vist held, hvis jeg fandt nogen.

Idræt:

Vi havde gymnastik i gymnastiksalen om vinteren. Vi lavede øvelserne med det meste af vores tøj på. Det gik vist nogenlunde for mig, når det var stående øvelser. Når vi satte redskaberne frem og legede sørøverleg, kunne jeg ikke rigtig være med. Om sommeren spillede vi rundbold i skolegården i gymnastiktimerne. Det var nu den rene elendighed. Jeg kunne ikke se den bold. Jeg gjorde slet ingen nytte, når jeg var på det hold, som var ude i marken og skulle fange bolden og kaste den ind til "røreren". Jeg kunne heller ikke se til at ramme bolden, når jeg var på "indeholdet" og skulle slå bolden ud i marken. Jeg fik lov til at kaste bolden ud. Men det var jeg heller ikke god til. Når jeg havde kastet bolden, løb jeg hen til det første stop. Ventede der, til de næste

kom. Så løb jeg med dem. Når jeg gjorde det, gik det nogenlunde. Jeg kom banen rundt sammen med dem og scorede point eller døde med dem, hvis de var mellem 2 stop, når "røreren" havde berørt sin sten og kunne erklære dem, der ikke ventede ved stoppet for døde. Jeg kunne aldeles ikke se, hvor den bold var.

Bedre gik det ikke, når vi spillede fodbold. Jeg stod på banen og anede ikke, hvad der egentlig foregik omkring mig. Der var jo aldrig nogen, der tog sig på at forklare mig, hvad fodboldspillet egentlig gik ud på. Det forudsatte de jo nok, at alle vidste. Men jeg gjorde det altså ikke.

Skoleudflugter:

De store børn havde hver år en sommerudflugt, der normalt gik til en af de nærliggende byer. De store var dem i tredje klasse og opefter. De små havde i stedet en cykeltur til Madumsø. Eftersom jeg på det tidspunkt ikke kunne cykle, blev jeg bedt om ikke at tage med. Det blev dog formuleret sådan, at den dag måtte jeg gerne blive hjemme og holde fri. Jeg var mærkelig nok ikke særlig ked af det. Der var så meget, jeg ikke kunne være med til i skolen, så hvorfor ikke også det.

Da jeg kom over i den store skole og altså kom i tredje klasse, var jeg med på skoleudflugterne. Det første år tog vi helt til Århus. I dag ville det være en smuttur på en times kørsel i bus. dengang måtte vi transporteres til Skørping. Der tog vi så bumletoget til Århus. Dengang var der station i hver en landsby, banen passerede. Vores tog standsede ved dem alle. Det tog lang tid at nå til Århus på den måde. Toget kørte tilmed ikke ret hurtigt.

Men vi kom da til Århus til sidst. I Århus var der et ret omfattende program, vi skulle igennem, husker jeg. Jeg kan huske, vi var inde på Rådhuset, og oppe i tårnet. Det var underligt at stå øverst oppe i et tårn, hvor vi havde fået en lang forklaring om alt det, vi skulle kunne se fra tårnet, og så bare kunne se de nærmeste hustage. Rådhusuret slog, medens vi var deroppe. Det var meget støjende syntes jeg.

Vi var også ude at sejle helt ud til Marcelliesborg. Det var første gang, jeg var ude at sejle, eller jeg i det hele taget så havet. Sidste attraktion var et besøg i den zoologiske have. Her opnåede jeg at blive væk fra mine kammerater. Det var ikke nogen rar oplevelse. Hvad kan en 10 års dreng gøre i sådan en situation andet end at give sig til at græde. Det gjorde jeg i al fald. Det gav faktisk bonus. Der kom en voksen og spurgte mig, hvad der var i vejen. Og sandelig, lidt efter var jeg sammen med mine kammerater igen. Jeg var lidt beklemmt ved situationen. For tros de mange formaninger, jeg havde fået hjemmefra, om at holde mig tæt til gruppen hele tiden, var jeg alligevel blevet væk. Det kunne få konsekvenser. Jeg kunne risikere, at jeg slet ikke ville få lov til at komme med på skoleudflugt næste år. Jeg fik da også de ventede bebrejdelser, da jeg kom hjem. Men året efter fik jeg da overvundet mine forældres betænkeligheder, så jeg fik lov til at tage med igen. Turen til Århus var tros alt spændende. Det var første gang, jeg havde kørt i tog, og det var første gang, jeg havde sejlet med et skib.

Næste år gik turen til Viborg. Her blev jeg ikke væk. Det er måske grunden til, at jeg husker endnu mindre om den tur, end om turen til Århus. Vi besøgte domkirken. Den sagde mig intet som helst. For mig var en kirke en bygning, der lignede Blenstrup Kirke. Det gjorde Viborg Domkirke slet ikke. At en berømt maler, der hed skovgård, havde dekoreret den, fik vi godt nok at vide. Men det interesserede mig ikke. Jeg kunne da heller ikke se malerierne, da de blev vist frem.

Turen til Viborg var næsten endnu mere besværlig, end turen til Århus havde været. Vi tog til Skørping. Tog så bumletoget til Fårup, der lå mellem Hobro og

Randers. Stod af der og tog med tog derfra mod Viborg. Dengang eksisterede landets privatbaner endnu. Der gik en bane mellem Mariager og Viborg dengang. Vi tog samme vej tilbage igen. Da var der bare lang ventetid i Fårup. Vi lejrede os på en sportsplads, hvor vi spiste resterne af de medbragte madpakker. Da vi kom hjem var det blevet sent og vi var trætte. Det var hårdt arbejde sådan at være på skoleudflugt.

Lærerne i den store skole:

Vi taler så meget om disciplinkrise i skolen i vore dage. Disciplinkrise er, som så meget af det, vi udnævner til vor tids problemer, ikke af særlig ny dato. Vi havde i høj grad disciplinkrise i Blenstrup skole, da jeg gik der. Førstelæreren havde stor autoritet, så hos ham var der ro i timerne. Lærerinden gik jeg hos til jeg var 9 år. Hende kunne vi godt lide, så der var der heller ingen disciplinkrise. Men hos anden læreren kneb det alvorligt. Han kunne ikke holde ro i sin klasse. Det var jeg egentlig ret ked af, selv om det naturligvis var sjovt at drille sine lærere.

Han var en flink lærer, der tilmed var dygtig. Så underviste han tilmed i mine yndlingsfag: Historie og geografi. Det var måske den egentlige grund til, at jeg gerne ville have haft mere ro i klassen i hans timer. Men hverken historie eller geografi var heller ikke dengang fag, der var særlig værdsat af eleverne.

Når vi havde undervisning i skrivning hos ham, prøvede han på at dæmpe os lidt ned med højtlesning. Det hjalp nu ikke så meget. Jeg husker, at han engang læste historien om Odysseus for os. Den historie interesserede mig så meget, at jeg ligefrem klagede til læreren over, at der ikke var så meget ro i klassen, at jeg kunne høre, hvad han læste op.

Hvorfor han havde disse disciplinproblemer, ved jeg ikke. Måske havde han besluttet sig til, at han ikke ville blive i Blenstrup. Han skulle altså have tiden til at gå, til han fandt et bedre job, og ville så ikke ud i for mange konflikter med eleverne. Det er da en mulighed.

Jeg brød mig faktisk ikke om førstelærer Andersen. Det var der heller ingen andre af børnene, der gjorde. Han var heller ikke vellidt af sine lærerkolleger og af mange folk i kommunen. Da Blenstrup fik ny skole, skulle der udnævnes en skoleinspektør. Da blev han vraget til fordel for en lærer, der tidligere havde været anden lærer i Blenstrup. Hans betingelse var dog, at han ikke skulle arbejde sammen med lærer Andersen. Dette krav fik han faktisk opfyldt. Der har altså været en dyb modvilje mod lærer Andersen langt ind i kommunalbestyrelsen.

Men sandheden i ære, så kendte Lærer Andersen godt sit ansvar som lærer for også at få de svageste i klassen med. Vi havde i klassen en dreng, som var tæt på at være åndssvag. Så var jeg der altså også. Lærer Andersen satte ind imellem de andre elever i gang med noget læse- eller skrivearbejde, for at kunne koncentrere sig om at give os lidt specialundervisning. Det lykkedes ikke ret godt. Men han havde så utrolig ringe arbejdsbetingelser, så han kan ikke lægges det til last. Han tiggede og bad Refsnæsskolen om at få hjælp og vejledning i, hvordan han skulle undervise en blind elev. Det kunne han ikke få. Blinde børn blev dengang undervist på Refsnæsskolen og kun der. Materialer, han kunne bruge i undervisningen til mig, kunne han heller ikke få. Han var 12 til 15 år for tidlig ude med disse ønsker.

Afslutning:

Min skoletid derhjemme rummer ikke de lykkeligste minder, jeg har. Det var i skolen, jeg led mine første nederlag. Det gjaldt både med hensyn til skolearbejdet og kammeraterne. Men det var dog ikke så slemt, at jeg ligefrem led under det. Jeg havde jo så megen tid derhjemme, hvor jeg trivedes meget

bedre. Men da jeg rejste til Refsnæsskolen, var det ikke skolegangen i Blenstrup skole jeg savnede.

Far og mor:

Mine forældres ungdom:

Min far hed Otto. Han var født i 1901 i Gammel Skørping. Han var nr. 7 ud af en børneflokk på 9. Da han var blevet konfirmeret, kom han, som alle andre husmandsbørn, ud at tjene på bøndergårde rundt om i det østlige Himmerland. På et tidspunkt fik han plads på en gård nede på Randerseggen. Senere var han bondekarl på en gård i Nordsjælland ved Hillerød. Disse ophold udenfor egnen holdt han meget af at fortælle om. Der var meget, især på sjælland, der var fremmedartet for ham. F.eks. Holdt han aldrig op med at undre sig over, at sjællænderne spiste spegesild om morgenen, og gjorde det med stor velbehag. Han havde således oplevelser at fortælle, som ikke så mange andre på egnen havde.

Han havde det held at blive kasseret som soldat. Han betragtede det i al fald selv som et held. Hvad der egentlig var grunden til, at han ikke kunne bruges indenfor militæret, er jeg aldrig blevet klar over. Måske var han så heldig, at han kom til en læge, der var antimilitarist og gerne ville blæse en mindre skavank op til noget, der berettigede til at blive kasseret som soldat, når nu min far så gerne ville være fri for at komme i trøjen.

Min mor hed Laura. Hun var født i Blenstrup i 1902. Hun var nummer 6 ud af en søskendeflokk på 10. Hun kom allerede ud at tjene, da hun var 12 år. Hendes første plads var hos købmanden i Horsens. Hun blev ved med at være tjenestepige rundt på gårdene på egnen indtil hun blev gift. Hun tjente således på en af udflyttergårdene i Horsens og på gårde i Dollerup. Hun var også en tid ansat så langt væk som i Skelund. Den by ligger nede i nærheden af Hadsund.

Mine forældre fortalte ofte og meget gerne om deres tid som tjenestefolk rundt om på egnens gårde. Den tid var selvfølgelig også identisk med deres ungdomstid. Den vil ældre eller middelaldrende mennesker jo som regel gerne berette om. De fortalte om et meget hårdt liv. Det var hårdt slid fra tidlig morgen til aften. Der var ingen ferier. Det var ofte utrolig nærige og urimelige arbejdsgivere, de arbejdede for. Der var elendige folkestuer, de kunne opholde sig i, i den sparsomme fritid, de havde. De havde også ofte uhumske sovesteder. En af min fars historier handlede om, hvordan han om natten lå i sin seng og lurede på, hvornår rotterne kom så nær, at han kunne slå en af dem ihjel med de bare hænder. Det lykkedes ham vist aldrig. Det var måske også godt det samme for ham.

Ofte fik de en meget ringe kost på gårdene, hvor de tjente. Bykulturen var på det tidspunkt, da mine forældre var tjenestefolk - det var i tiden under og efter første verdenskrig - ved at trænge ud på landet til de rige bønder. Den tid var forbi, hvor storbønderne spiste sammen med folkene. Storbønderne spiste nu for sig selv i fornemme spisestuer, der var indrettet i gårdenes fine nye stuehuse. De fik en ganske anden mad, end tjenestefolkene fik, der spiste i folkestuerne. De store gårdmænd kopierede altså på livet løs herremændene og borgerskabet. Det var næppe til gavn for tjenestefolkene.

Det var tjenestepigerne, der lavede al maden, både til herskabet og til folkene. Derfor vidste alle tjenestefolkene naturligvis om denne forskel i levemåde mellem husbond og tjenestefolk. Men det skammede storbønderne sig ikke over.

Lønnen de fik som tjenestekarle var lille, for tjenestepigerne var den endnu mindre. Det var svært at spare op af den løn. Men det var nødvendigt at spare op, hvis de ville hæve sig op i en anden social klasse. Gjorde de ikke det, måtte de leve resten af deres dage som daglejere på gårdene og tage andet tilfældigt arbejde, der skulle udføres. Næste trin på den sociale rangstige, en tjenestekarl kunne drømme om at nå, var at erhverve sig et husmandssted eller få en lod jord og så skabe sig en tilværelse som en slags nybygger. Men dog i eget land. Udvandring var der ikke tale om i større stil fra min hjemegn. Det var heller ikke blevet almindeligt endnu, at de brød op og vandrede ind til byerne. I al fald ikke hos os.

Min far havde en bror, der var gift med en af min mors ældre søstre. Jeg gætter derfor på, at de har truffet hinanden hos dem. Jeg må gætte, for det talte de aldrig om. Det er måske lidt underligt. Hvor og hvordan folk har truffet deres ægtefælle, er normalt noget, folk glad og gerne fortæller om også til fremmede. Men det blev aldrig nogensinde berørt hjemme. Der var så meget, vi ikke talte om.

Da min mor var død, blev det for første gang åbenbart for mig, at vi havde en halvsøster. Min far havde altså fået en datter udenfor ægteskabet. Det var dog før, han traf min mor. På det tidspunkt, var han 23 år. Det blev aldrig nævnt med et ord hjemme. Det var for mig en total overraskelse. Måske har den historie været årsagen til, at min far søgte bort fra egnen helt til Sjælland - en tid. Han var bestemt ikke af den eventyrlystne type, der bare tog af sted for at opleve noget.

Jeg er ikke sikker på, at mine forældre giftede sig af kærlighed. I al fald ikke kun af kærlighed. Men det er så svært at vide. Der var så meget, de bare ikke gjorde. F.eks. Har jeg aldrig set dem omfavne og kysse hinanden, eller på anden måde udveksle kærtegn. Om det nu skyldtes, at der ingen kærlighed var mellem dem, eller de bare var blufærdige, er faktisk svært at vide. Måske fulgte de bare egnens norm. Det var ikke velset, at voksne mennesker offentligt viste ømme følelser. Gjorde de det, blev de til grin blandt egnens befolkning. Min svigerinde lissy sagde engang, at hun syntes, vores hjem på hende virkede som et koldt sted. Hun kom ellers fra det yderste Vestjylland, hvor de just heller ikke plejer at vise sine følelser åbenlyst.

Det er så svært at vide noget om mine forældres dybere følelser. Engang blev min far indlagt på et hospital i Århus. Det gjorde min mor ret bekymret. Da så posten kom med brev fra min far, fo.r hun ud i bryggerset og snuppede brevet i den største ophidselse. Det vidner i al fald om, at det brev betød noget for hende. Måske var det, hun var bekymret for, familiens fremtid. Men måske var det min fars ve og vel, der optog hende så voldsomt.

Husmandsfolk:

Min mor havde meget stærke følelser. Men hendes tilværelse levnedede hende ingen mulighed for at komme af med disse følelser. Hun talte ofte højt med sig selv, når hun troede sig ene. Det var sådan en speciel høj hvisken. Så skældte hun ud. hun fik vel på den måde sagt alt det slemme om familie, naboer, egnens folk, menneskene og verden, som hun følte så stærkt. Her fik hun sagt alt det, hun ellers ikke kunne få sagt, for man sagde nu engang ikke disse ting højt, så ville hendes fortsatte forbliven på egnen være blevet vanskeliggjort. Der har jo næppe heller været nogen, der ville have været interesseret i at høre på hende, hvis hun havde sagt sin mening, så alle kunne høre den.

Hun havde heller ingen grund til at være særlig henrykt for det liv, hun nu engang fik her på jorden. Hun havde en fattig barndom, en hård ungdom, og en lige så hård tilværelse som husmandskone. Tilmed måtte hun opleve, at 2 af hendes drenge var handicappede. Deres livsmuligheder troede hun ikke rigtig på

dybest set. Hun måtte opleve, at hendes hjem, der var blevet skabt med så stort besvær og med så mange ofre, brændte ned ved en utrolig skødesløs omgang med noget for hende så ubegribeligt som elektrisk strøm.

Da mine forældre blev gift, var min far 28 år og min mor 27 år. Det, de kunne skabe sig en tilværelse på, var en udstykning af et stykke marginaljord fra en af de store gårde i Dollerup. Derudover fik de et tilsagn om et billigt statslån, så de kunne bygge hus på deres jordlod og anskaffe sig et par dyr, og erhverve de fornødne redskaber til landbrugsdriften. Det var redskaber ikke landbrugsmaskiner. Så kunne de komme i gang med deres tilværelse som husmandsfolk.

Livet har nok for dem været lige så hårdt og fattigt nu, som det var, da de var tjenestefolk. Men det må alligevel have været en forbedring af deres livskvalitet. Nu lagde de deres arbejde på deres egen bedrift. De havde ingen husbond over sig. Nu bestemte de selv. Det overskud, bedriften trods alt gav, kunne de investere i forbedringer, som i længden forbedrede deres levestandard. Besætningen kom op på det antal, bedriften kunne bære. Der blev efterhånden anskaffet nogle landbrugsmaskiner, som lettede arbejdet. Og så blev der indlagt elektricitet. Det var en stor forbedring. Men den var altså også årsag til en meget stor ulykke for dem.

Men de havde intet social netværk til at støtte dem, når det kneb. Vejret havde måske været dårligt. Jorden havde derfor givet dårlig avl. Eller også faldt priserne på deres produkter med formindskelse af deres indtjening til følge. Eller de havde haft uheld med dyrene. Tilværelsen som selvstændig landmand rummede mange risici. De havde ingen forældre, der kunne gå ind og give kaution for lån, når der var brug for kapitaltilførsel. Jeg tror, det kneb meget i starten. Det var under den store depression i begyndelsen af trediverne, de startede.

I de 10 første år, de boede på vort husmandssted, fik de 5 børn. Det var dengang ikke nogen ualmindelig stor børneflokk. Men det er et guds under, at det lykkedes at føde og klæde os 5 søskende på den smule jord, de havde. Det krævede da også store afsavn. Men fattigdom var de vandt til. De var ikke de eneste fattige husmænd på egnen.

Min far:

Min far var en stædig rad. Han kunne være yderst påståelig. I diskussioner med andre f.eks. Under familiesammenkomster, stod han ofte for det modsatte synspunkt, end de andre mænd. Når min mor bagefter bebrejdede ham, at han altid skulle være imod, undskyldte han sig med, at hvis han ikke havde et andet synspunkt, blev der jo ingen diskussion ud af det. Underforstået, at det var diskussionerne, der var det morsomme ved et selskab.

Jeg har ingen forudsætninger for at kunne bedømme ham som landmand. Men han har jo nok hørt til den brede mellemgruppe. Vi gik ikke fallit, og der blev penge til at investere i forbedringer. Men vi blev aldrig rige eller blot velstillede. Når man har sådan en bedrift, som vi havde, må man selv kunne udføre det allermeste af det arbejde, der skal gøres. Håndværkerregninger var også dengang dyre. Unødvendige udgifter var der ikke plads til i husmandsfamiliernes økonomi. Far kunne med egne hænder klare de aller fleste gøremål på vor bedrift. Jeg syntes som barn, at min far var så dygtig. Jeg beundrede min far meget og så op til ham. Men jeg har nok overvurderet ham og hans evner ikke så lidt.

Far brød sig ikke om at lave murerarbejde. Det lagde han ikke skjul på. Men han arbejdede dog med murskeen, når det krævedes af ham. Derimod elskede han at rode med maskiner. Men han var vist ikke rigtig god til det. Eller også købte han brugte maskiner, der var for ringe. På et tidspunkt købte han en selvbinder. Den var godt brugt. Den ville han selv sætte i stand. Det lykkedes da til sidst

Efter flere års arbejde kom den vist nok til at køre rimelig godt. Men da havde der været masser af maskinnedbrud, og smeden havde været tilkaldt adskillige gange, før det kom så vidt.

Men meget lavede han selv, for der var ikke så mange penge til håndværkerregninger. Men jeg kan ikke lade være med at sammenligne min far med min ældste bror, der også lavede alting selv. Men han var så meget dygtigere til det, end min far var. Det er nok hovedårsagen til, at jeg med årene er kommet til at indse, at jeg har overvurderet min fars evner betydeligt.

Min mor:

Min mor elskede blomster. Vindueskarmene var fulde af stueplanter. Det var mest pellagonier og kallaer, hun havde som pottedplanter. I haven havde hun også mange blomster. Hun kunne også finde på at gå sig en lille tur på sommeraftner bare for at nyde vejret, som hun sagde. Måske trængte hun også til et øjeblik fred. Men det var nu kun små ture, hun undte sig. Engang skrev hun til mig, og fortalte om, at landevejen, som førte forbi vores hus, var ved at blive repareret. I den anledning var der blevet opstillet en lysregulering til at regulere trafikken forbi det sted, hvor der var vejarbejde, eftersom vejen kun var farbar i 1 spor. Det var sådan et lys, der viste rødt, gult og grønt. Denne farvepragt midt i oktoberaftnerne glædede hende meget. En noget primitiv glæde var det måske. Men mor havde skønhedssans, som hun aldrig havde fået udviklet.

Jeg tror, at min mor var blevet helt fejlpladseret ved at komme til at bo ude på en mark. Hun var dybest set et meget selskabeligt anlagt menneske, der trivedes bedst, hvor der var mennesker omkring hende, hun kunne tale med. Når mor havde været et ærinde i Blenstrup, havde hun en masse at fortælle, når hun kom hjem. Hun havde udnyttet tiden, talt med en masse koner der og fået mange ting at vide. Mon ikke ensomheden, og det ensformige liv, det hårde slid, det ringe udbytte af dette slid og den megen sygdom, hun led af, dræbte meget af hendes gode humør og gjorde hende til en rigtig pessimist. Rigtige pessimister er heldigvis sjældne. Mange siger, de er pessimister, men er det egentlig ikke. Min mor var pessimist. Det var hun i mange ting. Der, hvor det måske røbede sig aller mest, var hendes mening om vore valg af ægtefæller. Hun lagde ikke skjul på, at det for mine søstre først og fremmest gjaldt om at score en velstillet mand. Mandens velstand gik absolut forud for, om de kunne lide manden. Vi drenge skulle sigte efter at blive gift med en gårdmandsdatter. Det blev jeg da også til sidst. Men det vidste jeg ikke, før jeg giftede mig med hende. Dette parti ville have glædet min mor. Men det kom hun ikke til at opleve. Da jeg blev gift, havde hun været død i over 20 år. Min mor var så absolut af den mening, at kærlighed føder ingen. Men det skal dog siges, at hun accepterede de 2 svigerbørn, hun opnåede at få. Men det varede dog et stykke tid, før hun for alvor accepterede min ældste søsters mand. Han var arbejdsmand.

Min fars sygdom:

Mine forældre var plaget af megen sygdom. Min far havde åreknuder på benene. Dem havde han haft så længe, jeg kan huske. Det er ikke nogen alvorlig sygdom. Men han var nu plaget en hel del af dem. Hans ryg havde det bestemt ikke godt. På det punkt delte han nok skæbne med rigtig mange mænd på landet dengang. Arbejdet ved landbruget krævede dengang mange tunge løft f.eks. Af sække der var alt for tunge. Blandt de unge karle var det ikke fri for, at de konkurrerede om, hvem der kunne løfte de tungeste sække. Kunne de klare det, var de noget, kunne de ikke var de svæklinge. Hvem ville frivilligt være det. Det gik ud over rigtig manges rygge. De problemer med ryggen, de på den måde skabte sig var lumske. De kom først når mændene blev ældre. så kunne der ikke gøres noget ved det. Min far var en af disse mænd. Han klagede ofte over rygsmerter. Han fik også ind imellem hold i ryggen. Når han fik det, måtte han holde sengen et par dage, indtil smerterne havde fortaget sig.

Både far og mor var plaget af gigt. Det var let at få gigt dengang. Det meget arbejde udendørs iført dårlig tøj. Træk inde i husene som følge af, at de ikke var så tætte, som de burde være. Alt det havde ført til, at de fik gigt. Det var der så mange, der havde på landet dengang. Skal vi tro arkæologerne, har gigten plaget danskerne helt tilbage fra den ældste oldtid som en folkesygdom. Selv de glørværdige vikinger var hårdt plaget af gigt. Gigt er en plagsom sygdom. Lagt oven i alle de andre skavanker, de havde, har det bestemt ikke været rart for dem.

Min fars værste lidelse var dog hans bronkitis. Den plagede ham meget. Han hostede ofte og meget. Hans hoste kom i serier, der godt kunne være ret langvarige. Han var ryger. Det har næppe været nogen god idé. Men selv mente han, at det kun var hans rygning, der lindede på hans hoste. Han havde under branden været aktiv i at redde indboet ud. Han havde ved den lejlighed fået megen hed og røgfyldt luft i lungerne. Det har jo nok heller ikke hjulpet på hans bronkitis.

Han var i en alt for tidlig alder slidt op. Allerede i 1950 - det var lige efter, jeg var kommet på Refsnæsskolen - skrev min mor til mig og fortalte, at de det år havde lejet en maskinstation til at pløje grønjorden. Det kunne far altså ikke overkomme det år. Det var første gang, han måtte leje sig hjælp, da var han kun 48 år gammel. Men det blev bestemt ikke sidste gang. Efterhånden, som årene gik, blev det værre og værre. Men han var en stædig rad. Han ville ikke sælge landbruget og flytte i et hus i Blenstrup, selv om det mere og mere stod klart, at han ikke selv magtede at drive landbruget. Der var psykiske barrierer, der forhindrede ham i at fraflytte. Det var hans sted. Det var ham, der havde skabt det. Da han overtog jorden, var det en udmark, hvor der ikke kunne gro ret meget. Hvad skulle han også lave i et hus i Blenstrup. Alt det han kunne, var knyttet til landbruget.

Min bror tager over:

Det blev min ældste bror, der mere og mere tog over. Han havde i de år - og her er vi i slutningen af halvtredserne - job som kontrolassistent på egnen. Dette levede ham tid i dagtimerne til at hjælpe til derhjemme med alt landbrugsarbejdet. Det må have været stressende for min bror. At være kontrolassistent betød, at han daglig flyttede fra gård til gård. Han skulle stå tidlig op om morgenen for at kunne tage mælkeprøverne under morgenmalkningen. Efter morgenarbejdet skulle han så hjem til mine forældre og gøre noget der., så skulle han køre tilbage til gården, han kom fra, og tage prøver under aftenmalkningen. Derefter skulle han flytte til næste gård og gøre skrivebordsarbejdet med prøverne og foderregnskaberne om aftenen. Men han klagede aldrig. Han havde nu også en evne til at tage livets tilskikkelser som de kom.

Til sidst måtte min far dog give op. Det blev min ældste bror, der overtog driften af stedet. Han fik mulighed for at opgive sit job som kontrolassistent for egnens gårde. Han fik i stedet job som reservepost og blev også mælkekontrollør på Lindenberg gods. Disse arbejder og det, landbruget kunne kaste af sig, var så hans indkomstgrundlag. Min far havde på det tidspunkt fået tilkendt invalidepension. Mine forældre havde det derfor godt økonomisk set. Selv om en invalidepension heller ikke dengang var særlig rigelig, så oplevede de pludselig at have flere penge til rådighed, end de havde haft på noget tidspunkt før i deres liv. Mine forældre blev boende på vort sted. Min far havde mange gange erklæret, at han kun ville forlade stedet med benene forrest.

Da det her skete var min far en meget syg mand. Han havde allerede da talrige indlæggelser på hospitaler bag sig. Han døde i sommeren 1967 af lungekræft. Det gætter jeg på, det var. Lægen ville ikke oplyse dødsårsagen. Da var han 66 år. Jeg overværede ikke hans død. Han var indlagt på Terndrup sygehus. Herfra ville de tilkalde os, når det skønnedes nødvendigt. Jeg fik et praj fra mine søskende

om, at det var blevet værre med far. Jeg Besluttede mig imidlertid til først at rejse hjem næste dag. Jeg fik beskeden hen under aften. Jeg kunne kun komme med nattoget kl'#j1bj. Inden jeg tog af sted tidlig næste morgen ringede jeg til sygehuset i Terndrup og fik der at vide, at min far var død om natten. Jeg havde altså fejlvurderet fars tilstand. Men jeg var ikke nået frem i tide, selv om jeg havde taget med nattoget.

Min mors sygdom:

Min mor havde det meget værre, end min far. Hun havde en ondartet migræne. Den var begyndt at blive rigtig plagsom, efter jeg var blevet født. I lange perioder havde hun voldsomme migræneanfald. De begyndte ved middagstid. Så måtte hun lægge sig i sengen og lade alt arbejde forblive ugjort. Under anfaldene var hun rigtig syg. Hun lå inde i sovekamret bag gardiner, der var trukket for vinduerne, og klagede sig og kastede op i et væk. Først hen på aftenen lettede migrænen og hun kunne stå op af sengen og få gjort lidt af det, hun skulle have haft gjort om eftermiddagen. Disse eftermiddage, hvor mor lå hen uden at kunne tage sig af os, der dengang var små børn, fylder en væsentlig del i min bevidsthed om livet derhjemme. Det er slet ikke rare minder at slæbe rundt på.

Migræne er en forfærdelig sygdom. Det er den i dag. Men det var den i meget højere grad dengang. Lægerne havde egentlig ingen metoder eller medicin, der kunne kurere eller lindre den. Dertil kom, at migræne ikke rigtig var accepteret som en sygdom. Folk havde en tendens til at mene, at de, som havde migræne, var hypokonder. Holdningen var, at hovedpine havde alle da af og til. Det var der ingen grund til at skabe sig sådan over. Der var ingen som helst hjælp at få. Hverken fra det offentlige eller fra private. Hjemmehjælp og hjemmesygepleje fandtes ikke. Man måtte skytte sig selv, som man bedst kunne. Med de erfaringer i mente, er det let at se, at velfærdsstaten virkelig har givet velfærd til mange mennesker. Men de goder, vi har fået, tænker vi først over, når vi mister dem.

Det har nok heller ikke hjulpet på min mors humør, at hun måtte se på, at hendes hjem forfaldt mere og mere i deperioder, hvor hun havde de store migræneture. De kom hver dag i ugevis, for så at standse en tid. Men de vendte tilbage igen og igen. Efterhånden blev anfaldene sjældnere. Da hun blev en ældre kvinde, var det mit indtryk, at de helt var forsvundet. Men der kom andre plager til.

Som ung pige havde hun oplevet et lynnedslag ret tæt på hende. Det var gået ud over det ene øre. Hun havde konstant lidt susen for dette øre. Hun havde vel fået en tinitus af braget og lufttrykket ved lynnedslaget. Men tinitus var ikke kendt dengang. Da hun blev ældre, begyndte hørelsen at svinde. Det blev efterhånden et problem at kommunikere med hende. Det blev ikke mindst et problem for mig. Jeg var på grund af mit dårlige syn ikke så god til med håndbevægelse at tydeliggøre for hende, hvad jeg ville udtrykke. Hun havde svært ved at forstå, hvad jeg sagde.. Mit rigsdanske har nok også voldt hende problemer Dem hun normalt kommunikerede med, talte dialekt.

Da hun var godt tres år, faldt hun en januardag, da hun var ude på gårdspladsen. Hun gled på noget is og faldt så uheldigt, at hun brækkede højre ben. Hun kom på Terndrup sygehus, hvor benet blev sat sammen. Det begyndte at læges, som det skulle. Men så stødte der et eller andet til. Men det var i venstre ben. Der gik simpelthen koldbrand i dette ben. Der måtte træffes en hurtig og hård beslutning. Venstre ben måtte amputeres. Efter denne operation kom hun til genoptræning på sygehuset i Ålborg. Hun lå der hele sommeren over. Det ophold var hun faktisk glad for. Hun lavede nærmest op. Hun fik træning. Nogen tog sig af hende. Her var patienter og personale, hun kunne tale med. Hun fik kunstigt ben og høreapparater.

Hjemme blev der også gjort noget, så huset kunne være indrettet til hende, når hun kom hjem. Der blev bygget til, så der kunne indrettes badeværelse og toilet,

der var beregnet for en bevægelseshandicappet. Der blev indkøbt en kontorstol, som hun kunne bevæge sig på, når hun var inde og ikke ville have det kunstige ben på. Så kom hun da endelig hjem. Det var ikke lykken. Hun forfaldt hurtigt. Hun blev nu ikke længere stimuleret med træning. Hun havde nu ikke længere patienternes selskab. Hun havde sjældent nogen udefra at tale med. Høreapparatet havde hun det svært med. Min far prøvede at få hende til at bruge det. Men det krævede træning at benytte høreapparat. Det rent tekniske med at stille apparaterne fandt hun aldrig ud af.

Så døde min far. Det fratog hende enhver lyst og motivation til at kæmpe videre. Hun opgav definitivt at bruge det kunstige ben og høreapparatet. Hun havde sin kontorstol. På den kunne hun bevæge sig rundt i huset. Ud kom hun derimod så godt som aldrig. Det må have været noget af en omvæltning for et menneske, der havde arbejdet så meget i fri luft.

De sidste af hendes leveår var ikke gode. Min bror tog sig meget pænt af hende. Men han havde sit arbejde at passe. Hun lavede mad til dem. Så havde hun da det at gøre. Efterhånden fik hun da hjemmehjælp. Men hun havde svært ved at kommunikere med nogen på grund af sin efterhånden meget svære hørenedsættelse. Hun kunne læse avisen og se fjernsyn. Hun kunne også se ud af vinduet og følge med i, hvem der kom på vejen. Blenstrup havde på det tidspunkt fået mange nye indbyggere, så det var ikke så ofte, som før, der kom nogen forbi, hun kendte. Til sidst begyndte hun at få stær på øjnene. Vi ville gerne have hende opereret for det. Men vi turde dog ikke foreslå hende, at hun igen skulle på sygehuset. Hun var så vanskelig at forklare noget som helst. Hun troede så gerne det værste.

I 1973 var jeg en tur hjemme på besøg i det tidlige forår. Da blev jeg noget opskræmt over, at hun ikke kunne kende mig. Det tog i al fald sin tid, inden det gik op for hende, hvem jeg var. Men værre var det, at det nu virkede, som om hun helt havde opgivet at leve. Det syntes jeg, var rigtig ubehagelig. Kort tid efter blev hun indlagt på Terndrup sygehus. Der lå hun med ganske korte afbrydelser til hen i november måned. Så blev det bestemt af overlægen der, at hun skulle på plejehjem, så snart der var en ledig plads. Hun blev derfor sendt hjem. Hun var jo uhelbredelig. Det ville overlægen dog ikke sige. Men han havde åbenbart ikke lyst til, at hun skulle belaste hans dødsstatistik.

Familien, naboerne og det kommunale plejesystem tog sig til hovedet. Det her var vanvid. Min bror fik på rekordtid gjort et værelse i orden til hende. Nu demonstrerede Skørping kommune, som Blenstrup kommune efter kommunalreformen var indgået i, en utrolig fleksibilitet. Det var klart, at min mor ikke kunne være alene på noget tidspunkt. For at klare denne ekstrabelastning af hjemmehjælpen, angagerede kommunen de unge nabokoner til at være vagter hos min mor sammen med min bror. Dem kendte min mor. Dem havde hun tillid til. Dette arrangement kom ikke til at vare så længe. Kun en uges tid. Jeg var forberedt på at blive kaldt hjem med meget kort varsel. I hele den uge, havde jeg en færdigpakket taske med på arbejde, så jeg kunne rejse omgående, hvis der blev kaldt på mig. Det gjorde der ikke. Min bror havde lovet at ringe, når der var grund til alarm. Men han ringede ikke.

Min mors død:

En aften ringede så en af de nabokoner, der var med til at sidde vagt hos min mor, og fortalte, at min bror var ved at bryde sammen under presset. Men han drømte ikke om at ulejlige os andre søskende. Men nu bad hun mig komme hjem. Hun mente, at det ville støtte ham. Jeg rejste med det første morgentog. Det gik før min arbejdstid begyndte. Jeg måtte derfor lige indenom og lægge en seddel om, hvor jeg var, og hvorfor jeg ikke kom på arbejde nogle dage. Da jeg kom hjem om eftermiddagen var min mor i dyb koma. Det var nok tvivlsomt, om hun ville vågne op mere, blev der sagt.

Men det gjorde hun. Kl.22,00 var hun vågen og helt klar. Jeg gik ind til hende, så hun kunne vide, at jeg var der. Hun sagde: "Nu er det snart slut". Hvad siger man egentlig i sådan en situation. Jeg sagde ingenting. Men det gjorde min ældste søster, som også var derinde. Hun hylede op med, at mor nok skulle blive rask. Jeg kunne have kvalt hende ved den lejlighed. Jeg syntes ikke lige tiden var til pjat. Og så var det for sent. Mor gled igen ind i koma og denne gang vågnede hun ikke op. Hun døde hen på morgenstunden. Hun var da kun 71 år. Livet havde for hende været hårdt og fuldt af lidelse. Tilværelsen havde kun undt hende meget få glæder. Nu var det slut.

Jeg kommer hjemmefra:

Refsnæsskolens pres:

Min næstældste bror Jørn var, som nævnt, også svagsynet. Han var født i 1934. Hans skoletid faldt altså nogenlunde sammen med Besættelsestiden. Under besættelsen var Refsnæsskolen beslaglagt af besættelsesmagten. Som følge af det, var skolen lukket og eleverne sendt hjem i en længere periode. Det var muligvis årsagen til, at min bror først kom på Refsnæsskolen, da han havde afsluttet sin skolegang i Blenstrup og var blevet konfirmeret. Han kom på Refsnæsskolen i sommeren 1948. Det foregik yderst udramatisk og i bedste forståelse med alle.

Anderledes skulle det gå med mig. Jeg havde mine problemer med at følge med i skolen. Refsnæsskolen blev tid efter anden nævnt som en mulighed for mig. Men det tog jeg mig ikke særlig meget af. Mine forældres og derfor også min holdning var, at jeg først skulle på Refsnæsskolen, når jeg var blevet konfirmeret, ligesom Jørn. Det var der åbenbart andre, der havde en anden mening om. Da Jørn først var kommet af sted, begyndte presset mod mine forældre for at få mig på Refsnæsskolen, for alvor.

Mine forsvarer:

Mine forældre ville ikke vide af det. De mente, at børn nu engang havde bedst af at være hjemme hos deres forældre. Refsnæsskolens ledelse og med dem efterhånden alle andre myndighedspersoner mente, at eftersom jeg ikke kunne klare mig skolen derhjemme, måtte jeg bringes hen til det sted, hvor de underviste blinde børn - altså Refsnæsskolen. Mine forældre mente på deres side, at jeg nok havde brug for hjælp i skolen. Men at man i stedet for at tage børn fra deres forældre og anbringe dem på en kostskole, burde yde børnene hjælpen ude i den skole, hvor børnene nu engang gik. Det blev dog af myndighedspersonerne anset for rent tåbesnak.

Mine forældre var uden at vide det meget moderne i deres synspunkter. Desværre for dem, var de lidt for tidlig ude med disse tanker. Midt i tresserne begyndte forældre til blinde elever og psykologer i skøn forening at sige nogenlunde det samme. De brugte naturligvis andre ord. De var meget mere velformulerede. De kendte de rigtige begreber og fremmedord, når de argumenterede, end mine forældre gjorde. Men substansen var den samme. Børn skulle blive hos deres forældre, så længe de var børn. De skulle hjælpes, så de kunne gå i den lokale skole.

Jeg har lært et par ting af den historie. For det første er det ikke ligegyldigt, hvornår rigtige ting siges. Tiden skal ligesom være moden for at forstå, at det er de rigtige ting, der bliver sagt. For det andet, har

veluddannede folk meget lettere ved at trænge igennem med deres nye idéer, end fattige, uuddannede husmandsfolk havde, der sagde de samme ting. Sådan var det dengang, og sådan er det sandsynligvis i dag.

Presset øges:

Presset voksede i de næste 2 år. Der kom en masse fine mennesker på besøg hos os. De ville tale om, at jeg skulle på Refsnæsskolen. Det var rigtig utrygt, når de kom, medens de snakkede og som end også efter, de var gået igen. Mine forældre blev ved deres. Myndighederne blev også ved deres. Min far var en meget stædig mand. Han kæmpede virkelig for det, han troede var rigtigt. Men han havde ikke nogen vinderchance i den sag. I denne sag havde begge parter ret. Men de havde det set ud fra hver sit ståsted. Refsnæsskolens folk var alle lærer. De så først og fremmest sagen ud fra et lærersynspunkt. Jeg klarede mig dårlig i skolen der hjemme. Det var set fra deres synspunkt det afgørende.

Lærersynspunktet var dengang det eneste accepterede - i al fald, når det gjaldt handicappede børn. Andre synspunkter var utidig føleri fra forældrenes side og altså pjat. Klarede vi og ikke godt i skolen, klarede vi os heller ikke godt i livet i det hele taget. Det var lærernes mening. Den blev efterlevet til punkt og prikke.

Mine forældres synspunkt nød dengang ingen anseelse i de bestemmende kredse. Det har da heldigvis ændret sig. Jeg blev ikke spurgt, om hvad jeg selv mente. Men jeg var jo nok enig med mine forældre. Jeg oplevede ikke just skolen som et så attraktivt sted at være, at jeg, for at komme til at gå i en bedre skole, ville opgive min tilværelse derhjemme, som jeg var så glad for.

Storskriftsbogen:

Lidt hjælp fik vi da. En dag kom der en stor tyk bog med posten. Det var en læsebog med storskrift. Den skulle jeg benytte til at opøve min læsefærdighed ved at læse i. Jeg ved ikke, hvad det var for en bog. Jeg har aldrig set den andre steder. Jeg tror, den kom fra Refsnæsskolen. Men det kan jeg ikke være sikker på. Jeg har aldrig set den benyttet der i den tid, jeg var på denne skole. Folk med så lille en synsrest, som jeg havde, blev på Refsnæsskolen sat til at lære punktskrift Bogen er gået tabt. Det er en skam.

Bogen var imidlertid velegnet. Bogstaverne havde en passende størrelse og tydelighed - nærmest som halvstore overskrifter i aviserne. En af historierne i bogen hed: "Musene i Rynkeby præstegård". Den fyldte, kan jeg huske, 50 sider. Det siger vel lidt om størrelsen af skrift og bog.

Den bog skulle jeg læse i. Det tilfaldt min mor at læse med mig. Det gjorde vi ofte, syntes jeg. Men det var nok ikke tilfældet. Min mor havde mange andre gøremål end at læse med mig, der ikke kunne forsømmes. Jeg var ikke særlig glad for at læse overhovedet. Det havde så lille en relevans for mig. Jeg ville meget hellere lege eller til nød hjælpe til med arbejdet på vort sted, når jeg havde fri fra skole, end læse. Jeg pjækkede derfor, når jeg kunne komme til det. Min mor havde så mange andre opgaver og var også ofte syg, så mine læsetimer har hun oplevet som en yderligere belastning. Den tog hun sig dog på, eftersom hun godt kunne indse nytten af at jeg kunne læse.

Nederlaget:

I 1950 tog presset mod mine forældre for at få mig på Refsnæsskolen yderligere til. Sagen gik nu til børneværnet. Den sommer husker jeg som endda meget utryg. Der skete en masse omkring mig, jeg ikke begreb. Mange fine menneskers besøg. Jeg vidste, hvad det handlede om. Jeg turde derfor ikke spørge mine forældre og få ordentlig besked. Jeg frygtede for udfaldet af den kamp, jeg tydelig følte, nu var inde i en afgørende fase.

Jeg var måske også bange for med mine spørgsmål at gøre mine forældre yderligere ulykkelige. For de vidste også godt, hvor det bar hen. Min far lod, som om sagen ikke var afgjort. Min mors formaninger fik en anden ordlyd. Nu blev de altid indledt med ordene: "Når du kommer derover".

*****

Det var en rigtig ulykkelig sommer. Det er ikke rart som voksen ikke at vide sig købt eller solgt. Det er det altså heller ikke for en 11 år gammel knægt. Jeg var glad for at være hjemme, hvor jeg var kendt med alting. Jeg havde ikke megen fidus til Refsnæsskolen. Det havde mine forældre heller ikke. Så vidste ingen af os endda, hvad der ventede mig på Refsnæsskolen det første år, jeg var der.

Lige før sommerferien blev Far, mor og jeg indkaldt til et møde på det ny og fine kæmnerkontor, der var blevet bygget i Blenstrup året før. Vi ankom på cykel - også jeg. Det var min fars måde at vise disse myndig3edspersoner, at jeg slet ikke behøvede at komme på blindeskole. Vi kom ind i et lokale, hvor der stod et langt bord. Ved det bord sad en gruppe mennesker, som hilste pænt på mine forældre. Ved enden af bordet sad der en mand, som talte fint, og som førte ordet.

Vi fik plads ved bordet. Min far blev spurgt om hvorfor han mente, at jeg ikke skulle på Refsnæsskolen nu. Det forklarede han så på sit himmerlandske, så godt han kunne. Min mor blev også spurgt. Hun kunne kun sige, at hun syntes, at jeg burde blive hjemme nogle år endnu. Jeg blev ikke spurgt. Hvorfor jeg i det hele taget skulle med, ved jeg ikke. Men de har vel haft et ønske om, at se den person, hvis skæbne forhandlingerne drejede sig om. Der var ingen, der forklarede mig, hvad det var for en forsamling, vi var til møde med. Men det har nok været Børneværnet i Blenstrup/Gerding kommune. Den mand, der sad for bordenden, har så været dommeren i Terndrup.

3 uger efter dette møde - altså midt i juli måned - kom så afgørelsen. Posten kom en dejlig sommerdag med et anbefalet brev. Jeg kunne ikke holde stemningen ud inde i stuen, da brevet blev afleveret og åbnet. Jeg gik derfor ud på gårdspladsen og satte mig der. Lidt efter kom min mor ud til mig. Det er den eneste gang, jeg har set hende græde. Men det gjorde hun. Hun var fuld af skyldfølelser. Det var ikke hendes eller min fars skyld, at jeg nu skulle af sted. Det vidste jeg udmærket. Da jeg også selv var meget beklemt ved situationen, fik jeg det ikke sagt. Vi var heller ikke sådan vandt til at tale sammen om særlig dybe emner.

Det nederlag havde især min far svært ved at komme over. Jeg tror, at det resten af hans liv forblev som en uforløst bitterhed i ham. Begge mine forældre var i lang tid derefter imod Refsnæsskolen og alt hvad dens var. Det gav mig lojalitetsproblemer. Jeg kunne ikke være iloyal overfor mine forældre. Men jeg kunne heller ikke i det lange løb forblive negativ overfor Refsnæsskolen. Den skole, hvor jeg tilbragte det meste af min tid de næste 4 år, og hvor jeg også med tiden kom til at holde af at være.

15 år senere var jeg valgt ind i DBS.s repræsentantskab. Det år blev der på det lukkede møde, som vi holdt efter det årlige åbne repræsentantskabsmøde, behandlet et forslag, der var til høring, om en helt ny struktur for Refsnæsskolen. På dette møde blev det oplyst, at der var skolepligt for blinde børn. De skulle undervises på Refsnæsskolen. I et enkelt tilfælde havde børneværnet været inddraget i sagen. Man havde givet forældrene valget mellem, selv at aflevere barnet på skolen eller lade det afhente ved politiets foranstaltning. Det var underligt at sidde og høre på dette og vide, at det ene tilfælde handlede om mig. Men jeg sagde ikke noget om det. Jeg var ung og meget ny i denne forsamling. Men myndighederne havde altså været parat til at gå til yderligheder, for at få mig på Refsnæsskolen.

Mellemtid:

Tiden der fulgte var en underlig mellemtid. Den kom til at vare i knap 2 måneder. Mine forældre valgte fornuftigvis selv at aflevere mig på Refsnæsskolen. Da sommerferien var forbi, skulle jeg ikke, som mine kammerater, møde i skolen. Det var jeg ikke ligefrem ked af. Men jeg var meget ked af, at jeg ikke vidste, hvad der skulle ske mig. Når min søster kom med forslag til planer for ting, vi skulle gøre i fremtiden, måtte jeg jo sige, at det var ikke godt at vide, om jeg kunne være med til det.

Da min bror skulle til Refsnæs kom der en lang liste over alt det tøj, han skulle have med sig. Det var noget af en udskrivning for vores mindrebemidlede familie. Da han så 2 år efter blev overflyttet til Blindeinstituttet i København, inddrog refsnæsskolen uden videre alt dette tøj. Det problem havde jeg ikke. Jeg fik ikke en stump tøj med mig hjemmefra ud over det, jeg gik i naturligvis. Om kommunen havde betalt, eller Refsnæsskolen affandt sig med, at som forholdene var, kunne de ikke forvente, at mine forældre ville give mig noget som helst med, ved jeg ikke. Det skal siges, at jeg ikke fik ubehageligheder på refsnæsskolen af den grund.

Så oprandt den sidste dag hjemme. Det var 3. September 1950. Den dag var grusom. Det var meget svært at være en tapper dreng den dag. Men det måtte jeg jo være. Brød jeg først sammen, vidste jeg godt, at så ville mine forældre måske også gøre det. Det ville jeg for alt i verden ikke opleve. Der var normalt skrappe restriktioner for, hvor længe min søster måtte læse højt for mig. Men den dag husker jeg, at hun næsten læste hele tiden. Vi læste en rigtig kriminalroman. Den første af slagsen, jeg har læst. Det var vel også på den måde, det var lettest for os alle at komme gennem dagen. Men det var nu svært at lægge sig til at sove den aften og vide, at næste nat, lå jeg et helt andet sted. Og tillige at vide, at mine forældre var lige så kede af det som jeg.

Rejsen til Refsnæsskolen:

Så kom afrejsedagen 4. September 1950. Det var min far, der fulgte mig til Refsnæs. Vi tog til Skørping ret tidlig om morgenen. Der var dengang 3 timers togrejse fra Ålborg til Århus. Færgeren fra Århus til Kalundborg sejlede kl.12,00. Selve færgeturen var det mest spændende på turen. Dengang lagde færgeren ind ved Samsø. Den lagde bi ved Tunø. Det var spændende at stå oppe på promenadedækket og se livet på havnepladsen, medens færgerne lå i Kolby Kås. Det var endnu mere spændende at stå nede på vogndækket og se postbåden fra Tunø komme tøffende hen til skibet. Se hvordan besætningen i båden, der gyngede i Kattegats bølger, løftede passagererne op. De blev så grebet af 2 matroser på færgeren og af dem løftet ind på skibet.

Vi ankom til Kalundborg kl.16,00. Så skulle vi finde en rutebil, der kørte ud til Refsnæsskolen. Den fandt vi. Den havde endestation ude ved kysthospitalet. Vi kørte ikke ret langt, før vi skulle af. Vi kom ind i et stort hus. Der blev vi vist ind på et kontor, hvor forstanderen tog imod os. Med min viden om den strid, der havde været, var det underligt at opleve, at både min far og forstanderen lod som ingenting og talte pænt til hinanden.

Så blev vi vist op til Plejemor på Østskolen. Kort efter blev jeg vist ned i de små drenges legestue, medens min far talte med Plejemor. I legestuen var jeg rigtig fortabt. Der var en hoben små unger, der for rundt og larmede, så det var ganske forfærdeligt. Mig ænsede de ikke. Mange af dem kunne heller ikke se mig. Jeg gjorde bestemt heller ikke reklame for mig selv ved den lejlighed. Jeg var meget beklemmt ved situationen. Mere husker jeg ikke af den dag.

Ladt alene tilbage:

Min far havde ingen mulighed for at rejse tilbage om aftenen. Dengang var der kun 1 færgeafgang fra Kalundborg mod Århus om dagen. Det var kl.12,00. Altså rejste han først hjem med denne færge næste dag.

Jeg kom i skole næste formiddag. Læreren skulle vel teste min føleevne. Jeg blev i al fald sat til at føle på punkskrift. Jeg måtte ikke se på det, jeg skulle føle på. Det gjorde jeg heller ikke. Jeg kikkede ud ad vinduet. Det vendte ud mod Kalundborg fjord. For derude på fjorden sejlede min far. Han sejlede bort fra mig. Det var lidt af et sandhedens øjeblik. Jeg vidste det ikke, men anede det måske, at et livsafsnit var forbi for mig. Fra nu af ville min tilværelse komme til at forme sig helt anderledes. Jeg blev meget ulykkelig og var det i lang tid. Jeg følte mig meget ensom. Jeg følte mig, som det jeg var, en lille jysk bondedreng, der for alvor var kommet mellem uforstående fremmede langt hjemme fra.